T.C.

DÜZCE ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER ANABİLİM DALI

TÜRKÇE EĞİTİMİ BİLİM DALI

TÜRKÇE ÖĞRETMENİ ADAYLARINDA OKUDUĞUNU VE DİNLEDİĞİNİ ANLAMA BECERİLERİNİN KARŞILAŞTIRILMASI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Gizem Nur DEMİR

DÜZCE

Eylül, 2020

T.C.

DÜZCE ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER ANABİLİM DALI

TÜRKÇE EĞİTİMİ BİLİM DALI

TÜRKÇE ÖĞRETMENİ ADAYLARINDA OKUDUĞUNU VE DİNLEDİĞİNİ ANLAMA BECERİLERİNİN KARŞILAŞTIRILMASI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Gizem Nur DEMİR

Danışman: Dr. Öğr. Ü. Yahya AYDIN

DÜZCE

Eylül, 2020

Gizem Nur Demir

Düzce Üniversitesi, SBE

Yüksek Lisans Tezi

Eylül, 2020

TÜRKÇE ÖĞRETMENİ ADAYLARINDA OKUDUĞUNU VE DİNLEDİĞİNİ ANLAMA BECERİLERİNİN KARŞILAŞTIRILMASI

ÖN SÖZ

Türkçe eğitiminde dört temel dil becerisi; dinleme, okuma, konuşma ve yazmadır. Bunlardan dinleme ve okuma, alıcı dil becerileri olarak adlandırılmaktadır. Dinleme, anne karnında başlarken okuma ise ilkokul çağında kazanılmaktadır. Dinlediğini ve okuduğunu anlama becerileri üzerine çeşitli araştırmalar yapılmıştır. Bu araştırmada ise, Türkçe öğretmeni adaylarında dinlediğini ve okuduğunu anlama becerilerinin karşılaştırılması yapılmaktadır. Eğitimin bireylerin yaşamları üzerinde etkisi düşünüldüğünde; yarının öğretmenlerinin, dinlediğini ve okuduğunu anlama düzeylerinin yüksek olması, gelecek nesilleri aydın bireyler olarak yetiştirmelerine katkı sağlayacaktır.

Çalışmanın tamamlanıp, son haline gelmesinde birçok kişinin emeği ve desteği bulunmaktadır. Hiçbir konuda benden bilgisini, yardımını, desteğini esirgemeyen; onun öğrencisi olup ondan ders almaktan gurur duyduğum; danışmanım Dr. Öğr. Ü. Yahya Aydın'a en içten duygularımla teşekkür ederim.

Bu zorlu süreçte, görüşlerine her başvurduğumda bana yardımcı olan ve güler yüzlerini esirgemeyen hocalarım Doç. Dr. Elif Emine Balta ve Doç. Dr. Hasan Kağan Keskin'e teşekkürlerimi sunarım.

Çalışma süresince her zaman bana moral veren ve hep yanımda olduklarını hissettiğim; Miray Öge, Oğulcan Arslan ve Selim Göksu'ya teşekkürlerimi sunarım.

Hayatta aldığım her kararda yanımda olan, beni koşulsuz seven annem Sadiye Demir, babam İbrahim Demir ve kardeşim Oğuzhan Demir'e sonsuz teşekkürlerimi ve sevgimi sunarım.

Son olarak da evimizin en sevimli üyeleri; kedim Reçel ve köpeğim Sim, siz benim neşe kaynağımsınız. Benimle geçirdiğiniz her gün için, (siz bu yazıyı okuyamayacak olsanız bile) kalpten teşekkürlerimi sunarım.

Gizem Nur DEMİR

ÖZET

TÜRKÇE ÖĞRETMENİ ADAYLARINDA OKUDUĞUNU VE DİNLEDİĞİNİ ANLAMA BECERİLERİNİN KARŞILAŞTIRILMASI

DEMİR, Gizem Nur

Yüksek Lisans, Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Ü. Yahya AYDIN

Eylül 2020, 104 Sayfa

Bu çalışmanın amacı, Türkçe öğretmeni adaylarında farklı metin türlerine göre okuduğunu ve dinlediğini anlama becerilerini karşılaştırmaktır. Bu amaca yönelik olarak Ateşman formülü ile okunabilirlikleri hesaplanan ve orta güçlükte olan iki bilgilendirici, iki öyküleyici metin ile aynı şaire ait iki şiire yönelik okuduğunu ve dinlediğini anlama testlerindeki sorular, uzman görüşleri alınarak araştırmacı tarafından oluşturulmuştur. Yapılan araştırmanın çalışma grubu, kolay ulaşılabilir örnekleme yöntemi ile seçilmiştir. Çalışma grubunu oluşturan Düzce Üniversitesi Türkçe Eğitimi Bölümü öğrencileri, ulaşım ve erişim kolaylığı nedeniyle tercih edilmiştir. Araştırmanın çalışma grubu, 167 lisans öğrencisinden oluşmaktadır. Çalışmanın verileri SPSS programı kullanılarak analiz edilmiştir. Verilerin normalliğini ölçmek amacıyla Lilliefors düzeltmeli Kolmogorov-Smirnov Testi kullanılmıştır. Verilerin p değerinde anlamlı bir fark vardır. Veriler normal değildir. Bu sebeple, parametrik olmayan ilişkili grupları karşılaştırmak için Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi ve parametrik olmayan grupları karşılaştırmak için Kruskal Wallis H Testi uygulanmıştır. Araştırmada elde edilen verilerin analiz edilmesi sonucunda, bilgilendirici ve öyküleyici metinlerde dinlediğini anlama puan ortalamalarının, okuduğunu anlama puan ortalamalarından daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Şiir türünde ise okuduğunu anlama puan ortalamalarının, dinlediğini anlama puan ortalamalarından daha yüksek olduğu ortaya çıkmıştır. Türkçe

Öğretmenliği Bölümü lisans öğrencilerinden 1 ve 2. sınıf öğrencilerinin, 3 ve 4. sınıf öğrencilerine göre uygulanan testlerde daha başarılı olduğu görülmüştür. Okuma ve Dinleme Eğitimi derslerine giren öğrencilerin daha yüksek puanlar alması beklenirken elde edilen verilere göre bu dersleri henüz görmemiş öğrenciler daha yüksek sonuçlar almışlardır. Bu durumda 1 ve 2. sınıf öğrencilerinin okuma ve dinleme becerilerinin daha gelişmiş olduğu ortaya çıkmıştır.

Anahtar Kelimeler: Okuma, Dinleme, Okuduğunu Anlama, Dinlediğini Anlama, Metin Türleri

ABSTRACT
COMPARING THE READING AND LISTENING COMPREHENSION SKILLS OF TURKISH TEACHER CANDIDATES

DEMİR, Gizem Nur

Thesis Supervisor: PhD Faculty Member Yahya AYDIN

Master's Degree, Department of Turkish Education

September 2020, 104 pages

The aim of this study is to examine the comprehension of reading comprehension and listening comprehension skills of Turkish teacher candidates according to different text types. For this purpose, two informative, two storytelling texts with moderate difficulty and readability calculated with the Ateşman formula and two poems belonging to the same poet were created by the researcher by receiving expert opinions. The study group of the research was selected with easy sampling method. Students of the Department of Turkish Education at Düzce University were preferred due to the ease of transportation and proximity to the researcher. The study group of the research consists of 167 undergraduate students. The data of the study were analyzed using SPSS program. In order to measure the normality of the data, the Lilliefors corrected Kolmogorov-Smirnov Test was used to compare nonparametric related groups, and the Wilcoxon T Test to compare nonparametric groups, and the Kruskal Wallis H Test. As a result of analyzing the data in the research, it was determined that the comprehension score averages were higher than the reading comprehension score averages in informative and narrative texts. In the poetry type, it is revealed that the reading comprehension scores are higher than the listening comprehension scores. It has been determined that the 1st and 2nd year students from the undergraduate students of Turkish Language Teaching Department are more successful in the tests applied than the 3rd and 4th year students. While the students who attend the Reading and Listening Education courses are expected to get higher scores, the students who have not yet taken these

courses according to the data obtained have obtained higher results. In this case, it can be said that the reading and listening skills of the 1st and 2nd grade students are more developed.

Keywords: Reading, Listening, Reading Comprehension, Listening Comprehension, Types of Text

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ i

ÖZET iii

ABSTRACT v

1. GİRİŞ 1

1.1. Problem Durumu 2

1.1.1. Alt Problemler 2

1.2. Araştırmanın Amacı 3

1.3. Araştırmanın Önemi 3

1.4. Araştırmanın Sayıltıları 3

1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları 4

1.6. Tanımlar 4

2. LİTERATÜR 5

2.1. Dil 5

2.2. Dinleme Becerisi 7

2.2.1. Dinlediğini Anlama 10

2.2.2. Dinlemede Karşılaşılan Engeller 11

2.2.3. İyi Bir Dinleyici Olmak İçin Neler Yapmalıyız? 12

2.2.4. Dinlediğini Anlamada Ölçme ve Değerlendirme 13

2.3. Okuma Becerisi 14

2.3.1. Okuduğunu Anlama 17

2.3.2. Okuduğunu Anlamayı Etkileyen Unsurlar 19

2.3.3. Okuduğunu Anlamada Ölçme ve Değerlendirme 22

2.4. Metin Türleri 23

2.4.1. Bilgilendirici (Öğretici) Metinler 24

2.4.2. Öyküleyici (Hikâye Edici) Metinler 25
2.4.3. Şiir (Coşku ve Heyecanı Dile Getiren Metinler) 26
3. YÖNTEM 28
3.1. Araştırma Modeli 28
3.2. Çalışma Grubu 29
3.3. Veri Toplama Araçları 29
3.4. Verilerin Toplanması 30
3.4.1. Hazırlık Aşaması 30
3.4.2. Uygulama Aşaması 32
3.5. Verilerin Analizi 33
4. Bulgular ve Yorumlar 33
4.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar 34
4.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar 37
4.3. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar 39
4.4. Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar 42
4.5. Beşinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar 43
4.6. Altıncı Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar 43
4.7. Yedinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar 44
4.8. Sekizinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar 45
4.9. Dokuzuncu Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar 46
5. Sonuçlar 47
5.1. Araştırmanın Birinci Alt Problemine İlişkin Sonuçlar 47
5.2. Araştırmanın İkinci Alt Problemine İlişkin Sonuçlar 48
5.3. Araştırmanın Üçüncü Alt Problemine İlişkin Sonuçlar 49
5.4. Araştırmanın Dördüncü Alt Problemine İlişkin Sonuçlar 50
5.5. Araştırmanın Beşinci Alt Problemine İlişkin Sonuçlar 50
5.6. Araştırmanın Altıncı Alt Problemine İlişkin Sonuçlar 51

5.7. Araştırmanın Yedinci Alt Problemine İlişkin Sonuçlar 51
5.8. Araştırmanın Sekizinci Alt Problemine İlişkin Sonuçlar 52
5.9. Araştırmanın Dokuzuncu Alt Problemine İlişkin Sonuçlar 52
6. Öneriler 54
6.1. Uygulamaya Yönelik Öneriler 54
6.2. Yapılacak Araştırmalara Yönelik Öneriler 55
7. KAYNAKÇA 56
8. Ekler 65
8.1. Uygulama İzin Yazısı 65
8.2. Bir Gece Yarısı Metni (Bilgilendirici Metin) 66
8.3. Bilgilendirici Metin Türünde Okuduğunu Anlama Testi 68
8.4. Canım Kitap Metni (Bilgilendirici Metin) 71
8.5. Bilgilendirici Metin Türünde Dinlediğini Anlama Testi 73
8.6. Kafakağıdı Metni (Öyküleyici Metin) 76
8.7. Öyküleyici Metin Türünde Okuduğunu Anlama Testi 79
8.8. Bir Firar Metni (Öyküleyici Metin) 82
8.9. Öyküleyici Metin Türünde Dinlediğini Anlama Testi 85
8.10. Vatan Destanı Şiiri 88
8.11. Şiir Türünde Okuduğunu Anlama Testi 90
8.12. Anadolu Akşamı Şiiri 93
8.13. Şiir Türünde Dinlediğini Anlama Testi 94

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Metinler ve Okunabilirlik Düzeyleri 29

Tablo 2: Sınıf düzeyleri ve testlerden alınan aritmetik ortalamalar 34

Tablo 3: Bilgilendirici metin türünde okuduğunu anlama ve dinlediğini anlama testlerinin karşılaştırılması 35

Tablo 4: Öyküleyici metin türünde okuduğunu anlama ve dinlediğini anlama testlerinin karşılaştırılması 38

Tablo 5: Şiir türünde okuduğunu anlama ve dinlediğini anlama testlerinin karşılaştırılması 41

Tablo 6: Bilgilendirici metin türünde okuduğunu anlama testinin sonuçlarının sınıflar arasında karşılaştırılması 42

Tablo 7: Bilgilendirici metin türünde dinlediğini anlama testinin sonuçlarının sınıflar arasında karşılaştırılması 43

Tablo 8: Öyküleyici metin türünde okuduğunu anlama testinin sonuçlarının sınıflar arasında karşılaştırılması 44

Tablo 9: Öyküleyici metin türünde dinlediğini anlama testinin sonuçlarının sınıflar arasında karşılaştırılması 45

Tablo 10: Şiir türünde okuduğunu anlama testinin sonuçlarının sınıflar arasında karşılaştırılması 45

Tablo 11: Şiir türünde dinlediğini anlama testinin sonuçlarının sınıflar arasında karşılaştırılması 46

1. GİRİŞ

Dilin etkili bir biçimde öğrenimi ve öğretimi, dört temel dil becerisiyle yakından ilgilidir. Bu beceriler okuma, yazma, dinleme ve konuşmadır. Anadilini öğrenen bireylerde bu süreç doğuştan ve doğal yollarla gerçekleşirken yabancı dil öğrenen bireylerde maruz kalma, kişisel çaba gibi yollar ön plana çıkmaktadır. Anadili öğrenimi, anne karnında başlar. Bu süreçte etkin olan beceri, dinlemedir. Doğumdan sonra aile ve çevre, anadilinin öğreniminde çocuk için zenginleştirilmiş bir dil evreni sunar. Genel olarak bir yaşını dolduran bireyler, herhangi bir engeli yoksa konuşma becerisini edinirler. Okuma ve yazma, diğerlerine oranla daha geç gelişen becerilerimizdir. Bu beceriler genellikle ilkokulda sınıf öğretmenleri tarafından öğrencilere kazandırılır.

İlkokul 1. sınıfı bitirmiş bir birey, dört temel beceriyi de kullanabilir durumdadır. Bu becerilerin gelişmesinde; sosyal çevre, okul, aile, merak, kişisel istekler, akran etkisi, öğretmeninin yönlendirmesi gibi unsurların etkili olduğu söylenebilir. Bireylerin bu becerileri edinmesinde en önemli etkenlerden biri de "anlama"dır. Anlama bir şeyin ne demek olduğunu veya neyi işaret ettiğini kavramaktır. Anlama, "Görülenlerden, duyulanlardan, okunanlardan veya bir kelimeden, sözden, davranıştan, olay ve olgudan bir sonuç çıkarma, mesaj alma, ne demek istendiğini veya neye işaret ettiğini kavrama ve bilgi edinmedir" (Karakuş, 2005: 91). Bu çerçevede değerlendirme, yorum yapma, çıkarım ve tespitlerde bulunma, onay, ret vb. durumların anlamayla yakından ilgili olduğu ifade edilebilir.

"Herhangi bir metinden bilgi edinme, anlam çıkarma olarak ele alındığında bu süreç metin ve okur arasında gerçekleşen bir etkileşimdir" (Karatay, 2009: 60). Metin ve okuru, iletişimin tarafları olarak düşünürsek, metin bir anlam bir şifre iletirken okur da bunları kavramaya ve çözmeye çalışan bir alıcı konumundadır. Okur; ideal durumda, durağan bir alıcı değil anlamlandırma sürecine katkı yapan, anlamı inşa eden aktif bir bireydir.

Anlama kavramı, dört temel beceriyle yakından ilgilidir. Okuma, yazma, dinleme ve konuşma anlayarak gelişir. Okuma ve dinleme becerilerimizin tamamlayıcıları, konuşma ve yazmadır. Okuduğunu ya da dinlediğini anlamayı ölçme için yazılı ya da sözlü sorular etkilidir. Öte yandan herhangi bir konuda konuşmak ya da bir metin oluşturmak, hem anlama hem de anlatma ile ilgilidir. "Dinlediğini anlama ve okuduğunu anlama, dilin anlama işlevini yerine getirmesi açısından birlikte ele alınmaktadır. Dil öğretiminde dört dil becerisini ayrı ayrı ele almak olası görülmemektedir." (Demirel, 2002:68).

Bu çalışmada "okuduğunu anlama" ve "dinlediğini anlama" becerileri, bireyin anlayış ve kavrayışına yaptığı katkı bakımından karşılaştırılacaktır. Bunun yanı sıra; bireyin ilk edindiği, anadilini öğrendiği dinleme becerisi ile okulda öğretmenler aracılığıyla ve güdümlü olarak öğretilen okuma becerisi, anlamada tuttukları önem açısından incelenecektir.

1.1. Problem Durumu

Türkçe öğretmeni adaylarında okuduğunu anlama becerisi ve dinlediğini anlama becerisi arasında anlamlı bir fark var mıdır?

1.1.1. Alt Problemler

1. Türkçe öğretmenliği lisans öğrencilerinin, bilgilendirici metin türünde, dinlediğini anlama ve okuduğunu anlama becerileri arasında anlamlı bir fark var mıdır?
2. Türkçe öğretmenliği lisans öğrencilerinin, öyküleyici metin türünde, dinlediğini anlama ve okuduğunu anlama becerileri arasında anlamlı bir fark var mıdır?
3. Türkçe öğretmenliği lisans öğrencilerinin, şiir türünde, dinlediğini anlama ve okuduğunu anlama becerileri arasında anlamlı bir fark var mıdır?
4. Türkçe öğretmenliği lisans 1-4. sınıf öğrencilerinin, bilgilendirici metin türünde okuduğunu anlama becerileri arasında anlamlı bir fark var mıdır?
5. Türkçe öğretmenliği lisans 1-4. sınıf öğrencilerinin, bilgilendirici metin türünde dinlediğini anlama becerileri arasında anlamlı bir fark var mıdır?

6. Türkçe öğretmenliği lisans 1-4. Sınıf öğrencilerinin, öyküleyici metin türünde okuduğunu anlama becerileri arasında anlamlı bir fark var mıdır?

7. Türkçe öğretmenliği lisans 1-4. sınıf öğrencilerinin, öyküleyici metin türünde dinlediğini anlama becerileri arasında anlamlı bir fark var mıdır?

8. Türkçe öğretmenliği lisans 1-4. Sınıf öğrencilerinin, şiir türünde, okuduğunu anlama becerileri arasında anlamlı bir fark var mıdır?

9. Türkçe öğretmenliği lisans 1-4. Sınıf öğrencilerinin, şiir türünde, dinlediğini anlama becerileri arasında anlamlı bir fark var mıdır?

1.2. Araştırmanın Amacı

Araştırmanın amacı, anlama becerisi olarak dinleme ve okumanın sınıf düzeyi göz önüne alındığında Türkçe öğretmeni adaylarında farklılık gösterip göstermediğini belirlemektir. Bunun yanı sıra bu becerilerin doğru ve etkili kullanımında, dinlenen ve veya okunan metnin türünün önemli olup olmadığını saptamaktır.

1.3. Araştırmanın Önemi

Türkçe öğretiminin niteliği, dört temel dil becerisiyle yakından ilgilidir. Bu becerileri, anlama ve anlatma becerileri olarak ikiye ayırmak mümkündür. Anlama becerileri, ana dili doğru öğrenme ve öğretme yolunda ilk basamakları oluşturmaktadır. Türkçe öğretmeni adaylarında okuduğunu ve dinlediğini anlama becerilerinin karşılaştırılması adlı bu çalışma, Türkçe Eğitimi alanının iki önemli konusu olan dinleme ve okuma becerileri ile ilgilidir.

1.4. Araştırmanın Sayıltıları

Çalışmada, okuma grubundaki öğrencilerin verilen metinleri okuduğu, dinleme grubundaki öğrencilerin ise metinleri dikkatle dinlediği varsayılmaktadır.

Uygulama sırasında tüm sınıfa aktarılan yönergelerin işitilip doğru uygulandığı varsayılmaktadır.

Testlerin öğrenciler tarafından gönüllü ve istekli olarak okunduğu ve öğrencilerin sorulara içtenlikle cevap verdiği varsayılmaktadır.

Araştırmada alınan uzman görüşlerinin gerçeğe uygun olduğu varsayılmaktadır.

1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları

Çalışma, Düzce Üniversitesi Türkçe Eğitimi Bölümü'nde öğrenim gören 1, 2, 3 ve 4. sınıf öğrencileri üzerinde uygulama yapılmaktadır. Araştırma grubu kişi sayısı bakımından sınırlılık göstermektedir.

Araştırma, 2019-2020 eğitim öğretim yılında gerçekleşmiş olup bu zaman dilimiyle sınırlıdır.

Çalışma, öğrencilerin okuduğunu anlama ve dinlediğini anlama başarısı ile sınırlandırılmıştır.

1.6. Tanımlar

Okuma: "Okuma harf, sözcük, grafik ve resim gibi görsellerin, duyu organları yoluyla algılanması, önceki bilgilerden hareketle tanınması, anlamlandırılması ve yorumlanmasına dayanan duyusal ve zihinsel etkinliklerin aynı anda işletilmesini gerektiren karmaşık bir süreçtir" (Karatay, 2009:59).

Dinleme: "Konuşan ya da bir metni sesli olarak okuyan bir kişinin vermek istediği mesajı, tam olarak anlayabilme becerisidir" (Özbay, 2005:11).

Bilgilendirici Metin: "Bilgi vermeyi amaçlayan bütün yazıların genel adıdır" (Aktaş ve Gündüz, 2016:261).

Öyküleyici Metin: "Gerçek ya da gerçeğe yakın olayların veya durumların yer, zaman ve kişi göstermek suretiyle farklı bir kurgu ile anlatıldığı edebi türler" (Pilav ve Ünalan, 2012:106).

Şiir: "Duygularla sesleri satırlarda bir araya getiren etkileyici yazılımlardır" (Akyol, 2006:121).

2. LİTERATÜR

2.1. Dil

Dil, bireyler arasında iletişim kurmaya yarayan bir sistemdir. Bu iletişim, kimi zaman sözlü kimi zaman yazılı yollarla yapılır. Bireyler; duygu, düşünce, dilek ve isteklerini dil yoluyla karşısındakilere aktarır. Gündelik yaşamda dili kullanırken seçilen kelimeler ve üslup çok önemlidir. "Tatlı dil yılanı deliğinden çıkarır" ve "Bıçak yarası geçer dil yarası geçmez" atasözlerinin ardındaki anlamlar düşünüldüğünde, dili kullanma biçiminin bazen bireylerin yaşamlarını derinden etkilediği görülmektedir.

İnsanlığın başladığı günden beri dil, varlığını sürdürmektedir. Geçmişten günümüze tarihin herhangi bir dönemi incelenmek istendiğinde, ilk yapılacak olan o toplumun dilini çözümlemektir. Dil, "Gerek sanat, gerek toplum, gerekse insan ve toplumdan ayrı düşünülemeyecek olan bilim, sanat, teknik gibi bütün alanlarla ilgili bulunan, aynı zamanda onları oluşturan bir kurumdur" (Aksan, 2015:11). Dil, bireylerin sosyalleşmelerini ve kültür aktarımını mümkün kılarken geçmişi, geleceğe taşır. Yeni buluşlar ve sanat eserleri, dilin yazılı ya da sözlü biçimiyle topluma ve gelecek kuşaklara ulaşırken zamanın yıpratıcılığına da bu yollarla direnir.

Dilin bireysel ve toplumsal yapısı, sürekli ve karşılıklı olarak etkileşim hâlindedir. Dilaçar (1968:28)'a göre ise dil, toplumsal bir sistemdir ve bireyler arası iletişimi sağlar. Toplumdaki değişim ve gelişmeler, dile bir biçimde yansır ve dolaylı olarak bireylere aktarılır. Aynı zamanda dil, bireyler arasında iletişimin kurulabilmesi için olmazsa olmaz bir gerçekliktir.

Dile ilişkin kimi tanımlama çabaları, gösterge kuramlarına dek uzanır. Ferdinand de Saussure (1998:46) için dil, "Kavranılan belirten bir göstergeler dizgesidir. Onun için de, yazıyla, sağır-dilsiz abecesiyle, simgesel nitelikli kutsal törenlerle, incelik belirtisi sayılan davranış biçimleriyle, askerlerin belirtkeleriyle, vb. karşılaştırılabilir. Yalnız, dil bu dizgelerin en önemlisidir". Onun çalışmalarında dil merkezdedir ve dili anlamak için gerekli olan bütün durumlarla ilişkilidir.

Günlük yaşamda bireyler kendilerini anlatmak için göstergelere başvurur. "Dil, bir insan topluluğuna özgü seslerden kurulu bir çift eklemli göstergeler

sistemidir. İnsan birçok durumda göstergeler kullanır, gerçeği göstergelerle anlatır. Yani nesneleri kullanmak yerine onları işaret eden araçlara başvurur"(Aydın, 2014:16). Örneğin "kalem" dediğimizde dilsel gösterge, "gösteren" ve "gösterilen"den oluşur. "K-a-l-e-m" gösteren iken anlam yani "yazı aracı" gösterilendir. Göstergenin uzlaşımsal niteliği de Saussure'den beri bilinmektedir. "Dil, anlamlar ve ses dizileri arasında ilişki kuran bir ilkeler takımıdır"(Langacker, 1972:1; Akt. Demirel, 2002:2). Bireylerin aktarmak istediklerini, sesler ve semboller kullanarak birbirlerine anlatmalarıdır. Bu sesler ve semboller arasındaki bağı kavrayan bireyler sesleri ve sembolleri günlük yaşamda kullanmayı belli bir ilişki sırasıyla gerçekleştirirler.

Dil, kelimelerin mantıksal dizilişiyle oluşan bireylerin zihinsel gelişimine katkıda bulunan ve bireyler arası iletişimi sağlayan araçtır (Aktaş ve Gündüz, 2016:28-29). Karşılıklı anlaşmayı sağlayan, işaret ve sembollerin belli kurallar doğrultusunda bir araya gelmesiyle dil, oluşur. Demirel (2002:2) için dil, bir sistemdir. Seslerden oluşan ve birey ya da toplum tarafından iletişim ve düşünce aracı kullanılan dil; işaret, ses ve sembollerin bir araya gelmesiyle oluşur. Bireyler içinde yaşadıkları toplumun ses, işaret ve sembollerini zaman içinde öğrenirler yani dili ve onun kurallarını içselleştirirler.

Aynı dili konuşan bireyler, farklı dilleri konuşan bireylere göre birbirlerini daha rahat anlayabilirler çünkü göstergeleri, sesleri, kültürleri birbirine benzerlik gösterir. Demirci (2017:336) dili, karşılıklı anlaşılabilirlik durumu olarak tanımlar. Bireyler kendi aralarında sözlük kullanmadan ve yardım almadan okuma, yazma, dinleme ve konuşma faaliyetlerini sürdürebiliyorlarsa karşılıklı anlaşılabilirlik söz konusudur. Bireylerin kendilerini ifade etmelerine dil aracılık eder. "Dil; duygu, düşünce, dilek ve tasarılarımızı başkalarına aktarmaya yarayan işaretler sistemidir" (Kavcar, Oğuzkan, Aksoy, 2012:2). Kısaca bireyler kendi iç dünyalarını yansıtmak, yeni fikirlerini paylaşmak, iyi dilekte bulunmak gibi eylemleri dil yoluyla gerçekleştirirler.

Dil; bireylerin çıkardıkları sesleri, beyninde gerçekleşen birtakım zihinsel karmaşık süreçler sonucu oluşur. Başka bir deyişle dil, düşüncelerin seslendirilmesi ya da yazıya dökülmesi olarak tanımlanabilir. Ergenç (2000:123)'e göre "Kişinin beyninde oluşan ve soyut olarak nitelendirdiğimiz dil, söze ya da yazıya

döküldüğünde somutlaşır.” Bu yönüyle dil, günlük yaşamda en çok kullanılan araçtır. Şair şiirini, yazar romanını, ressam tablosunu, bilim adamı buluşunu dil ile topluma anlatır. Dil, dış dünya ile olan bağımızdır. Oymak (2012:5) da bu çerçevede dili, evren ve dili kullanan birey arasında bilişsel bir bağ olarak görür.

Dilin anlaşılmasını, aktarılmasını ve etkin kullanımını ise gelişmiş dilsel becerilerle mümkündür. Bunlar dinleme, konuşma, okuma ve yazmadır. Etkin ya da üretici beceriler olarak adlandırılan dil becerileri, konuşma ve yazmadır. Adından da anlaşıldığı gibi bu becerilerde etkin olma durumu ve üreticilik/yaratıcılık vardır. Edilgin ve alıcı dil becerileri ise dinleme ve okumadır.

2.2. Dinleme Becerisi

Bireylerde dinleme becerisi anne karnında başlar. Bu açıdan bakıldığında ilk kazanılan ve en sık kullanılan becerinin dinleme becerisi olduğu söylenebilir. Dinleme yaşam boyu devam eder. İletişim kurmak, yeni bilgiler edinmek, vb. durumlarda dinleme becerisi gereklidir. Konuşulan kelimeleri, sesleri, konuşan kişinin verdiği iletiyi anlamak için dinleme becerimize ihtiyaç duyarız. “Dilin dört alt becerisi içinde en çok kullanılan dinleme becerisidir. Ancak dinleme becerisinin eğitimi diğer üçüne göre daha az önemsenir. Bu, gelişmiş ülkelerin eğitim sistemlerinde de böyledir. Bu yanılgının temel sebebi, dinleme becerisini doğuştan kazandığımız düşüncesidir” (Ünalan, 2001:71). Oysa dinleme becerisi doğuştan kazanılmış olsa da bu becerinin gelişimi bireylerde çaba, istek, eğitim durumu, çevre gibi faktörlerle yakından ilgilidir.

Dinleme becerisinin gelişiminde öğretmenlerin yaptığı en büyük hata, öğrenciler ilkokula başladıklarında dinleyip konuşabildikleri için öğretmenlerin dinleme eğitimi üzerinde durmamasıdır (Doğan, 2016:15-16). Okuma ve yazmaya verilen değer karşısında dinleme eğitimine derslerde ayrılan süre daha kısıtlıdır. Bu durum, temel dil becerilerine eşit önem verilmemesi anlamına gelir ve bireylerin dil becerilerinin gelişimini olumsuz etkiler. Öğretmenler dinleme becerisinin önemini göz ardı etmemelidir.

Dinleme ile ilgili tanımları sınıflandıracak olursak:

a. Dinleme, iletişim kurma ve/veya konuşma becerimizle ilişkilidir.

Dinleme, iletişim ve öğrenmenin en temel yoludur (Sever, 2004:10). Dinleme becerimiz, konuşma becerimiz ve iletişim kurma yeteneğimizle birlikte gelişir. Johnson (1951:58)'a göre dinleme "Sözlü iletişim sürecinde etkili anlama ve cevap verme yeteneği"dir. Dinleme ve konuşma, iç içe gerçekleşen ve birbirini tamamlayan iki beceri alanıdır. "İnsan ilişkilerinde, günlük hayatta ve öğrenme kavramının gerçekleşmesinde önemli ögelerden biridir" (Akçay, 2018:56). Dinlemenin iletişim kurma, çevreyi anlama, yeni bilgiler edinme sürecinde etkili olduğunu bilinen bir gerçektir.

b. Dinleme, fiziksel ve zihinsel boyutları olan bir süreçtir:

Dinlemenin fiziksel ve zihinsel boyutları eşzamanlı olarak gerçekleşir. Dinleme, "Bireyin sesleri, sözleri, konuşmaları işitme ve görme organlarıyla algılaması; zihinsel işlemlere tabi tutarak anlaması etkinliğidir" (Güleryüz, 2002:29). Dinlemenin gerçekleşmesi duyu organlarıyla yani fiziksel olarak başlar ve duyulan seslerin zihinde anlamlandırılmasıyla gerçekleşir. "Dinleme, duyulanlar/işitilenler içinden seçim yapma, bunları algılama ve değerlendirerek tepki verme eyleminin adıdır. İşitmenin istem dışı olmasına karşılık dinleme iradi bir eylemdir" (Gündüz, Şimşek, 2014:13). İşitme, istemsiz gerçekleşirken; dinleme, istek ve amaç doğrultusunda bilinçli bir eylemdir. Petress'e (1999: 261; Akt: Özbay ve Çetin, 2011:157) göre dinleme, "Duyma mekanizmamız yoluyla sinir sistemimize giren bilgiyi tanımlama ve düzenleme eğilimi ve farkındalığıdır; fizyolojik ve pasif bir etkinlik olan işitmenin aksine, aktif bilişsel bir süreçtir." Dinleme için sadece duymak yeterli değildir, duyulanların zihinsel bir işlemden geçirilmesi de gerekir.

Dinleme gerçekleşirken zihin geçmiş bilgiler ve yeni bilgiler arasında bağ kurar. "İşitmeyi, anlamayı, anlaşılan bilgileri önceki bilgilerle bütünleştirmeyi ve gerekirse cevap vermeyi içeren aktif bir süreç" (Wolff, Marsnik, Tacey ve Nichols, 1983) olarak nitelendirilen dinleme pek çok zihinsel süreç gerektirir. Jalongo(1995:13) dinleme için "Mesaja yoğunlaşmak için işitilenlerden pek çoğunu zihinsel bir süzgeçten geçirme, işitmeden çok daha öte bir iş" diyerek ilgili becerinin zihinsel süreçlerine vurgu yapar.

c. Dinleme, anlama ve anlamlandırma yeteneğidir.

Dinleme, duyulanları anlamak ve anlamlandırmaktır. Hampleman (1958:49)'a göre "Konuşulan kelimelere dikkat etmek, seslerin yanı sıra onları

anlamak" olarak tanımlanan dinleme, dikkat isteyen bir süreçtir ve dinlemenin anlamayla ilişkisi bulunmaktadır. "Her gün hiç düşünmeden, çevremizde olup biteni anlamlandırmak için kullandığımız bir dil becerisi" (Rost, 1994:1) olan dinleme, hayat boyu sürer ve bireyler arası ilişkilerde konuşmacı ile dinleyici arasında gerçekleşen dönüşümlü bir süreçtir.

Dinleme gerçekleşirken dinleyicinin, dikkatini konuşmacıya yönlendirmesi önemlidir. Dinleme, "Konuşan kişinin vermek istediği mesajı pürüzsüz olarak anlayabilme ve söz konusu uyarana karşı tepkide bulunabilme etkinliğidir" (Demirel, 2002:68). Birey-birey, birey-grup, grup-grup arası iletişimlerde dinleme sırasında dinleyici mevcut bildiklerini gözden geçirme, yeni öğrendikleri ile eskileri karşılaştırma gibi pek çok zihinsel etkinlikte bulunur. Bu bağlamda dinleme, "Dinleyicinin önce söylenenlerle sonra söylenenler arasında bağlantı kurma ve iletişim içindeki işlevini anlama yeteneğidir" (Temur, 2001:61). Dinleyici, dinlediklerini zihninde anlamsal olarak sıraya koyar, konuşan ya da okuyan kişinin ne anlatmak istediğini anlamaya çalışır.

Dinleme, amaçlı gerçekleşebilir. Dinleme, "Konuşan ya da bir metni sesli olarak okuyan bir kişinin vermek istediği mesajı, tam olarak anlayabilme becerisidir" (Özbay, 2005:11). Birey, dinleme sırasında seçme işlemi yaparak önemli bilgileri ayırıp, dinlenen konunun ana fikri/duygusu veya özetini belirleyebilir. Dinlediklerinde ortak ve farklı yönleri bulabilir. Doğan (2016:5)'a göre ise "Dinlemede amaç çoğunlukla anlamadır. Ama bazen zevk için, rahatlama için de dinleme gerçekleştirilir; müzik dinleme, doğadaki sesleri dinlemede olduğu gibi". Dinleme, çevremizdeki pek çok ses arasından istenileni ayırt etmektir, seçici olmaktır.

d. Dinleme, psikolojik bir süreçtir.

Dinleme, "Seslerin ve varsa konuşma görüntülerinin farkında olmayla ve onlara dikkati vermeyle başlayan, belli işitsel işaretlerin tanınması ve hatırlanmasıyla süren ve anlamlandırılmasıyla son bulan psikolojik bir süreç" (Ergin ve Birol, 2000:115) olarak tanımlanabilir. Dinleme sırasında birey; eski bilgileri, hatırladıkları ile yeni durum arasında bağlantılar kurar. Yangın (2002:45), dinlemenin psikolojik bir süreç olduğunu ve bu süreçte seslerin anlamlandırıldığını dile getirmiştir. Sesleri anlamlandırmanın bir yolu da eski bilgileri hatırlamadır.

2.2.1. Dinlediğini Anlama

Dinlediğini anlamak, amaç gerektirir. Belirli bir amaca yönelik eylemlerin, olmayanlara göre başarıya ulaşma şansı daha yüksektir. Amaçsız gemiye rüzgârın bile yardım etmediği, herkes tarafından bilinen bir gerçektir. Öte yandan belirli bir amaca sahip olmak, bireyi belirli bir biçimde ve yönde hareket etmeye zorlar. Dinlediğini anlamak ancak bir amaca yönelik olursa tam anlamıyla mümkün olur. Birey, dinleme eyleminden önce ne için ya da ne amaçla dinleyeceğini bilmelidir. Sadece bununla da kendini sınırlandırmamalı, önceki bilgi ve deneyimleriyle dinlediklerini ilişkilendirebilmelidir.

Dinlemenin bir amacı olmalıdır. Akyol (2006:6) bir amaca sahip olmanın dikkat ve yoğunlaşma sağladığına dikkat çeker. Dinleme eylemi gerçekleştirilirken dinleyici için en önemli faktörlerden biri de dikkattir. Konuşmacının konusunun uzaması, konunun dinleyicinin ilgi alanı dışında olması, dinleyicinin zihinsel düşlere dalması gibi durumlar dinleyicinin dinlediğini anlamamasına yol açabilir.

Konuşmacının söylediklerinin hepsi veya okunan metnin tümü, dinleyici için eşit derecede önem taşımaz. Dinleyicinin yapması gereken, amacı doğrultusundaki bilgileri edinmek ve dinlediği konuyu genel olarak özetleyebilmektir. Böylece etkili dinleme yaparak istenilen amaca ulaşabilir. Bu çerçevede bireyden beklenen ana fikir/ ana duygu ve konuyu, dinledikleri arasından ayırt etmesidir. "İyi bir dinleyici dinlediği konuyu anlamaya çalışır, ileri sürülen görüşü saptar, dinlenilenlerden sonuçlara ulaşır" (Gündüz ve Şimşek, 2014:64). Dinleyici, konuyu bir bütün olarak kavrar ve değerlendirir. Dinlediklerinde tekrar eden ya da önemli olanları fark eder.

Dinleme becerisinin gelişiminde, bireylerin eğitim seviyeleri önemli yer tutar. İlkokul mezunu bir bireyle, üniversite mezunu bir bireyin dinlediği metinden yaptıkları çıkarımlar farklılık gösterir. "Dinlediğini anlamak, belli bir eğitim gerektirir. Bunun için birtakım uygulamalar ve yöntemler geliştirilmiştir. Dinlemekte amaç, okunanı ya da söyleneni konu, ad, yer, tarih vb. bilgilerle anlamaktır. Yani dinlemek okumak gibi haber almanın ve bilgi edinmenin bir başka yoludur" (Aktaş ve Gündüz, 2016:90). Dinleyerek haber almaya örnek radyolar gösterilebilir. Bireyler dinledikleri haberlerdeki olay, yer, zaman gibi unsurlara odaklanarak dinleme yaparlar. Türküler, şarkılar, ninniler, hikâyeler, vb. de söylendikleri dönem ve koşullar hakkında dinleyicilere bilgiler verirler.

2.2.2. Dinlemede Karşılaşılan Engeller

İyi bir dinleyici olmanın yolu, dinleme engellerine takılmamaktan geçer fakat bazı dinleyiciler, farkında olmadan bu engellere yakalanır. Örneğin konuşmacı ya da çevrenin fiziksel özelliklerinde dinleyicinin dikkatini çeken ögeler var ise dinleyici yavaş yavaş dinlediği konudan uzaklaşabilir. Bu yüzden dinleme etkinliği süresince dinlenen konuya/metne odaklanma, dikkati dağıtacak dış unsurlardan uzaklaşmak gereklidir.

Dinleme engellerinden bir diğeri ise, dinleyicinin her anlatılanı unutmamak adına dinleme amacından sapmasıdır. Bireyin, her duyduğunu not alması, detaylara takılması, anlamını bilmediği ya da yabancı kökenli kelimelerin anlamlarını araştırırken metnin ana fikrinden uzaklaşmasıdır. Amaçlı dinleme yapmak, konuyu anlamak için çok önemlidir. Dinleyici konuyu bir bütün olarak anlamalı ve dinlediği konuyla ilgili birtakım çıkarımlarda bulunabilmelidir. Doğan (2016:25-28) dinleme kusurlarını: "ilgisizlik, konuşmacının anlattıklarıyla değil dış görünüşü ile ilgilenme, uygun olmayan zamanda ve/veya şekilde söz alma, konuşmacıyı ve diğer dinleyicileri rahatsız etme, konuşmacının anlattığı her şeyi not almaya çalışma, konudan kopma ve hayale dalma, kendi söyleyeceklerini tasarlama, ayrıntılara odaklanıp asıl noktayı kaçırma, önyargıların etkisinden kurtulamama, bilinmeyen kelimelere önem vermeme, tek bir dinleme yöntemi kullanma" olarak sınıflandırmıştır. Bu unsurlar dinleme sırasında gerçekleştiğinde, bireyler dinlediklerini anlamada sorun yaşarlar. Aktaş ve Gündüz (2016:94-95) ise dinlemeyi engelleyen unsurlarla ilgili olarak: işitme organlarının işlevi, birey kaynaklı sorunlar, çevre kaynaklı sorunlar, konuya ilgi duyma, dinleme kurallarından habersizlik, ortama yabancı olma gibi konuların üzerinde durmuşlardır.

Dinleme etkinliği gerçekleştirilirken birey veya çevre kaynaklı birtakım engeller oluşabilir. Dinleme etkinliği sırasında karşımıza çıkabilecek engeller şunlardır (Doğan, 2016:25-28; Akçay, 2018:132-133; Gündüz ve Şimşek, 2014:63; Aktaş ve Gündüz, 2016:94):

- İşitme organlarındaki hasar ve rahatsızlıklar
- Konuya karşı ilgisizlik
- Kelime hazinesi eksikliği
- Uykusuzluk

- Dinlerken yemek veya içmek
- Konuşmada küçük detaylara takılıp konunun önemli kısımlarını kaçırmak
- Dinleme kurallarını bilmemek ya da uygulamamak
- Konuşmacının dış görünüşüyle fazla ilgilenmek
- Konuşmacıya ya da konuya karşı önyargılı olma
- Çevredeki diğer uyarıcılara takılmak(hava durumu, ısı, ışık, mekan, vb.)

2.2.3. İyi Bir Dinleyici Olmak İçin Neler Yapmalıyız?

Bireylerin dinleme etkinlikleri ailede başlar. "Ailelerin çocuklara ve gençlere verdikleri sosyal desteğin önemli bir boyutunu onları dinlemek oluşturur" (Çankaya, 2015:57). Aile-çocuk arasındaki iletişim ve çocuğun aile bireylerini model alması, çocukta dinleme becerisinin gelişimini etkiler. "Küçük yaşlarda masal ve öyküler dinleyen ya da değer verilip kendisiyle konuşulan ve konuşmaları dinlenen çocuk, ileri yaşlarda iyi bir dinleyici olacaktır" (Gündüz ve Şimşek,2014:65). Dinlemenin farklı etkinliklerle gerçekleşmesi de çocuğun dikkatini çekmeyi sağlayabilir.

Dinlemede dikkatin dinlenilen konu üzerinde tutulabilmesi için, zaman çok önemlidir. Bireylerin yaşlarına, eğitim düzeylerine göre dinleme süreleri değişiklik gösterir. "İlkokul birinci sınıfta 3-5 dakika ile başlayan ve sınıf ilerledikçe 3-4 dakikalık artışlar gösteren kesintisiz dinleme süresi ortaokul sekizinci sınıfta 40-50 dakikaya çıkabilir" (Gündüz ve Şimşek, 2014:66). Dinleme becerisi, eğitim yoluyla geliştirilebilir. Bu da Türkçe ve sınıf öğretmenlerinin dinleme becerisine derslerinde gereken önemi vermeleri ve farklı etkinlikler için uygulama zemini yaratmakla mümkün olabilir.

Dramalar yapmak, diyaloglar kurdurmak; tartışmalar, açık oturumlar düzenlemek; paneller, konferanslar dinletmek; şiir, masal, öykü günleri düzenlemek dinleme becerisini geliştiren etkinlikler arasındadır (Gündüz ve Şimşek, 2014:66). Bireylerin çok sayıda ve farklı etkinlikte yer alması, dinleme alışkanlığının kazanılmasında etkilidir. Dikkatli dinlemeyi bir alışkanlığa dönüştürmek, dinlediğini anlama becerisinin gelişmesi için çok önemlidir.

Drama, diyalog, şiir, masal, vb. bireylerin dinledikleri metinlerdeki duyguları kendi iç dünyalarına taşır ve empati yapmalarını sağlar. Nichols (2016:22)'a göre biri dinlemek diğeri konuşmak için, bir duyguyu paylaşmak amacıyla iki kişi gereklidir. İyi bir dinleyici, empati yeteneğine sahiptir. Konuşanın anlattıklarıyla birlikte duygu durumunu da gözlemleyebilir.

2.2.4. Dinlediğini Anlamada Ölçme ve Değerlendirme

Dinleme, sağlıklı bireylerin yaşam boyu yaptığı bir faaliyettir fakat bireyler dinledikleri her bilgi, haber, müzik, konuşma, vb.yi tam olarak akıllarında tutamazlar. Bireyin dinlediğini anlaması; istek, ilgi, tutum, eğitim düzeyi, çevre gibi unsurlara bağlıdır. Bireyin dinlediğini anlama becerisinin gelişimini kontrol etmek için ise, ölçme ve değerlendirme gereklidir. Ölçme ve değerlendirme sayesinde öğretmenler de anlattıkları konuların ne kadar anlaşılıp anlaşılmadığını görme fırsatı bulurlar.

Ölçme: "Birey ya da nesnelerin sahip oldukları niteliklerin uygun araçlar kullanılarak gözlenip; gözlem sonuçlarının sayılar, sıfatlar veya başka sembollerle ifade edilmesidir" (Turgut ve Baykul, 2012:3). Değerlendirme ise "Ölçme sonuçlarının bir ölçütle karşılaştırılması ve ölçütle belirlenen koşulun karşılanıp karşılanmadığının kararlaştırılmasıdır" (Özçelik, 1998:221). Kısacası değerlendirme; ölçme işlemi sonucu elde edilen sayıların/puanların neyi ifade ettiğini anlamak için gereklidir.

Dinlediğini anlamayı ölçmek için geleneksel ya da alternatif ölçme araçları kullanılabilir. Çoktan seçmeli testler, boşluk doldurma, doğru yanlış soruları, yazılı/sözlü sınavlar; geleneksel ölçme araçlarına örnektir. Alternatif ölçme araçları ise ürün (portfolyo) dosyası, kavram haritaları, performans değerlendirme, akran değerlendirme, proje, gözlem, öz değerlendirme, dinleme becerisi tutum/kaygı ölçekler, vb. olarak sıralanabilir.

Dinlediğini anlamanın değerlendirilmesi, okuduğunu anlamanın değerlendirilmesiyle benzerlikler göstermektedir.

2.3. Okuma Becerisi

Gelişen ve değişen dünyamızda, bireylerin kendilerini gerçekleştirmeleri için, okuma becerisi önemli bir yere sahiptir. İnsanlar teknolojilik yenilikleri ve günlük yaşantılarındaki birtakım değişiklikleri okuyarak öğrenirler. "Özellikle hızla gelişen teknoloji ile birlikte, hem bu gelişmelere ayak uydurabilmek hem de hayatı kolaylaştırabilmek açısından okumanın önemi gün geçtikçe artmaktadır. Çünkü bu bilgi akışı içerisinde bilginin edinilmesi büyük ölçüde okuma eylemi yoluyla gerçekleştirilmektedir" (Uzunkol, 2013:70). Günümüzde bilgi edinmenin en kolay yollarından biri okumaktır. Merak edilen konular hakkındaki yazılar, gündemdeki haberler, kılavuzlar, sözlükler, şiirler, romanlar, hikâyeler, denemeler vb. okuyarak bireyler kendilerini geliştirebilirler.

Okuma becerisi ile ilgili çalışmalar ve tanımlar, literatürde geniş bir yer kaplamaktadır. Okuma becerisi ile ilgili tanımlar, az çok birbirine benzer ancak vurguladıkları yönler göz önüne alınırsa aşağıdaki gibi bir sınıflama yapmak mümkün olur.

a. Okuma, fiziksel ve zihinsel karmaşık bir süreçtir.

Okuma, görme ile başlayan ve eş zamanlı olarak görülen sembollerin zihinde anlamlandırılıp seslendirilmesi ile sonuçlanan bir süreçtir. "Okuma, bir yazının harflerini, sözcüklerini, imlerini tanımak ve bunların anlamlarını kavramaktır. Bu eylem görme, seslendirme yönlerinden fizyolojik, kavrama yönünden ruhsal bir süreçtir" (Göğüş, 1978:60). Okuma eyleminin gerçekleştirilebilmesi için bireyin metni sadece görmesi yeterli değildir. Metinde anlatılanları anlaması, kavraması ve çözümlemesi de gereklidir. Bamberger (1990:10) okuma için "Çeşitli gelişme aşamalarından oluşan karmaşık bir süreçtir. Her şeyden önce sembollerin tanındığı bir algılama sürecidir. Bunları zihinsel kavramlara dönüştürme daha sonra ortaya çıkmaktadır" diyerek okumanın fiziksel süreçle başlayıp zihinsel sürece evrildiği görüşündedir.

Okuma, sadece yazılı sembolleri anlamlandırıp seslendirme süreci değildir, resim, fotoğraf, grafik, tablo, vb. görseller de okunabilir. Okuma, basılı veya yazılı

metinleri duyu organları vasıtasıyla algılama, bunları anlamlandırma ve yorumlama işidir (Gürses, 1996: 101). Okuduğunu anlama ve yorumlama, iyi bir okur olabilmek için çok önemlidir. Karatay (2009: 59) da okuma için, "Harf, sözcük, grafik ve resim gibi görsellerin, duyu organları yoluyla algılanması, önceki bilgilerden hareketle tanınması, anlamlandırılması ve yorumlanmasına dayanan duyusal ve zihinsel etkinliklerin aynı anda işletilmesini gerektiren karmaşık bir süreçtir" diyerek benzer görüştedir. Okumanın sadece yazılı metni okumayla sınırlı olmadığını, algılama, tanıma, anlamlandırma ve yorumlamanın eş zamanlı gerçekleştiği bir süreç olduğunu belirtir. Araştırmacı tanımında okumanın fiziksel ve zihinsel boyutlarına değinirken kapsamı sadece yazılı metinle sınırlamamıştır. Okumanın tanıma, anlamlandırma ve yorumlama gibi karmaşık duyusal ve bilişsel etkinlikleri içerdiğini vurgulamıştır. "Okuma etkinliği, yazıdaki duygu ve düşüncelerin kavranması, çözümlenmesi ve değerlendirilmesi gibi fizyolojik, zihinsel ve ruhsal yönleri bulunan karmaşık bir süreçtir" (Sever, 2004: 13). Metnin ana duygusunu, ana düşüncesini anlamak ve olay örgüsünü çözümlemek okuma için önemlidir.

Bireyin okuyabilmesi için yeterli hazırbulunuşluk düzeyinde olması gerekir. Bu da okumanın gerçekleşebilmesi için gerekli alt becerilere sahip olmakla ilgilidir. Okuma, "Birbirine bağlı birçok alt becerinin bir araya gelmesi sonucunda anlamayı ve bilginin edinilmesini sağlayan en önemli dil becerisidir. Okuma, birbirine bağlı fiziksel ve bilişsel özellikleri kapsadığı için karmaşık bir süreç olarak betimlenmektedir" (Arı, 2017:685). Okuma diğer alt beceriler ile ilişkilidir. Okumanın fiziksel ve zihinsel boyutları, eş zamanlı gerçekleştiği için karmaşık bir süreçtir. Okuma, farklı becerilerin üzerinde yükselen en önemli dil becerisidir ve anlama ve öğrenme için önemlidir.

Okuma esnasında; göz ve ses organlarıyla algılanan bilgiler, beyin tarafından yorumlanır, değerlendirilir ve sınıflanır. Böylece metindeki anlam ilişkileri fark edilebilir. Okuma, "Görme, dikkat, algılama, hatırlama, seslendirme, anlamlandırma, sentezleme, çözümleme ve yorumlama gibi farklı bileşenlerden oluşan, karmaşık bir zihinsel süreçtir" (Coşkun, 2002:231). Okumanın fiziksel ve zihinsel süreçleri bir bütünlük halinde çalışır. Okuma, "Yazılı işaretleri anlamlandırma amacı ile zihnimizin göz ve ses organlarımızla birlikte yaptığı faaliyettir" (Kantemir, 1995:

22). Okuma etkinliğini gerçekleştirmek için, bireylerin fiziksel ve zihinsel olarak yeterli sağlık düzeyinde olması gereklidir. Görme kusurları olan ya da zihinsel engelleri bulunan bireylerin birçoğunun okuma becerisi gelişmemiştir.

Okuma, anlama ve yorumlama sürecidir. Harris ve Sipay'e (1990: 10) göre "Okuma, yazı dilinin anlamlı olarak yorumlanması" dır. Tinker ve McCullough'a (1968: 8) göre ise "Okuma, geçmiş yaşantılar aracılığıyla oluşturulan anlamların hatırlanması ve okuyucunun hâlen sahip olduğu kavramları kullanarak yeni anlamlar kurması için uyarıcı olarak görev yapan basılı ve yazılı sembollerin tanınması, algılanmasını içerir". Şahin (2011:2) de bu görüşe katılan araştırmacılardandır. "Okuma, bir yazıyı, sözcükleri, cümleleri, noktalama işaretleri ve öteki ögeleriyle görme, algılama ve kavrama sürecidir" (Kavcar , Oğuzkan , Sever 1998: 41). Okuma, metni oluşturan her işaretin ya da sözün anlamlandırılması ve birliktelik oluşturduğu diğer işaret ve kavramlarla ilişkisinin kavranması sürecidir. Okuma esnasında dilsel sembollerin anlamlı birimlere dönüştürülmesi; kelime, cümle veya metinlerin taşıdıkları iletilerin geçmiş bilgilerle karşılaştırılarak yorumlanması ve bir sonuca varılması gibi aşamalar gerçekleşmektedir. Okuma becerimizi geliştirmek için pek çok farklı kaynak mevcuttur. Tablo okuma, grafik okuma, şifre okuma, şekil okuma bunlara örnek gösterilebilir. Bütün bunların yanı sıra bireylerin kişisel gelişiminde, okuma önemlidir.

b. Okuma, sosyal ve kültürel alanları etkileyen bir süreçtir.

Okuma, sosyal ve kültürel alanlarda gelişmeyi sağlar. Toplumsal kurallar, kültürel değerler kitaplar aracılığıyla yeni nesillere aktarılır. Okuma becerisi, "Çağdaş bireyin karşılaştığı sorunları çözebilmesi ve yeni durumları anlayabilmesi için gereken bilgiye ulaşmasını, onu gereksiz bilgilerden ayırt etmesini, bilgiyi önceki bilgileriyle ilişkilendirebilmesini ve gerekli yerlerde kullanabilmesini gerektiren en önemli araçtır" (Bozkurt, 2016:1674). İyi bir okuyucu, aynı zamanda iyi bir problem çözücüdür; geçmişte öğrendiği bilgilerin, günlük yaşamda karşılaştığı durumlarla olan ilişkisini kolaylıkla kavrar.

Okuma becerisi, dinleme becerisi gibi anne karnında ve doğal olarak gerçekleşen bir beceri değildir; eğitim ve kişisel çaba yoluyla sonradan kazanılır.

“Okuma; insan yaşamında doğal olmayan, ancak sonradan kazanılabilen, bireye bütün yaşamını etkileyebilecek nitelikte, sosyal, kültürel ve bilişsel alanlarda yeterlilik sağlayan oldukça karmaşık bir süreçtir” (Akyol ve Keskin, 2014:108). Birey kendi kültürünün ve diğer kültürlerin ögelerinin benzerlik ve farklılıklarını, okuma yoluyla daha detaylı inceleme fırsatı bulur. Kitaplar, okura bilmediği diyarların kapıları açarlar.

Okuma; ruh sağlığı, dil ve kişilik gelişimi için önemli bir beceridir (Özbay, 2014:2-3). Kitap okuyan bireyler; kendilerini okudukları metnin karakterleri ile özdeşleştirirler, çevrelerini daha iyi gözlemler, ideal benlik algıları gelişmiş, özsaygıları yüksek kişilerdir. Dil gelişimi beraberinde sosyalleşmeyi de getirir. Dili iyi kullanan bireylerin birbiriyle ilişkileri kuvvetlidir.

2.3.1. Okuduğunu Anlama

Okuduğunu anlama, bireyin geçmiş yaşantılarından edindiği bilgilerden yararlanarak, yeni okuduğu metinlerdeki duygu ve düşünceleri anlamlandırma durumudur. Zihinsel yeterliliği tam ve okudukları konu hakkında ön bilgilere sahip bireyler, okuduğunu anlayabilirler. Kısacası hazırbulunuşluk düzeyi okuduğunu anlamayı etkiler. “Okuduğunu anlama, okuyucunun ön bilgileri ile metinlerden öğrendiklerini karşılaştırıp, sentez ederek yeni bir düşünceye ulaşmasıdır” (Akyol, 2005:2). Okuduğunu anlama, yeni bilgiler edinmeyi sağlar. Bu sayede zihin, geçmiş bilgiler ve yeni bilgiler arasında anlamsal bağ kurar.

Metnin iletisinin farkına varmak, verilen problem durumuna çözüm yolu bulmak; okuduğunu anlama ile ilişkilidir. “Okuduğunu anlama, ön bilgilerini kullanarak metinlerde verilmek istenilen düşünceleri çözmek ve bunlara anlam yüklemektir. Okuyucu kelimeyi seslendirme yapmakla yazılı kodu çözmekte ve hemen ardından seslendirdiği kelimeyi zihinde anlamlandırmaktadır” (Yılmaz, 2008:133). Okuma, fiziksel ve zihinsel bir süreçtir. İşaret ve kodları okumak, duyu organları ile fiziksel olarak gerçekleşirken aynı anda bunları yorumlama, değerlendirme ve anlama birtakım zihinsel süreçler sonucunda gerçekleşir.

Okuma ve anlama; anahtar ve kilit gibidir, nasıl anahtar olmadan kilit açılmazsa, anlamanın sağlanmadığı bir okumada yeni bilgilere ulaşılmaz. “Okuma eyleminin temel amacı anlamayı sağlamaktır. Anlama ile sonuçlanmayan bir okuma etkinliği gerçek amacına ulaşmamış demektir. Anlama bireyin yazılı ve basılı işaretlerin temsil ettiği anlamı kavramasıyla mümkün olmaktadır.” (Kanmaz, 2012:18). Anlama, metinde geçen kod, ileti, işaret, vb. her bilginin kavranmasıdır. Karatay (2011:14) ise, okuduğunu anlamanın “okunan metni bütün yönleriyle kavramak” olduğunu ifade eder. Metinde geçen anlamı bilinmeyen kelimelerin anlamlarını öğrenmek ya da sözlük anlamlarını saptamak, okuduğunu anlamak olarak değerlendirilemez. “Öğrencinin, okuduğunu anlayabilmesi için metinde geçen bilinmeyen kelimeleri anlaması, cümleler ve paragraflar arasındaki bütünlüğü hissetmesi ve kavraması şarttır. Okuma, yazılanı anlamaktır” (Çiftçi ve Temizyürek, 2008:111). Okuduğunu anlamada kelimelerin anlamlarını bilmek önemlidir. Anlamı bilinmeyen kelimeler, metnin bağlamına göre zihinde anlamlandırılır. Metni bir bütün halinde algılamak gerekir. Bu da paragraflar ve cümleler arasındaki ilişkileri fark ederek mümkündür.

Okuduğunu anlama becerisi, birey için yaşam boyu önemini koruyan bir niteliktir. Okuduğunu anlayan bireyler, eğitim süreçleri boyunca başarılı olurlar. Okuduğunu anlama sadece Türkçe dersi için değil her ders için önemlidir. Matematik, fen gibi sayısal derslerde de ders başarısı için, okuduğunu anlama becerisi gereklidir. Zaten bireyler problemleri okuyup anlayarak çözüme ulaşırlar. Akyol, Yıldırım, Ateş, Çetinkaya ve Rasinski (2014:14) ise “Okuduğunu anlama, okuma başarısının en önemli göstergelerinden birisidir. Okunanın anlatılması yolu ile bir öğrencinin anlama becerisi hakkında bir fikir edinilebilir” diyerek öğrenciye okunan metin ile ilgili soru sorma ya da öğrencinin metinden ne anladığını anlatmasını istemenin, anlamayı ölçmedeki önemi üzerinde durmuşlardır.

Okuduğunu anlama becerisini geliştirmenin yolu okuma alışkanlığı kazanmaktan geçer. Okuma alışkanlığı kazanan bireyler yaşam boyu daha başarılı olur, sözcük dağarcığını zenginleştirirler. Böylece bireyler daha akıcı okumaya, okuduklarını anlamlandırma becerileri de gelişmeye başlar.

2.3.2. Okuduğunu Anlamayı Etkileyen Unsurlar

Okuduğunu anlamaya engel olabilecek pek çok unsur bulunmaktadır. Bunlardan bazıları doğuştan gelen, bazıları da birey ve çevre kaynaklı engeller olabilir. Okuduğunu anlamayı etkileyen unsurlar, pek çok araştırmacı tarafından fiziksel, bilişsel/ psikolojik olarak sınıflandırmaya alınmıştır.

a. Okuduğunu anlamayı etkileyen fiziksel unsurlar:

Bireyler bazı fiziksel rahatsızlıklar ve engeller nedeniyle okurken sorunlar yaşayabilirler. Bu engeller doğuştan gelebilir ya da sonradan ortaya çıkabilir. Görme bozuklukları, şaşılık, vb. sağlık sorunları okumaya engeldir fakat tedavi edilebilir olmaları birey için olumlu bir durum sayılabilir. Karatay (2011: 33)'ın fiziksel engeller sınıflandırması "göz kaslarının yeteri kadar gelişmemesi, görme bozuklukları, şaşılık-gizli şaşılık engelleri, oturma şekli, okunan materyalin basım niteliği, okuma ortamının elverişsizliği"dir. Bu engellerden oturma şekli ve okunan materyalin basım niteliği; okuduğunu anlamayı, olumsuz etkilediği gibi olumlu da etkileyebilmektedir. Aktaş ve Gündüz (2016: 67-68)'e göre okuduğunu anlamayı etkileyen fiziksel unsurlar "göz kaslarının geliştirilmemesi, dudak kıpırdatmak, plansız okumak, hız ve anlama ilişkilerini kuramamak, oturma şekli, okunan materyalin niteliği, çevre"dir.

Yapılan araştırmaların sonuçları göz önüne alındığında, okumayı etkileyen fiziksel unsurları aşağıdaki biçimde sıralamak mümkündür (Karatay, 2011: 33; Sevim ve Söylemez, 2018:87-94; Alyılmaz ve Ürün Karahan, 2018:41-43; Aktaş ve Gündüz, 2016: 67):

- Görememe durumu (körlük, tek gözün görememesi, kısmi körlük)
- Göz kaslarının gerektiği kadar gelişememesi
- Görme bozuklukları (Miyop, hipermetrop, katarakt, şaşılık, göz tembelliği, vb.)
- Çevre (Gürültü, hava durumu, ışık, vb.)
- Okunan metnin puntosu, renkleri, dil ve anlatım özellikleri, vb.
- Bireyin okurken oturma şekli

b. Okuduğunu anlamayı etkileyen psikolojik/bilişsel unsurlar:

Okuduğumuz metni anlamamız ve okuduklarımızdan keyif almamız psikolojik durumumuzla ilişkilidir. Birey okuma eylemi sırasında zihnini tamamen okuduğu metne vermelidir. Dikkatini dağıtacak düşünce ve davranışlardan kaçınarak metne odaklanmalıdır. Gündelik sorunlarını ve sıkıntılarını bir rafa kaldırıp gerginleşmesine sebep olan durumları zihninden uzaklaştırmalıdır, ancak bu sayede okuma eylemi amacına ulaşır. Karatay (2011:34)'a göre okuduğunu anlamayı etkileyen bilişsel engeller "odaklanamama, pasif okuma, sözcük dağarcığının yetersizliği, dikkatsizlik/dalgınlık, metindeki bilgi ve fikirleri organize edememe, okuma sırasında dikkati dağıtacak kadar yemek/içmek, duygusal sorunlar, gerginlik, kişilikten kaynaklı engeller, okurken uykunun gelmesi"dir.

Okuduğunu anlamayı etkileyen psikolojik engeller, genellikle bireyler farkında olmadan ortaya çıkarlar ve okuduğunu anlamayı olumsuz etkilerler. Aktaş ve Gündüz (2016: 68-72), okuduğunu anlamayı etkileyen psikolojik engellerin "dikkatin metin üzerinde yoğunlaşmaması, konsantre olamama, pasif okuma, bilgi ve sözcük zayıflığı, okurken hayal kurduracak ortamdan sakınmak, dalgınlık, düşüncelerin yinelenmesi, okuma sırasında bir şeyler yemek/içmek, duygusal sorunlar, irade zayıflığı, stres, kişilikten kaynaklanan engeller, okurken uykunun gelmesi, çok yemek yeme" olduğu görüşündedir.

Tanımlamalarda ortak olan sorunların başında dikkat, odaklanamama gelmektedir. Okuduğunu anlamada dikkat çok önemlidir. Bireyin dikkatini dağıtacak nesneler, okuma ortamından uzaklaştırılmalıdır. Pasif okuma, dalgınlık, duygusal sorunlar gibi bireyi farklı düşüncelere ve hayallere sürükleyecek durumlardan da kaçınmak, okuduğunu anlama için gereklidir. Birey, metinde yazanlara odaklanmalı ve metnin içindeki anlam ilişkilerini gözlemlemelidir. Ayrıca bireyler temel ihtiyaçlarını karşılamış olarak okuma eylemine başlamalıdır. Uyku ve yeme/içme ihtiyacı karşılanmadığında, zihinsel olarak okuduğunu anlamaya yoğunlaşma güçleşir. Bireyler, okuma eylemini gerçekleştirirken yeme/içme ile zaman kaybetmemeli ve dikkatlerini dağıtacak unsurlardan uzak durmalıdır.

Yapılan araştırmalar sonucunda okumayı etkileyen psikolojik/bilişsel unsurları aşağıdaki biçimde sırlamak mümkündür (Karatay, 2011: 34; Sevim ve

Söylemez, 2018:87-94; Alyılmaz ve Ürün Karahan, 2018:43-45; Aktaş ve Gündüz, 2016:68):

- Dikkat sorunu
- Odaklanamama, konsantre olamama
- Uyku problemi
- Duygusal problemler
- Pasif okuma
- Gerginlik, stres, baskı altında hissetme
- Okuma eylemini gerçekleştirirken yemek veya içmek
- Kelime hazinesi yetersizliği

Okuma becerisi, dinlemeye göre sonradan kazanılan bir beceridir. Sonraki süreçte, bireyler okul yaşantılarında okumayı öğrenirler. Okumanın birey tarafından sevilmesinde öğretmenin rolü büyüktür. Sınıf öğretmenleri ilk okumayı öğretir, daha sonra Türkçe öğretmenleri bireylerin okumalarının gelişmesinde önemli rol oynar. Öğrencilere okuma alışkanlığı kazandırmada, öğretmen ve ailenin iş birliği çok önemlidir. "Okuma ve anlama bireyin yaşadığı çevre ile etkileşim içindedir. Birey okuyarak kendi kültürüne ait ögeleri edindiği gibi kültürün ona verdikleriyle okuduğunu anlamlandırır" (Ürün Karahan, 2018:45). İçinde bulunduğu kültürün ilk izleri ile birey ailesinde tanışır. Zamanla sosyal çevre edinir ve eğitim hayatı da buna eklenince; aile, okul, sosyal çevre arasında bireye özgü bir bağlantı gerçekleşir. Güneş (2007:118)'e göre çocukların kitapla ilk karşılaşmaları, anne ve babanın da desteğiyle okul öncesi dönemde başlar, çocukların, okuma becerisini gelişmesi ve okumayı alışkanlık hâline getirmeleri ise, daha sonraki süreçte gerçekleşir. "Aileler, çocuklara okuma materyalleri sağlamalı ve onları güdülemelidir. Çocukları okumaya özendirmeli ve onlara düzenli olarak çeşitli masallar, öyküler, romanlar vb. okumalıdır" (Gündüz ve Şimşek, 2013:17). Aile bireyleri kitap okuyan çocuklar, diğerlerine göre daha kolay okuma alışkanlığı edinir.

Çocuklar, her konuda olduğu gibi okuma konusunda da büyüklerini örnek alır. Baştürk (2004: 121), bireylerin okuma alışkanlığı kazanmasında, ilgileri ve yaşın önemini vurgulayarak bireylerin düzeylerine uygun metinler seçilmesinin

okuma alışkanlığı kazanmalarında önemli olduğunu savunur. Bireyde ilgi ve merak duygusu uyandıran metinler okuma motivasyonunu arttırır. Bu nedenle bireye okuma-yazmayı öğretecek, sevdirecek ve okuma alışkanlığı kazanmasında yardımcı olacak olan sınıf öğretmenleri, çocukların yaşına ve düzeylerine uygun metinleri öğrencilerine okutmalılardır. Yıldız, Okur, Arı ve Yılmaz (2006: 119)'a göre, bireylerin okuma motivasyonunun en yüksek olduğu dönemler, küçük yaşlar ve okul dönemidir. Okuma ve yazmayı öğrenen bireylerin okuma motivasyonunun artması için, çocuk kitapları ve dergileri gibi yaş seviyelerine ve ilgilerine uygun materyaller önemlidir. Bunun gibi doğru materyallerin kullanımı, okuma alışkanlığının erken yaşlarda kazanılmasında etkilidir. Okuma alışkanlığı kazanan bireylerin okul başarıları yüksektir. Okuduğunu anlama becerisinin gelişmişliği sadece Türkçe dersi için değil her ders için yararlıdır.

2.3.3. Okuduğunu Anlamada Ölçme ve Değerlendirme

Okuduğunu anlama becerisinin ölçülmesi ve değerlendirilmesi; öğretim sürecinin verimlilik durumunu tespit etme, eksik ya da yanlış öğrenilen bilgilerin belirlenmesinde önemlidir. Ayrıca bu değerlendirmeler sonucunda öğrencilerin akademik başarıları hakkında fikir yürütülebilir.

Okuduğunu anlamanın ölçme ve değerlendirilmesinde kullanılan teknikler: Soru-cevap, boşluk doldurma, cümle doğrulama(doğru/yanlış soruları), okuduğunu anlama rubrikleri (Dereceli puanlama anahtarları), öğrenci ve öğretmen formları, değerlendirme kayıt formları/çizelgeleri, kavram haritaları, informel okuma envanteri, yapılandırılmış grid, tanılayıcı dallanmış ağaç, gözlem, proje, kelime ilişkilendirme testleri, gibi pek çok teknik sıralanabilir (Özbay, 2014:179-194, Sevim ve Söylemez, 2018:197-216).

Sınıftaki öğrenci sayısı, zaman, sosyoekonomik imkânlar vb. etkenler göz önüne alarak öğretmenler değerlendirme yöntemlerini seçerler. Ülkemizdeki öğrenci sayısının fazlalığı, sınırlı zamanda sonuçların açıklanmasının gerekliliği gibi nedenlerden dolayı LGS, YKS, KPSS gibi liseye/üniversiteye/memurluğa giriş sınavları, soru-cevap şeklinde hazırlanan çoktan seçmeli sorulardan oluşan sınavlardır. Bu sınavlarda sorulan Türkçe dersi soruları, okuduğunu anlama ve yorumlamaya dayalıdır. Akyol vd., (2014:3-16) ise, okullardaki öğrenci sayısının

çokluğu ve sınırlı ders saati nedeniyle, okuma becerileri ile ilgili pratik değerlendirme yöntemlerinin üzerinde durmuşlardır. Öğretmenlerin, öğrencilerini 5-6 dakika gibi kısa bir zamanda değerlendirebilecekleri çeşitli okuma etkinlikleri oluşturmuşlardır. Onlara göre okuma becerilerinin değerlendirilmesinde üç önemli unsur vardır: kelime tanıma, okumanın akıcılığı ve anlama. Kelime hazinesi zengin, hızlı ve akıcı okuyabilen, okuduklarını zihinlerinde anlamsal bağ kurarak anlamlandırabilen öğrenciler okuduğunu anlamada başarılıdır.

2.4. Metin Türleri

Kelimeler bir araya gelerek cümleleri, cümleler de bir araya gelerek metinleri oluşturur. Metni oluşturan cümleler arasında çeşitli anlam bağları bulunur. Bu olmadığı takdirde metni anlamakta zorlanılır, metinde bir anlam bütünlüğü sağlanamaz. Dolayısıyla cümleler arasındaki neden sonuç, amaç sonuç, benzerlik gibi ilişkiler metni anlamamızı kolaylaştırır. Türkçe Sözlük (2009:1382)'te metin, "Bir yazıyı biçim, anlatım ve noktalama özellikleriyle oluşturan kelimeler bütünü, tekst" biçiminde tanımlanmıştır. "Metin nedir?" sorusuna sorusuna araştırmacıların verdikleri cevaplardan bazıları şunlardır:

Kelimeler bir araya gelerek cümleleri, cümleler bir araya gelerek paragrafları, paragraflar bir araya gelerek metinleri oluşturur. Günay (2003:35)'a göre metin, "Birbirini izleyen, sıralı ve anlamlı bütünler oluşturan cümleler dizisi"dir. Araştırmacı bu tanımlamada cümleler arası anlam ilişkileri üzerinde durmuş, metni oluşturan cümlelerin birbiriyle anlamsal bütünlük oluşturmaları gerektiğini belirtmiştir. Moran (1994:98) için metin, "Bir bütünü çağrıştıran sözlü ya da yazılı çeşitli uzunlukta olabilen bir pasaj"dır. Yazılı ya da sözlü, istenilen uzunluktaki metni oluşturan cümleler arasındaki anlamsal bağ, metnin anlaşılabilmesi için gereklidir.

Bireyler, farklı türlere ait metinler okuyarak farklı bakış açıları kazanabilirler. Örneğin birey makale okuyarak objektif düşünmeyi, öykü okuyarak olaylarla nasıl başa çıkabileceğini, biyografi okuyarak başkalarının başından neler geçtiğini öğrenebilir. Temizkan (2009:133), ana dili eğitiminde öğrencileri çeşitli becerilere ulaştıran en yaygın aracın, çeşitli türlerdeki metinler olduğunu dile getirmiştir. Bu

açıdan bakıldığında kazandırılmak istenen beceriye uygun nitelikte metin seçiminin önemli olduğu söylenebilir.

2.4.1. Bilgilendirici (Öğretici) Metinler

Bilgi edinmek, aydınlanmak, güncel durumlara uyum sağlamak, vb. nedenlerle bilgilendirici metinler yazılmaktadır. Birey; etrafında gerçekleşen yenilikleri ve değişimleri, bilgilendirici metinleri okuma/dinleme yoluyla edinir. Gazeteler, bilgilendirici metin okumak isteyen okur için zengin kaynaklardır. Birey eline bir gazete aldığında okuduğu metin, makale ve biyografi ise dil resmî; fıkra, eleştiri, sohbet gibi türlerde ise dil daha samimidir.

Bilgilendirici metinlerde amaç, okura bilgi vermektir. Bunun yanı sıra okurun düşünce ve görüşlerini değiştirmek, desteklemek ve yol göstermek de amaçlar arasındadır. Kısaca bilgi vermeyi amaçlayan bütün yazıların genel adıdır (Aktaş ve Gündüz, 2016:261). Bu türe ait metinlerde mecazlı söyleyişler ve söz sanatları pek bulunmaz. Özdemir (1991:20-21)'e göre bilgilendirici metinlerde sözcükler genellikle gerçek anlamlarıyla yer alır. Metnin konusunu gerçek nesne, kişi, varlık ve ilişkiler oluşturur. Okuyucu; zihninde, bilgilendirici metinde anlatılan durumun fotoğrafını çeker. Günay (2003:166), bilgilendirici metinlerin konuyla ilgili bilgi vermek ve konuyu betimlemek hedefiyle yazıldığını söylemektedir.

Makale, deneme, fıkra, eleştiri, sohbet, röportaj, biyografi gibi türler ya da ders kitapları, ansiklopedi maddeleri, broşürler bilgilendirici metin türüne girer. Hepsinin özellikleri farklılık gösterse de ortak amaçları bilgi vermek, yeni şeyler öğretmektir.

Bireylere yeni bilgiler kazandırmak, mevcut bilgileri yenileriyle değiştirmek, kelime hazinemizi geliştirmek, teknolojik gelişmelere ayak uydurmak gibi nedenlerle bilgilendirici metinlere ihtiyaç duyarız. Bilgilendirici metinler, bireylerin çevrelerini ve kendilerini anlama ve anlatmaları için gereklidir.

Akyol (2006:160)'a göre bilgi vermeye dayalı metinlerin anlaşılması iki unsurla yakından ilgilidir:

a. Metinlerdeki ana fikirlerin, kavramların, kelimelerin tanınması
b. Yardımcı kelime ve kavramların tanınması

Kelime ve kavramların tanınması, okuduğunu anlamayı etkiler. İnsan zihni bazı durumlarda; bilmediği kelimeleri ya anlamlandıramaz, ya da onlara yanlış anlamlar yükleyebilir. Bu durumda metinde geçen tüm kelime ve kavramların bilinmesi, bilinmeyenlerin de sözlük, vb. kaynaklardan öğrenilmesi gerekmektedir. "Bilgilendirici metinlerde kelime, cümle ve paragraf düzeyinde anlam çalışmaları yaptırılmalı, ana ve yardımcı düşüncelerin tespit edilmesi için gayret sarfedilmelidir" (Özbay, 2014:17). Metindeki ana ve yardımcı düşünceleri anlamak, metni anlamaktır. Bireylerin bilgilendirici metinlerde verilen iletileri anlamaları için, geçmiş yaşantıları ya da geçmiş bilgileriyle yeni bilgileri ilişkilendirme, okuduğu ya da dinlediğinin özünü kavrayabilme yeteneğine sahip olmaları gerekir. Bireylerin sözcük dağarcığının niteliği de anlamayı da kolaylaştırır.

2.4.2. Öyküleyici (Hikâye Edici) Metinler

Öykü/hikâye; bir olay ya da durumun kişi, yer, zaman, olay gibi unsurlarının anlamlı bir bütün haline getirilerek anlatılmasıdır. Öyküde kişiler, ana ve yardımcı karakterler olarak ayrılır. Yer ve zaman; yazarın hayal gücüne göre şekillenir, sabit bir zaman ya da mekân yoktur. Birbiriyle ilişkili yardımcı olaylar ve bu yardımcı olayların yavaş yavaş okuru götürdüğü bir ana olay vardır. "Öykü başlı başına bir olayın anlatılmasıdır. Bu tarz anlatımda öncelikli amaç, okuru düşündürmekten çok, olay aracılığıyla heyecanlandırmaktır"(Aktaş, Gündüz, 2016:210). Heyecan, okurun metni okumaya devam etmesi için önemli bir etkendir. Okur "Acaba ne olacak?" düşüncesiyle metni okumaya devam eder. Öyküleyici (Hikâye edici) metinlerde okuru ya da dinleyiciyi, içine çeken bir olay örgüsü vardır. Bu olay örgüsü, bireylerde merak duygusunu güçlendirir. Okurun ya da dinleyicinin dikkatini üzerine çeker. Olayları takip eden okur, fark etmeden öykünün yapısını oluşturan ögeleri öğrenmiş olur.

Öyküleyici metinler, "Gerçek ya da gerçeğe yakın olayların veya durumların yer, zaman ve kişi göstermek suretiyle farklı bir kurgu ile anlatıldığı edebi türler" (Pilav ve Ünalan, 2012:106) olarak karşımıza çıkar. Bu sebeple bireyler, rahatlıkla

kendileri ile kahramanlar arasında bağ kurabilirler. Konu gerçek hayattan olduğu gibi aktarılabilir, bir kısmı yazarın hayal gücüne göre değiştirilip şekillendirilebilir ya da tamamen hayal ürünü olan ama gerçekte de olabilecek olaylar okura sunulabilir. "Her öykü bir olay ya da duruma dayanır. Çarpışan kuvvetler, insanla insan, insanla hayvan, insanla kendi iradesi, insanla doğa kuvvetleri, insanla toplum olabilir. Durum ise bir şeyin içinde bulunduğu koşulların tümüdür" (Kavcar, Oğuzkan ve Aksoy, 2012:94). Hikâyelerde (öykülerde) sosyal hayat, iç dünyamız, olağan durumlar, hayvanlar âlemi gibi farklı konular kurgulanarak okurun veya dinleyicinin ilgisini çeken olaylar, durumlar oluşturulur. Hikâye edici/öyküleyici metinler, genellikle düz yazı şeklindedir fakat şiir şeklinde yazılmış öyküler de mevcuttur. Öykülerin içinde şiir, tekerleme, mani gibi türlere de yer verilebilir.

Öyküler/hikâyeler ilköğretim, ortaöğretim ve lise ders kitaplarında çok sık karşılaştığımız bir türdür. Hikâyeler çocukların hayal dünyalarına açılan birer kapı gibidir. "Hikâye yapısındaki unsurların öğrencilere öğretim sürecinde fark ettirilmesini sağlamak bu metinlerinin anlaşılmasını da kolaylaştıracaktır" (Özbay, 2014:20). Hikâyede geçen olay, yer, zaman, şahıs kadrosu öğrenciler tarafından bulunmalıdır. "Hikâyeler çocukların kişilik ve dil kullanımı açılarından gelişmelerini sağlar. Kişisel olarak çocuk, hikâye kahramanı ile kendisi arasında ilişki kurarak duygularının gelişimini sağlar. Kendisi ve başkalarının hareketleri üzerine yorum yapma imkânı bulur" (Akyol, 2006:139). Hikâyeler, çocuğun yaratıcılığını ve hayal gücünü geliştirir, sözcük dağarcığını zenginleştirir.

2.4.3. Şiir (Coşku ve Heyecanı Dile Getiren Metinler)

Şiir, okurda estetik haz uyandıran ve her okuma ya da dinlemede farklı anlamlara ulaşılabilen bir türdür. Şiir okur/dinleyici için ayrı, şair için ayrı anlamlar taşıyabilir. Şiirde söz sanatları, imge ve kafiye şiire sanatsal bir anlam katan unsurlardır. Kavcar, Oğuzkan ve Aksoy (2012:71)'un deyişiyle "Şiir, en eski edebiyat türüdür. Her toplumda sanat amacıyla ilkin şiir söylenmiş; günlük hayatta kullanılan nesir, ancak yazının bulunmasından sonra sanat alanına girmiştir. Bu demektir ki, nesre (düzyazıya) dayalı edebiyat türleri, şiire göre çok yenidir ve edebiyat şiirle başlar". Geçmişten günümüze pek çok şiir, yazılı ve yazısız kaynaklarla aktarılmıştır.

Şiir, duyguların dile gelmiş halidir. “Şiirler duygularla sesleri satırlarda bir araya getiren etkileyici yazılımlardır. Şiirsellik çocuğun doğasında mevcuttur. Şarkılara tempo tutarken, oyun oynarken çocuktaki şiirselliği hissedebiliriz” (Akyol, 2006:121). Dinlediğimiz şarkıların sözleri, çocuklarımıza söylediğimiz ninniler, mırıldandığımız türküler farkında olmadan söylediğimiz şiirlerdir. Şiir, hayatın içindedir.

Şiirler, biçimsel olarak ve içinde barındırdığı derin duygu dünyasıyla, diğer türlerden farklılık gösterir. “Edebî türler, içerisinde şiirin ise ayrı bir yeri vardır. Şiir gerek içerik, gerek söze dönüştürme, gerek sunuluş açısından; özgün, etkilemeye, duygulandırmaya yönelik, yaratı niteliği taşıyan bir söz sanatı ürünüdür” (Akbey, 2008:9). Şairin duygu ve düşüncelerini ritim ve ahenk aracılığıyla aktarması olan şiir, şeklen düz yazıya benzemez ve yaratıcılık gerektirir. Pilav ve Ünalan (2012:95) şiiri, “zengin hayallere, sembolik ve imaja dayalı anlatımlarla, ritimli sözlerle, seslerin uyumlu kullanımıyla ortaya çıkan edebiyat türü” olarak tanımlar. Şiirlerde yoğun bir duygu dünyası vardır. Şairler kapalı anlamı tercih eder ve sıkça söz sanatlarına başvururlar. Şiirde ritmi yakalamak, kulağa hoş tınıyı, müzikaliteyi sağlamak için uyak ve ölçüden yararlanabilirler.

Şiir, hayal âlemini insanlığa açan bir kapı gibidir. Şiir, “Duygu, hayal ve düşüncelerin bir düzene bağlı olarak, çekici bir dil ve ahenkli mısralar içinde aktarılmasıdır” (Şahin, 2011:29). İyi yazılmış bir şiiri okuduğunda, okur, şiirin duygu değerini anlamalı ve hayal dünyasına kendini kolayca bırakabilmelidir. Günay (2001:211-215) ise şiirin insanların duygularına hitap ettiğini dile getirmiştir. Şairler eserlerinde, okuru hayran bırakacak bir düş dünyası kurarlar ve ele aldıkları konuyu onların penceresinden görmeyi sağlarlar. Özbay (2014:25-26) ise, bireylere farklı türlerdeki şiirler okutularak onlarda şiir zevk ve anlayışı oluşturulması gerektiğini belirtir. Farklı türden şiirler okumaya başlayan bireyler; zaman içerisinde söz sanatları, mecaz, kafiye, ritim, tonlama, duraklar gibi unsurların da şiiri nasıl etkilediğini fark edebilirler.

Şiir, sınırlı kelimelerden sınırsız anlamlara ulaştığımız sanattır. Aynı şiiri okuyan farklı bireyler farklı anlamlara ulaşabilirler. Bunun yanı sıra şiirde her bireyi etkileyen mısralar farklı olabilir. Şiirlerden hem okuma hem de dinleme becerimiz ile

estetik haz sağlarız. Şiiri okuyan kişinin ses tonu, yaptığı vurgular, noktalamaya dikkati hem okuyan kişi hem de dinleyiciler için çok önemlidir.

3. YÖNTEM

Bu araştırmada nicel araştırma yöntemlerinden yararlanılmıştır. Nicel araştırmalarda sayısal veriler, olaylar arasındaki ilişkiyi tanımlamaya yarar. Nicel araştırmaların bir araştırma problemi bulunur.

3.1. Araştırma Modeli

Yapılan araştırma betimsel tarama modelindedir. "Betimleyici araştırmalar, bilinen bir olay veya durumun değişkenlerinin özelliklerini ortaya çıkarırken araştırmanın bilimsel nitelikte olması için önemli bir olguyu da beraberinde getirir" (Saruhan ve Özdemirci, 2016:187). Arıkan (2011:27) için betimleyici araştırmalarda mevcut durumu tespit etmek, olayı/durumu tasvir yoluyla problemi anlamaya çalışmak hedeflenirken, ne nasıl, niçin sorularına cevap aranır.

Creswell (2017:155) tarama modeli için, evren içinden seçilen bir örneklemde yapılan çalışmalar aracılığıyla evrenin genelinde bulunan görüş, eğilim ve tutumların nicel ya da nümerik olarak betimlenmesini sağladığını belirtir. Şimşek (2012:92)'e göre ise tarama araştırmaları, eldeki durumu olduğu gibi açıklamayı amaçlamaktadır. Bu tür araştırmalar, konusuna/durumuna ilişkin güncel veya geçmiş verilerin dikkatle incelenmesine dayanmakta ve genellikle betimsel düzeyde kalmaktadır. Araştırmacı, gözlemci niteliğindedir. Araştırmacılar, araştırmayı etkileyecek herhangi bir faaliyette bulunamazlar, sadece ellerindeki verileri raporlaştırırlar. "Tarama modelleri, geçmişte ya da hâlen var olan bir durumu olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımıdır. Araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne, kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır" (Karasar, 2003:77). Tarama araştırmaları, mevcut durumun fotoğrafını çekmeye benzer. Tarama araştırmalarında amaç eldeki durumu görmektir. Betimsel tarama modelinde, "Var olduğu düşünülen bir durum araştırılır. Üzerinde araştırma yapılan duruma müdahale edilmez ve durum kendi gerçekliği içinde ortaya konmaya çalışılır" (Cohen,

Manion,&Morrison,2007; Akt. Baştuğ ve Keskin 2012:76-77). Araştırılan konuya araştırmacı müdahalesi yoktur.

3.2. Çalışma Grubu

Bu çalışmada Düzce Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi bölümü 1, 2, 3 ve 4. Sınıf öğrencileri çalışma grubu olarak yer almaktadır. Bu çalışma 2019-2020 yılları arasında yapılmıştır.

3.3. Veri Toplama Araçları

Çalışmada, dinlediğini anlama ve okuduğunu anlama becerilerinin karşılaştırılması için bilgilendirici, öyküleyici ve şiir türünde toplam altı metin kullanılmıştır. Her türden iki metin seçilmiştir. Bu metinlerden biri dinlediğini anlama diğeri okuduğunu anlama becerisi için öğrencilere uygulanmıştır. Dinleme ve okuma etkinlikleri için, üç farklı türde aynı yazar/şairlerin metinlerine yer verilmiştir. Bu metinlerden bilgilendirici ve öyküleyici türdekiler, Ateşman formülüne göre orta düzeyde okunabilirliğe sahiptir. Şiir türünde okunabilirlik aranmadığı için, aynı şaire ait iki farklı şiir uzman görüşü alınarak belirlenmiştir.

Seçilen Metin	**Metnin Türü**	**Okunabilirlik Puanı**	**Okunabilirlik Düzeyi**
Bir Gece Yarısı	Bilgilendirici	50,36	orta
Canım Kitap	Bilgilendirici	57,28	orta
Kafakağıdı	Öyküleyici	68,68	orta
Bir Firar	Öyküleyici	60,75	orta
Vatan Destanı	Şiir	-	-
Anadolu Akşamı	Şiir	-	-

Tablo 1: Metinler ve Okunabilirlik Düzeyleri

Suut Kemal Yetkin'in "Bir Gece Yarısı" adlı metni yazarın *Denemeler* adlı kitabından (1972:9-11), Suut Kemal Yetkin'in "Canım Kitap" adlı metni ise, Murat Özbay'ın *Okuma Eğitimi* kitabından alınmıştır(2014:18-19).

Sabahattin Ali'nin "Kafakağıdı" öyküsü, *Kağnı Ses Esirler* (2019:18-21) adlı kitabından ve "Bir Firar" öyküsü, yazarın *Değirmen* (2019:91-93) kitabından alınmıştır.

Halit Fahri Ozansoy'un "Vatan Destanı" şiiri 7. sınıf Türkçe Ders Kitabı'ndan (2019:40) ve "Anadolu Akşamı" şiiri ise Metin Kayahan Özgül'ün *Halit Fahri Ozansoy Hayatı ve Eserleri* (1986:69) adlı kitabından alınmıştır.

Bu metinlerin içeriğine uygun olarak, 5n1k ve çıkarım soruları oluşturulmuştur.

3.4. Verilerin Toplanması

Verilerin toplanması, bu araştırmada iki aşamadan oluşmaktadır. Bunlar; hazırlık ve uygulama aşamalarıdır.

3.4.1. Hazırlık Aşaması

Bu aşamada, her metin türü için farklı yazarların çeşitli metinleri incelenmiştir. Amaç, aynı yazarlara ait orta güçlükte ikişer metin seçmektir. Ateşman (1997) formülüne göre metinler incelenmiş; kelime, hece, cümle sayılarına bakılarak formül uygulanmıştır. Hesaplamalar internet ortamında farklı siteler kullanılarak yapılmıştır.

Yararlanılan siteler: ehesaplama.com, hesapla.online, tr.wordcounter360.com, kelime-sayis.ihesaplama.net, hesapmatik.com'dur. Bu sitelere belirlenen metinler yüklenmiş ve kelime, hece, cümle sayıları hesaplanmıştır. Yapılan hesaplamalar sonucunda güçlük seviyesi kolay ve zor olan metinler elenmiştir. Orta seviyede (şiir türü hariç) ve aynı yazara ait olan metinler seçilmiştir. Aynı yazarların metinlerinin tercih edilmesi; yazarların farklı anlatım özellikleri ve söz varlığı göz önüne alındığında, olası anlama-kavrama problemlerinin önüne geçmektir. Bu yüzden olabildiğince eşdeğer metinler seçilmeye çalışılmıştır.

Seçilen metinlerin içeriğine uygun, 5n1k ve anlamsal çıkarım sorularından oluşan onar soruluk altı test oluşturulmuştur. Belirlenen metinler ve bunlara dayalı olarak hazırlanan sorular, Düzce Üniversitesi Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı ve Sınıf Eğitimi Anabilim Dalındaki üç uzmana sunulmuştur. Gerekli düzenlemeler yapılıp uzman görüşleri ve onayları alınarak kapsam geçerliliği sağlanmıştır. Kapsam (içerik) geçerliliği; ölçülmesi amaçlanan konu veya kavramla ilişkili maddelerin/soruların ölçmede ne kadar yeterli olduğu, eşleştiği ve ölçüm aracının konu ile alakasız sorular barındırmadığının göstergesidir (İslamoğlu ve Alnıaçık, 2016:157-158).

Araştırmacının hazırlamış olduğu testlerin güvenilirliğini ölçmek için bağımsız gözlemciler arası uyum (alternatif, paralel, eşdeğer formlar) yaklaşımı dikkate alınarak Düzce Üniversitesi FEF Türk Edebiyatı Bölümü üçüncü sınıf öğrencilerine testler uygulanmıştır. Bu yöntem, "aynı kavramı ölçmek amacıyla hazırlanan iki ölçeğin veya testin, kısa süre aralıkları ile aynı gruba/kişilere uygulanarak sonuçlarının karşılaştırılması" olarak açıklanır (Büyüköztürk,2016:113). Verilerin normalliğinin analizinde Lilliefors düzeltmeli Kolmogorov-Simirnov Testi (K-S) uygulanmıştır. Normallik testlerinin sonuçlarına göre, "Bir Gece Yarısı" metni için hazırlanan Bilgilendirici Metin Türünde Okuduğunu Anlama Testi $D(24)=.000$, $p<.05$, $\bar{x}=7.71$ 'dir. "Canım Kitap" metni için hazırlanan Bilgilendirici Metin Türünde Dinlediğini Anlama Testi $D(24)=.010$, $p<.05$, $\bar{x}=8.38$'dir. "Kafakağıdı" metni için hazırlanan Öyküleyici Metin Türünde Okuduğunu Anlama Testi $D(24)=.004$, $p<.05$, $\bar{x}=6.67$'dir. "Bir Firar" metni için hazırlanan Öyküleyici Metin Türünde Dinlediğini Anlama Testi $D(24)=.096$, $p>.05$, $\bar{x}=7.46$'dır. "Vatan Destanı" şiiri için hazırlanan Şiir Türünde Okuduğunu Anlama Testi $D(24)=.000$, $p<.05$, $\bar{x}=7.38$'dir. Anadolu Akşamı şiiri için hazırlanan Şiir Türünde Dinlediğini Anlama Testi $D(24)=.001$, $p<.05$, $\bar{x}=5.08$'dir. Düzce Üniversitesi FEF Türk Edebiyatı Bölümü öğrencilerinin normallik dağılımları, puan ortalamaları ile Türkçe Öğretmenliği Bölümü öğrencilerinin normallik dağılımları, puan ortalamaları benzerlik göstermektedir.

3.4.2. Uygulama Aşaması

Araştırmada ön uygulama, Düzce Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı 3. Sınıf öğrencilerinden 24 kişiye gönüllülük esası ile yapılmıştır.

Düzce Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi Anabilim Dalından izin alınarak daha sonra da Türkçe öğretmenliği bölümü 1, 2, 3, 4. sınıf öğrencilerine testler uygulanmıştır.

Bu çalışmada 1, 2, 3 ve 4. Sınıf öğrencileri, toplamda 6 farklı teste katılmıştır. Öyküleyici metin türü için iki test, bilgilendirici metin türü için iki test, şiir türü için iki test hazırlanmıştır.

Her metin türünden birer test okuduğunu anlamayı, birer test de dinlediğini anlamayı ölçmek için kullanılmıştır. Hazırlanan testler birbirlerinden bağımsızdır.

Uygulamada: İlk olarak bilgilendirici metin türündeki okuduğunu anlama metni öğrencilere dağıtılmıştır ve öğrencilere okumaları için süre verilmiştir. Öğrencilere metinleri okurken kesinlikle not almamaları gerektiği söylenmiş ve bunun takibi yapılmıştır. Okunan metinler, öğrencilerden toplanmış, ardından 10 sorudan oluşan metne yönelik 5n1k türünde ve anlamsal çıkarımlara dayalı olarak hazırlanan test soruları öğrencilere dağıtılmıştır. Testlerin uygulama süresi 10 dakika olarak belirlenmiştir. Her soru için 1 dakika çözüm süresi ayrılmıştır. Süre bitiminde kâğıtlar öğrencilerden toplanmıştır. Dinleme metnine geçtikleri, öğrencilere bildirilmiştir. Araştırmacının okuyacağı metni öğrencilerin dikkatle dinlemeleri, bu sırada not almamaları gerektiği belirtilmiştir. Araştırmacı, yüksek sesle vurgu ve tonlamaya dikkat ederek metni sınıf ortamında tüm öğrencilerin duyacağı şekilde okumuştur. Ardından 10 sorudan oluşan metne yönelik 5n1k türünde ve anlamsal çıkarımlara dayalı olarak hazırlanan test soruları öğrencilere dağıtılmıştır.

Daha sonra öyküleyici metin türündeki okuma metni, öğrencilere dağıtılmış ve okumaları bitince metinler toplanmıştır. Ardından testler öğrencilere dağıtılmıştır. 10 dakikalık test süresinin bitiminde, cevap kâğıtları öğrencilerden toplanmıştır. Öğrencilerden dikkatli dinlemeleri istenerek öyküleyici metin türündeki dinleme

metni öğrencilere okunmuştur. Dinleme eyleminin ardından testler öğrencilere dağıtılmış ve 10 dakikanın sonunda cevap kâğıtları öğrencilerden toplanmıştır.

Şiir türündeki okuduğunu anlama metinleri, öğrencilere dağıtılmış ve okumalarının sonucunda öğrencilerden toplanmıştır. Testler, öğrencilere dağıtılarak öğrencilerin soruları çözmeleri istenmiştir. 10 dakikalık süre sonunda cevap kâğıtları öğrencilerden toplanarak, son uygulama olan şiir türündeki dinlediğini anlama etkinliğine geçilmiştir. Öğrencilerden özenle dinlemeleri istenerek şiir, araştırmacı tarafından sınıfta okunmuştur. Öğrenciler şiiri dinledikten sonra testler dağıtılmıştır. 10 dakikalık çözüm süresinin sonunda, cevap kâğıtları öğrencilerden alınarak uygulama aşaması son bulmuştur.

Tüm bu uygulamalar 1, 2, 3 ve 4. sınıflarda ders saatlerinde gerçekleştirilmiştir.

3.5. Verilerin Analizi

Yapılan çalışmada verilerin normalliğinin analizinde Lilliefors düzeltmeli Kolmogorov-Simirnov Testi (K-S) uygulanmıştır. Normallik testlerinin sonuçlarına göre, normal dağılım göstermeyen verileri analiz etmek için Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi kullanılmıştır. Ayrıca 1, 2, 3 ve 4. Sınıflar arasında bilgilendirici, öyküleyici metin ve şiir türünde okuduğunu/dinlediğini anlama testi puanları normal dağılım göstermediği için grupları karşılaştırmak amacıyla Kruskal Wallis H Testi uygulanmıştır.

4. Bulgular ve Yorumlar

Bu bölümde araştırmanın alt problemlerine yanıt bulmak için istatistiki analizlerden elde edilen bulgular ve yorumlar yer almaktadır.

	Bilgilendirici Metin		**Öyküleyici Metin**		**Şiir**	
	Okuduğunu Anlama	**Dinlediğini Anlama**	**Okuduğunu Anlama**	**Dinlediğini Anlama**	**Okuduğunu Anlama**	**Dinlediğini Anlama**

1.	**Sınıf $\bar{x}$**	7.74	8.22	7.72	8.41	7.98	6.91
2.	**Sınıf $\bar{x}$**	7.67	8.49	7.96	8.63	7.49	6.53
3.	**Sınıf $\bar{x}$**	7.51	8.18	7.38	7.59	7.65	6.11
4.	**Sınıf $\bar{x}$**	7.31	7.97	7.69	7.94	7.83	6.43

Tablo 2: Sınıf düzeyleri ve testlerden alınan aritmetik ortalamalar

Tablo 2'de; uygulanan testlerde, sınıf düzeylerine göre öğrencilerin almış oldukları puanların aritmetik ortalamaları verilmektedir. Aritmetik ortalama, öğrencilerin testten almış olduğu toplam puanların kişi sayısına bölünmesi ile bulunur.

4.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Çalışmada, Türkçe öğretmenliği bölümü lisans öğrencilerinin bilgilendirici metin türünde dinlediğin anlama ve okuduğunu anlama becerileri arasındaki farkı incelemek için öncelikle her sınıf düzeyindeki normallik dağılımları ölçülmüştür.

Araştırmada birinci sınıf öğrencilerine uygulanan, bilgilendirici metin türünde olan "Bir Gece Yarısı" metnine ilişkin hazırlanan okuduğunu anlama testinin normallik dağılımı ölçülmüştür. Ardından bilgilendirici metin türünde olan "Canım Kitap" metnine ilişkin hazırlanan dinlediğini anlama normallik dağılımı ölçülmüştür. "Bir Gece Yarısı" Metni Okuduğunu Anlama Testi $D(46)=.006$, $p<.05$ ve "Canım Kitap" Metni Dinlediğini Anlama Testi $D(46)=.000$, $p<0$. P değeri anlamlıdır ve normal dağılım göstermemektedir. Bu nedenle ilişkili iki ölçümü karşılaştırmak amacıyla Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi uygulanmıştır.

İkinci sınıf öğrencilerine uygulanan testlerin normallik dağılımları, "Bir Gece Yarısı" Metni Okuduğunu Anlama Testi $D(49)=.000$, $p<.05$ ve "Canım Kitap" Metni Dinlediğini Anlama Testi $D(49)=.000$, $p<.05$ normal dağılım

göstermemektedir. Bu sebeple ilişkili iki ölçümü karşılaştırmak amacıyla Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi uygulanmıştır.

Üçüncü sınıf öğrencilerine uygulanan testlerin normallik dağılımları, "Bir Gece Yarısı" Metni Okuduğunu Anlama Testi D(37)=.000, p<.05 ve "Canım Kitap" Metni Dinlediğini Anlama Testi D(37)=.000, p<.05 normal dağılım göstermemektedir. Bu sebeple ilişkili iki ölçümü karşılaştırmak amacıyla Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi uygulanmıştır.

Dördüncü sınıf öğrencilerine uygulanan testlerin normallik dağılımları, "Bir Gece Yarısı" Metni Okuduğunu Anlama Testi D(35)=.019, p<.05 ve "Canım Kitap" Metni Dinlediğini Anlama Testi D(35)=.006, p<.05 normal dağılım göstermemektedir. Bu sebeple ilişkili iki ölçümü karşılaştırmak amacıyla Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi uygulanmıştır.

	Okuduğunu Anlama Testi	Dinlediğini Anlama Testi	n	Sıra Ort.	Sıra Top.	Z	p
1. sınıf	anlama	Negatif Sıra	16	16.50	264.00	-2.018	.044*
		Pozitif Sıra	24	23.17	556.00		
		Eşit	6				
2. sınıf	anlama	Negatif Sıra	9	17.61	158.50	-3.127	.002*
		Pozitif Sıra	29	20.09	582.50		
		Eşit	11				
3. sınıf	anlama	Negatif Sıra	7	9.21	64.50	-2.892	.004*
		Pozitif Sıra	19	15.08	286.50		
		Eşit	11				
4. sınıf	anlama	Negatif Sıra	10	15.40	154.00	-1.869	.062
		Pozitif Sıra	21	16.29	342.00		
		Eşit	4				

Tablo 3: Bilgilendirici metin türünde okuduğunu anlama ve dinlediğini anlama testlerinin karşılaştırılması

Tablo 3'te belirtilen 1. sınıflara orta güçlükte, eş değer iki metne yönelik hazırlanan sorular cevaplatılmıştır. Test sonuçlarına göre bilgilendirici metin türünde okuduğunu anlama testi ile dinlediğini anlama testi arasında anlamlı bir fark

görülmektedir (z=-2.018, p<.05). Öğrencilere ilk uygulanan test, Okuduğunu Anlama Testi ile daha sonra uygulanan Dinlediğini Anlama Testi ’ne doğru yanıt vermede düşüş gösteren sıra ortalaması 16.50 iken artış gösteren sıra ortalaması 23.17’dir. Elde edilen sonuçlara göre bilgilendirici metin türünde Türkçe öğretmenliği bölümü birinci sınıf öğrencilerinde, Dinlediğini Anlama Testi’nin başarısı Okuduğunu Anlama Testi’nin başarısından yüksektir.

2. sınıflara orta güçlükte, eş değer iki metne yönelik hazırlanan sorular cevaplatılmıştır. Test sonuçlarına göre bilgilendirici metin türünde okuduğunu anlama testi ile dinlediğini anlama testi arasında anlamlı bir fark görülmektedir (z=-3.127, p<.05). Öğrencilere ilk uygulanan test, Okuduğunu Anlama Testi ile daha sonra uygulanan Dinlediğini Anlama Testi ’ne doğru yanıt vermede düşüş gösteren sıra ortalaması 17.61 iken artış gösteren sıra ortalaması 20.09’dir. Elde edilen sonuçlara göre bilgilendirici metin türünde Türkçe öğretmenliği bölümü ikinci sınıf öğrencilerinde, Dinlediğini Anlama Testi’nin başarısı Okuduğunu Anlama Testi’nin başarısından yüksektir.

3. sınıflara orta güçlükte, eş değer iki metne yönelik hazırlanan sorular cevaplatılmıştır. Test sonuçlarına göre bilgilendirici metin türünde okuduğunu anlama testi ile dinlediğini anlama testi arasında anlamlı bir fark görülmektedir (z=-2.892, p<.05). Öğrencilere ilk uygulanan test, Okuduğunu Anlama Testi ile daha sonra uygulanan Dinlediğini Anlama Testi ’ne doğru yanıt vermede düşüş gösteren sıra ortalaması 9.21 iken artış gösteren sıra ortalaması 15.08’dir. Elde edilen sonuçlara göre bilgilendirici metin türünde Türkçe öğretmenliği bölümü üçüncü sınıf öğrencilerinde, Dinlediğini Anlama Testi’nin başarısı Okuduğunu Anlama Testi’nin başarısından yüksektir.

4. sınıflara orta güçlükte, eş değer iki metne yönelik hazırlanan sorular cevaplatılmıştır. Test sonuçlarına göre bilgilendirici metin türünde okuduğunu anlama testi ile dinlediğini anlama testi arasında anlamlı bir fark yoktur (z=-1.869, p>.05). Öğrencilere ilk uygulanan test, Okuduğunu Anlama Testi ile daha sonra uygulanan Dinlediğini Anlama Testi ’ne doğru yanıt vermede düşüş gösteren sıra ortalaması 15.40 iken artış gösteren sıra ortalaması 16.29’dur. Elde edilen sonuçlara göre bilgilendirici metin türünde Türkçe öğretmenliği bölümü dördüncü sınıf

öğrencilerinde, Dinlediğini Anlama Testi'nin başarısı Okuduğunu Anlama Testi'nin başarısından yüksektir.

4.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Çalışmada, Türkçe öğretmenliği bölümü lisans öğrencilerinin öyküleyici metin türünde dinlediğin anlama ve okuduğunu anlama becerileri arasındaki farkı incelemek için öncelikle her sınıf düzeyindeki normallik dağılımları ölçülmüştür.

Araştırmada birinci sınıf öğrencilerine uygulanan, öyküleyici metin türünde "Kafakağıdı" ve "Bir Firar" metinlerine yönelik hazırlanan Okuduğunu Anlama ve Dinlediğini Anlama Testlerinin normallik dağılımları incelenmiştir. "Kafakağıdı" Metni Okuduğunu Anlama Testi $D(46)=.000$, $p<.05$ ve "Bir Firar" Metni Dinlediğini Anlama Testi $D(46)=.000$, $p<.05$ normal dağılım göstermemektedir. Bu nedenle ilişkili iki ölçümü karşılaştırmak amacıyla Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi uygulanmıştır.

İkinci sınıf öğrencilerine uygulanan testlerin normallik dağılımları, "Kafakağıdı" Metni Okuduğunu Anlama Testi $D(49)=.000$, $p<.05$ ve "Bir Firar" Metni Dinlediğini Anlama Testi $D(49)=.000$, $p<.05$ normal dağılım göstermemektedir. Bu nedenle ilişkili iki ölçümü karşılaştırmak amacıyla Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi uygulanmıştır.

Üçüncü sınıf öğrencilerine uygulanan testlerin normallik dağılımları, "Kafakağıdı" Metni Okuduğunu Anlama Testi $D(37)=.000$, $p<.05$ ve "Bir Firar" Metni Dinlediğini Anlama Testi $D(37)=.003$, $p<.05$ normal dağılım göstermemektedir. Bu nedenle ilişkili iki ölçümü karşılaştırmak amacıyla Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi uygulanmıştır.

Dördüncü sınıf öğrencilerine uygulanan testlerin normallik dağılımları, "Kafakağıdı" Metni Okuduğunu Anlama Testi $D(35)=.010$, $p<.05$ ve "Bir Firar" Metni Dinlediğini Anlama Testi $D(35)=.000$, $p<.05$ normal dağılım göstermemektedir. Bu nedenle ilişkili iki ölçümü karşılaştırmak amacıyla Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi uygulanmıştır.

	Okuduğunu Anlama Testi	Dinlediğini Anlama Testi	n	Sıra Ort.	Sıra Top.	Z	p
1. sınıf	anlama	Negatif Sıra	13	14.42	187.50	-2.310	.021*
		Pozitif Sıra	23	20.80	478.50		
		Eşit	10				
2. sınıf	anlama	Negatif Sıra	9	21.22	191.00	-2.467	.014*
		Pozitif Sıra	28	18.29	512.00		
		Eşit	12				
3. sınıf	anlama	Negatif Sıra	15	13.18	184.50	-.724	.469
		Pozitif Sıra	14	16.70	250.50		
		Eşit	8				
4. sınıf	anlama	Negatif Sıra	9	18.72	168.00	-.801	.423
		Pozitif Sıra	19	12.50	237.00		
		Eşit	7				

Tablo 4: Öyküleyici metin türünde okuduğunu anlama ve dinlediğini anlama testlerinin karşılaştırılması

Tablo 4'te belirtilen 1. sınıflara okunabilirliği orta güçlükte, eş değer iki metne yönelik hazırlanan sorular cevaplatılmıştır. Test sonuçlarına göre öyküleyici metin türünde okuduğunu anlama testi ile dinlediğini anlama testi arasında anlamlı bir fark görülmektedir ($z=-2.310$, $p<.05$). Öğrencilere ilk olarak uygulanan Okuduğunu Anlama Testi ile daha sonra uygulanan Dinlediğini Anlama Testi 'ne doğru yanıt vermede düşüş gösteren sıra ortalaması 14.42 iken artış gösteren sıra ortalaması 20.80'dir. Elde edilen sonuçlara göre öyküleyici metin türünde Türkçe öğretmenliği bölümü birinci sınıf öğrencilerinde, Dinlediğini Anlama Testi'nin başarısı Okuduğunu Anlama Testi'nin başarısından yüksektir.

2. sınıflara okunabilirliği orta güçlükte, eş değer iki metne yönelik hazırlanan sorular cevaplatılmıştır. Test sonuçlarına göre öyküleyici metin türünde okuduğunu anlama testi ile dinlediğini anlama testi arasında anlamlı bir fark görülmektedir ($z=-2.467$, $p<.05$). Öğrencilere ilk olarak uygulanan Okuduğunu Anlama Testi ile daha sonra uygulanan Dinlediğini Anlama Testi 'ne doğru yanıt vermede düşüş gösteren sıra ortalaması 21.22 iken artış gösteren sıra ortalaması 18.29'dir. Elde edilen

sonuçlara göre öyküleyici metin türünde Türkçe öğretmenliği bölümü ikinci sınıf öğrencilerinde, Dinlediğini Anlama Testi'nin başarısı Okuduğunu Anlama Testi'nin başarısından yüksektir.

3. sınıflara orta güçlükte, eş değer iki metne yönelik hazırlanan sorular cevaplatılmıştır. Test sonuçlarına göre bilgilendirici metin türünde okuduğunu anlama testi ile dinlediğini anlama testi arasında anlamlı bir fark yoktur. (z=-724, p>.05). Öğrencilere ilk uygulanan test, Okuduğunu Anlama Testi ile daha sonra uygulanan Dinlediğini Anlama Testi 'ne doğru yanıt vermede düşüş gösteren sıra ortalaması 13.18 iken artış gösteren sıra ortalaması 16.70'tir. Elde edilen sonuçlara göre bilgilendirici metin türünde Türkçe öğretmenliği bölümü üçüncü sınıf öğrencilerinde, Dinlediğini Anlama Testi'nin başarısı Okuduğunu Anlama Testi'nin başarısından yüksektir.

4. sınıflara orta güçlükte, eş değer iki metne yönelik hazırlanan sorular cevaplatılmıştır. Test sonuçlarına göre öyküleyici metin türünde okuduğunu anlama testi ile dinlediğini anlama testi arasında anlamlı bir fark yoktur. (z=-801, p>.05). Öğrencilere ilk uygulanan test, Okuduğunu Anlama Testi ile daha sonra uygulanan Dinlediğini Anlama Testi 'ne doğru yanıt vermede düşüş gösteren sıra ortalaması 18.72 iken artış gösteren sıra ortalaması 12.50'dir. Elde edilen sonuçlara göre öyküleyici metin türünde Türkçe öğretmenliği bölümü dördüncü sınıf öğrencilerinde, Dinlediğini Anlama Testi'nin başarısı Okuduğunu Anlama Testi'nin başarısından yüksektir.

4.3. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Çalışmada, Türkçe öğretmenliği bölümü lisans öğrencilerinin şiir türünde dinlediğin anlama ve okuduğunu anlama becerileri arasındaki farkı incelemek için öncelikle her sınıf düzeyindeki normallik dağılımları ölçülmüştür.

Araştırmada birinci sınıf öğrencilerine uygulanan, şiir türünde "Vatan Destanı" ve "Anadolu Akşamı" şiirlerine yönelik hazırlanan Okuduğunu Anlama ve Dinlediğini Anlama Testlerinin normallik dağılımları incelenmiştir. "Vatan Destanı" Şiiri Okuduğunu Anlama Testi D(46)=.001, p<.05 ve "Anadolu Akşamı" Şiiri

Dinlediğini Anlama Testi D(46)=.008, p<.05 normal dağılım göstermemektedir. Bu sebeple ilişkili iki ölçümü karşılaştırmak amacıyla Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi uygulanmıştır.

İkinci sınıf öğrencilerine uygulanan testlerin normallik dağılımları, "Vatan Destanı" Şiiri Okuduğunu Anlama Testi D(49)=.000, p<.05 ve "Anadolu Akşamı" Şiiri Dinlediğini Anlama Testi D(49)=.000, p<.05 normal dağılım göstermemektedir. Bu sebeple ilişkili iki ölçümü karşılaştırmak amacıyla Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi uygulanmıştır.

Üçüncü sınıf öğrencilerine uygulanan testlerin normallik dağılımları, "Vatan Destanı" Şiiri Okuduğunu Anlama Testi D(37)=.054, p>.05 ve "Anadolu Akşamı" Şiiri Dinlediğini Anlama Testi D(37)=.020, p<.05 normal dağılım göstermemektedir. Bu sebeple ilişkili iki ölçümü karşılaştırmak amacıyla Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi uygulanmıştır.

Dördüncü sınıf öğrencilerine uygulanan testlerin normallik dağılımları, "Vatan Destanı" Şiiri Okuduğunu Anlama Testi D(35)=.018, p<.05 ve "Anadolu Akşamı" Şiiri Dinlediğini Anlama Testi D(35)=.048, p<.05 normal dağılım göstermemektedir. Bu sebeple ilişkili iki ölçümü karşılaştırmak amacıyla Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi uygulanmıştır.

	Okuduğunu Anlama Testi	Dinlediğini Anlama Testi	n	Sıra Ort.	Sıra Top.	Z	p
1. sınıf	anlama	Negatif Sıra	28	20.98	587.50	-3.614	.000*
		Pozitif Sıra	9	12.83	115.50		
		Eşit	9				
2. sınıf	anlama	Negatif Sıra	29	19.93	578.00	-3.939	.000*
		Pozitif Sıra	7	12.57	88.00		
		Eşit	13				
3. sınıf	anlama	Negatif Sıra	29	16.62	482.00	-4.651	.000*
		Pozitif Sıra	2	7.00	14.00		
		Eşit	6				
4. sınıf	anlama	Negatif Sıra	23	16.41	377.50	-3.505	.000*

	Pozitif Sıra	6	9.58	57.50
	Eşit	6		

*p<.05

Tablo 5: Şiir türünde okuduğunu anlama ve dinlediğini anlama testlerinin karşılaştırılması

Tablo 5'te belirtilen 1. sınıflara aynı şaire ait, iki şiire yönelik hazırlanan sorular cevaplatılmıştır. Test sonuçlarına göre şiir türünde, okuduğunu anlama testi ile dinlediğini anlama testi arasında anlamlı bir fark görülmektedir (z=-3.614, p<.05). Öğrencilere ilk olarak uygulanan Okuduğunu Anlama Testi'nden sonra uygulanan Dinlediğini Anlama Testi 'ne doğru yanıt vermede düşüş gösteren sıra ortalaması 20.98 iken artış gösteren sıra ortalaması 12.83'tür. Elde edilen sonuçlara göre şiir türünde Türkçe öğretmenliği bölümü birinci sınıf öğrencilerinde, Okuduğunu Anlama Testi'nin başarısı Dinlediğini Anlama Testi'nin başarısından yüksektir.

2. sınıflara aynı şaire ait, iki şiire yönelik hazırlanan sorular cevaplatılmıştır. Test sonuçlarına göre şiir türünde, okuduğunu anlama testi ile dinlediğini anlama testi arasında anlamlı bir fark görülmektedir (z=-3.939, p<.05). Öğrencilere ilk olarak uygulanan Okuduğunu Anlama Testi'nden sonra uygulanan Dinlediğini Anlama Testi 'ne doğru yanıt vermede düşüş gösteren sıra ortalaması 19.93 iken artış gösteren sıra ortalaması 12.57'dir. Elde edilen sonuçlara göre şiir türünde Türkçe öğretmenliği bölümü ikinci sınıf öğrencilerinde, Okuduğunu Anlama Testi'nin başarısı Dinlediğini Anlama Testi'nin başarısından yüksektir.

3. sınıflara aynı şaire ait, iki şiire yönelik hazırlanan sorular cevaplatılmıştır. Test sonuçlarına göre şiir türünde, okuduğunu anlama testi ile dinlediğini anlama testi arasında anlamlı bir fark görülmektedir (z=-4.651, p<.05). Öğrencilere ilk olarak uygulanan Okuduğunu Anlama Testi'nden sonra uygulanan Dinlediğini Anlama Testi 'ne doğru yanıt vermede düşüş gösteren sıra ortalaması 16.62 iken artış gösteren sıra ortalaması 7.00'dir. Elde edilen sonuçlara göre şiir türünde Türkçe öğretmenliği bölümü üçüncü sınıf öğrencilerinde, Okuduğunu Anlama Testi'nin başarısı Dinlediğini Anlama Testi'nin başarısından yüksektir.

4. sınıflara aynı şaire ait, iki şiire yönelik hazırlanan sorular cevaplatılmıştır. Test sonuçlarına göre şiir türünde, okuduğunu anlama testi ile dinlediğini anlama

testi arasında anlamlı bir fark görülmektedir (z=-3.505, p<.05). Öğrencilere ilk olarak uygulanan Okuduğunu Anlama Testi'nden sonra uygulanan Dinlediğini Anlama Testi 'ne doğru yanıt vermede düşüş gösteren sıra ortalaması 16.41 iken artış gösteren sıra ortalaması 9.58'dir. Elde edilen sonuçlara göre şiir türünde Türkçe öğretmenliği bölümü dördüncü sınıf öğrencilerinde, Okuduğunu Anlama Testi'nin başarısı Dinlediğini Anlama Testi'nin başarısından yüksektir.

4.4. Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Araştırmada 1, 2, 3 ve 4. sınıflara uygulanan; Bilgilendirici Metin Türünde Okuduğunu Anlama Testi'nin normalliğini ölçmede K-S Testi uygulanmıştır. Testin sonuçlarına göre okuduğunu anlama puanları için 1. sınıf öğrencileri D(46)=.006, p<.05; 2. sınıf öğrencileri D(49)=.000, p<.05; 3. sınıf öğrencileri D(37)=.000, p<.05 ve 4. Sınıf öğrencileri D(35)=.019, p<.05 normal dağılım göstermemektedir. K-S Testi sonuçlarına göre grupların okuduğunu anlama puanları yönünden karşılaştırmak için Kruskal Wallis H Testi yapılmıştır.

Gruplar	**n**	**x̄**	**S**	**p**
1. sınıf	46	7.74	1.452	.565
2. sınıf	49	7.67	1.297	
3. sınıf	37	7.38	1.656	
4. sınıf	35	7.31	1.491	

Tablo 6: Bilgilendirici metin türünde okuduğunu anlama testinin sonuçlarının sınıflar arasında karşılaştırılması

Tablo 6 incelendiğinde; Türkçe öğretmenliği bölümü 1. sınıf öğrencilerinin okuduğunu anlama testindeki puan ortalaması 7.74, 2. sınıf öğrencilerinin 7.67, 3. sınıf öğrencilerinin puan ortalaması 7.38 ve 4. sınıf öğrencilerinin 7.31'dir. Grupların arasında anlamlı fark olup olmadığını öğrenmek için yapılan Kruskal Wallis H Testi sonucuna göre p>.05 olduğu için grupların okuduğunu anlama puanları anlamlı bir farklılık göstermemektedir. Grupların birbirlerine denk olduğu söylenebilir.

4.5. Beşinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Araştırmada 1, 2, 3 ve 4. sınıflara uygulanan; Bilgilendirici Metin Türünde Dinlediğini Anlama Testi'nin normalliğini ölçmede K-S Testi uygulanmıştır. Testin sonuçlarına göre dinlediğini anlama puanları için 1. sınıf öğrencileri D(46)=.000, p<.05; 2. sınıf öğrencileri D(49)=.000, p<.05; 3. sınıf öğrencileri D(37)=.000, p<.05 ve 4. Sınıf öğrencileri D(35)=.006, p<.05 normal dağılım göstermemektedir. K-S Testi sonuçlarına göre grupların dinlediğini anlama puanları yönünden karşılaştırmak için Kruskal Wallis H Testi yapılmıştır.

Gruplar	n	$\bar{x}$	S	p
1. sınıf	46	8.21	1.073	.321
2. sınıf	49	8.48	1.082	
3. sınıf	37	8.18	1.049	
4. sınıf	35	7.97	1.339	

Tablo 7: Bilgilendirici metin türünde dinlediğini anlama testinin sonuçlarının sınıflar arasında karşılaştırılması

Tablo 7 incelendiğinde; Türkçe öğretmenliği bölümü 1. sınıf öğrencilerinin dinlediğini anlama testindeki puan ortalaması 8.21, 2. sınıf öğrencilerinin 8.48, 3. sınıf öğrencilerinin puan ortalaması 8.18 ve 4. sınıf öğrencilerinin 7.97'dir. Grupların arasında anlamlı fark olup olmadığını öğrenmek için yapılan Kruskal Wallis H Testi sonucuna göre p>.05 olduğu için grupların dinlediğini anlama puanları anlamlı bir farklılık göstermemektedir. Grupların birbirlerine denk olduğu söylenebilir.

4.6. Altıncı Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Araştırmada 1, 2, 3 ve 4. sınıflara uygulanan; Öyküleyici Metin Türünde Okuduğunu Anlama Testi'nin normalliğini ölçmede K-S Testi uygulanmıştır. Testin sonuçlarına göre okuduğunu anlama puanları için 1. sınıf öğrencileri D(46)=.000, p<.05; 2. sınıf öğrencileri D(49)=.000, p<.05; 3. sınıf öğrencileri D(37)=.000, p<.05 ve 4. Sınıf öğrencileri D(35)=.010, p<.05 normal dağılım göstermemektedir. K-S

Testi sonuçlarına göre grupların okuduğunu anlama puanları yönünden karşılaştırmak için Kruskal Wallis H Testi yapılmıştır.

Gruplar	n	x̄	S	p
1. sınıf	46	7.71	1.586	.404
2. sınıf	49	7.95	1.117	
3. sınıf	37	7.37	1.655	
4. sınıf	35	7.68	1.207	

Tablo 8: Öyküleyici metin türünde okuduğunu anlama testinin sonuçlarının sınıflar arasında karşılaştırılması

Tablo 8 incelendiğinde; Türkçe öğretmenliği bölümü 1. sınıf öğrencilerinin okuduğunu anlama testindeki puan ortalaması 7.71, 2. sınıf öğrencilerinin 7.95, 3. sınıf öğrencilerinin puan ortalaması 7.37 ve 4. sınıf öğrencilerinin 7.68'dir. Grupların arasında anlamlı fark olup olmadığını öğrenmek için yapılan Kruskal Wallis H Testi sonucuna göre p>.05 olduğu için grupların okuduğunu anlama puanları anlamlı bir farklılık göstermemektedir. Grupların birbirlerine denk olduğu söylenebilir.

4.7. Yedinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Araştırmada 1, 2, 3 ve 4. sınıflara uygulanan; Öyküleyici Metin Türünde Dinlediğini Anlama Testi'nin normalliğini ölçmede K-S Testi uygulanmıştır. Testin sonuçlarına göre dinlediğini anlama puanları için 1. sınıf öğrencileri D(46)=.000, p<.05; 2. sınıf öğrencileri D(49)=.000, p<.05; 3. sınıf öğrencileri D(37)=.003, p<.05 ve 4. Sınıf öğrencileri D(35)=.000, p<.05 normal dağılım göstermemektedir. K-S Testi sonuçlarına göre grupların okuduğunu anlama puanları yönünden karşılaştırmak için Kruskal Wallis H Testi yapılmıştır.

Gruplar	n	x̄	S	p
1. sınıf	46	8.41	1.359	.071

2. sınıf	49	8.63	1.253
3. sınıf	37	7.59	1.087
4. sınıf	35	7.94	1.661

Tablo 9: Öyküleyici metin türünde dinlediğini anlama testinin sonuçlarının sınıflar arasında karşılaştırılması

Tablo 9 incelendiğinde; Türkçe öğretmenliği bölümü 1. sınıf öğrencilerinin dinlediğini anlama testindeki puan ortalaması 8.41, 2. sınıf öğrencilerinin 8.63, 3. sınıf öğrencilerinin puan ortalaması 7.59 ve 4. sınıf öğrencilerinin 7.94'tür. Grupların arasında anlamlı fark olup olmadığını öğrenmek için yapılan Kruskal Wallis H Testi sonucuna göre p>.05 olduğu için grupların okuduğunu anlama puanları anlamlı bir farklılık göstermemektedir. Grupların birbirlerine denk olduğu söylenebilir.

4.8. Sekizinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Araştırmada 1, 2, 3 ve 4. sınıflara uygulanan; Şiir Türünde Okuduğunu Anlama Testi'nin normalliğini ölçmede K-S Testi uygulanmıştır. Testin sonuçlarına göre okuduğunu anlama puanları için 1. sınıf öğrencileri D(46)=.001, p<.05; 2. sınıf öğrencileri D(49)=.000, p<.05; 3. sınıf öğrencileri D(37)=.054, p>.05 ve 4. Sınıf öğrencileri D(35)=.018, p<.05 normal dağılım göstermemektedir. K-S Testi sonuçlarına göre grupların okuduğunu anlama puanları yönünden karşılaştırmak için Kruskal Wallis H Testi yapılmıştır.

Gruplar	**n**	**x̄**	**S**	**p**
1. sınıf	46	7.97	1.105	.308
2. sınıf	49	7.48	1.226	
3. sınıf	37	7.64	1.358	
4. sınıf	35	7.82	1.150	

Tablo 10: Şiir türünde okuduğunu anlama testinin sonuçlarının sınıflar arasında karşılaştırılması

Tablo 10 incelendiğinde; Türkçe öğretmenliği bölümü 1. sınıf öğrencilerinin okuduğunu anlama testindeki puan ortalaması 7.97, 2. sınıf öğrencilerinin 7.48, 3. sınıf öğrencilerinin puan ortalaması 7.64 ve 4. sınıf öğrencilerinin 7.82'dir. Grupların arasında anlamlı fark olup olmadığını öğrenmek için yapılan Kruskal Wallis H Testi sonucuna göre p>.05 olduğu için grupların okuduğunu anlama puanları anlamlı bir farklılık göstermemektedir. Grupların birbirlerine denk olduğu söylenebilir.

4.9. Dokuzuncu Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Araştırmada 1, 2, 3 ve 4. sınıflara uygulanan; Şiir Türünde Dinlediğini Anlama Testi'nin normalliğini ölçmede K-S Testi uygulanmıştır. Testin sonuçlarına göre dinlediğini anlama puanları için 1. sınıf öğrencileri D(46)=.008, p<.05; 2. sınıf öğrencileri D(49)=.000, p<.05; 3. sınıf öğrencileri D(37)=.020, p<.05 ve 4. Sınıf öğrencileri D(35)=.048, p<.05 normal dağılım göstermemektedir. K-S Testi sonuçlarına göre grupların okuduğunu anlama puanları yönünden karşılaştırmak için Kruskal Wallis H Testi yapılmıştır.

Gruplar	**n**	**x̄**	**S**	**p**
1. sınıf	46	6.91	1.502	.108
2. sınıf	49	6.53	1.340	
3. sınıf	37	6.10	1.173	
4. sınıf	35	6.42	1.595	

Tablo 11: Şiir türünde dinlediğini anlama testinin sonuçlarının sınıflar arasında karşılaştırılması

Tablo 11 incelendiğinde; Türkçe öğretmenliği bölümü 1. sınıf öğrencilerinin dinlediğini anlama testindeki puan ortalaması 6.91, 2. sınıf öğrencilerinin 6.53, 3. sınıf öğrencilerinin puan ortalaması 6.10 ve 4. sınıf öğrencilerinin 6.42'dir. Grupların arasında anlamlı fark olup olmadığını öğrenmek için yapılan Kruskal Wallis H Testi sonucuna göre p>.05 olduğu için grupların okuduğunu anlama puanları anlamlı bir farklılık göstermemektedir. Grupların birbirlerine denk olduğu söylenebilir.

5. Sonuçlar

Türkçe öğretmeni adaylarında okuduğunu anlama ve dinlediğini anlama becerilerini karşılaştırmayı amaçlayan bu çalışmada bilgilendirici, öyküleyici ve şiir türünde altı farklı metin seçilerek 5n1k türünde ve çıkarımlara dayalı sorular hazırlanmıştır. Her üç metin türü için, aynı yazar/şaire ait iki metin seçilmiştir. Bu metinlerden bilgilendirici ve öyküleyici türde olanlar, Ateşman (1997) formülüne göre orta güçlüktedir. Şiir türünde ise aynı şaire ait iki farklı şiir seçilmiştir. Şiir türünde okunabilirlik formülü uygulanmadığı için, aynı şairin farklı konularda yazdığı anlaşılması zor imge ve örtük anlatımı olmayan yalın, sade iki şiiri, uzman görüşü alınarak belirlenmiştir. Metin seçiminden sonra araştırmacı tarafından sorular oluşturulmuş ve uzman görüşleri alınarak sorular üzerinde gerekli düzenlemeler yapılmıştır.

Metin türleri ve öğrenci sınıf seviyesine göre; dinlediğini anlama ve okuduğunu anlama becerileri arasında anlamlı bir fark olup olmadığı araştırmacı tarafından incelenmiştir. Araştırma sonucunda, metin türlerinin ve alıcı dil becerilerinin anlamayı etkileyen önemli bir faktör olduğu görülmüştür.

5.1. Araştırmanın Birinci Alt Problemine İlişkin Sonuçlar

Araştırmanın birinci alt problemi, Türkçe Öğretmenliği Bölümü öğrencilerinde, bilgilendirici metin türünde okuduğunu anlama ve dinlediğini anlama becerilerinde anlamlı bir fark olup olmadığını ve bu iki beceriden hangisinin daha gelişmiş olduğunu ölçmeye yöneliktir.

Orta güçlükte olan “Bir Gece Yarısı” metni öğrenciler tarafından okunmuş ve Bilgilendirici Metin Türünde Okuduğunu Anlama Testi cevaplanmıştır. Ardından “Canım Kitap” metni öğrenciler tarafından dinlenmiştir. Dinleme metnini araştırmacı, öğrencilere okumuştur. Bilgilendirici Metin Türünde Dinlediğini Anlama Testi öğrenciler tarafından cevaplanmıştır. Testlerin sonuçlarına göre, metinlerin farklı kanallarla sunumunun öğrencilerin anlama başarılarını etkilediği görülmüştür.

Uygulanan testler sonucu öğrencilerin almış olduğu puanlar incelendiğinde, Bilgilendirici Metin Türünde Dinlediğini Anlama Testi'nin başarısı, Bilgilendirici Metin Türünde Okuduğunu Anlama Testi'nin başarısından yüksektir. Öğrencilerin, okuma ve dinlemeye karşı ilgi ve motivasyonlarının bu sonuçta etkili olduğu söylenebilir. Yıldırım vd. (2010: 18-20), öğrencilerin dinledikleri ve okudukları bilgi verici metni anlama düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık olmadığı sonucuna ulaşmışlardır. Ulaştıkları sonuç yapılan çalışma ile benzerlik göstermektedir. Ayrıca dinleme, ilk kazanılan ve en sık kullanılan beceridir. Birey ilk öğrenmelerini dinleme yoluyla gerçekleştirir ve yeni bilgiler edinir. Buna karşılık okuma, daha geç kazandığımız bir beceridir. Dinleme, çoğu zaman farkında olmadan gerçekleşirken, okuma bilinçli olarak yapılır. Özbay (2005:11)'a göre dinleme; metni okuyan kişinin vermek istediği mesajı, dinleyicinin tam olarak anlamasıdır. Günlük yaşamda bilgi edinirken en sık kullandığımız yol dinlemedir. Bu sebeple; bireylerin bilgilendirici metin türünde, dinlediğini anlama testi başarıları, okuduğunu anlama testi başarılarından yüksek olduğu söylenebilir.

5.2. Araştırmanın İkinci Alt Problemine İlişkin Sonuçlar

Araştırmanın ikinci alt problemi, Türkçe Öğretmenliği Bölümü öğrencilerinde, öyküleyici metin türünde okuduğunu anlama ve dinlediğini anlama becerilerinde anlamlı bir fark olup olmadığını ve bu iki beceriden hangisinin daha gelişmiş olduğunu ölçmeye yöneliktir.

Orta güçlükte olan "Kafakağıdı" metni öğrenciler tarafından okunmuş ve Öyküleyici Metin Türünde Okuduğunu Anlama Testi öğrenciler tarafından cevaplanmıştır. Ardından "Bir Firar" metni öğrenciler tarafından dinlenmiştir. Dinleme metnini araştırmacı, öğrencilere okumuştur. Öyküleyici Metin Türünde Dinlediğini Anlama Testi öğrenciler tarafından cevaplanmıştır. Testlerin sonuçlarına göre, metinlerin farklı kanallarla sunumunun öğrencilerin anlama başarılarını etkilediği görülmüştür.

Uygulanan testler sonucu öğrencilerin almış olduğu puanlar incelendiğinde, Öyküleyici Metin Türünde Dinlediğini Anlama Testi'nin başarısı, Öyküleyici Metin Türünde Okuduğunu Anlama Testi'nin başarısından yüksektir. Elde edilen sonuçlara

göre öğrencilerin her iki anlama becerisini etkileyen unsurlar, dinledikleri ve okudukları metinlere ilişkin ön bilgi ve şemaları ile açıklanabilir. Öğrencilerin öğretim sürecinde alıcı dil becerilerini kullanma sıklıkları, buna bağlı olarak her iki beceriye ilişkin sahip oldukları şemalar sebebiyle öyküleyici metin türünde dinlediğini ve okuduğunu anlama testleri başarıları arasında böyle bir fark oluşmuş olabilir. Ayrıca öğrencilerin okuma ve dinlemeye karşı ilgi ve motivasyonlarının anlaşılabilirlik üzerinde etkili olduğu söylenebilir. Benzer bir sonuca ulaşan Yıldırım vd. (2010: 18-20) anlama becerisi üzerinde ön bilgi, şemaların önemli olduğu; okuma-dinlemeye karşı ilgi ve motivasyonun anlaşılabilirliği etkilediği görüşündedir.

5.3. Araştırmanın Üçüncü Alt Problemine İlişkin Sonuçlar

Araştırmanın üçüncü alt problemi, Türkçe Öğretmenliği Bölümü öğrencilerinde, şiir türünde okuduğunu anlama ve dinlediğini anlama becerilerinde anlamlı bir fark olup olmadığını ve bu iki beceriden hangisinin daha gelişmiş olduğunu ölçmeye yöneliktir.

Aynı şaire ait olan farklı konulardaki iki şiir seçilmiştir. “Vatan Destanı” şiiri öğrenciler tarafından okunmuş ve ardından Şiir Türünde Okuduğunu Anlama Testi cevaplanmıştır. Ardından “Anadolu Akşamı” şiirini öğrenciler dinlemiştir. Dinlenen şiir araştırmacı tarafından öğrencilere okunmuştur. Şiir Türünde Dinlediğini Anlama Testi’ni öğrenciler cevaplamıştır. Testlerin sonuçlarına göre bu çalışmada, farklı türdeki metinler farklı kanallarla sunulduğunda öğrencilerin anlama başarıları üzerine etkileri araştırılmıştır.

Uygulanan testler sonucu öğrencilerin almış olduğu puanlar incelendiğinde, Şiir Türünde Okuduğunu Anlama Testi’nin başarısı, Şiir Türünde Dinlediğini Anlama Testi’nin başarısından yüksektir. Testlerin sonuçlarına göre bu çalışmada, metinlerin farklı kanallarla sunumu öğrencilerin anlama başarılarını etkilemiştir. Şiir türünde, okuduğunu anlama başarısının dinlediğini anlama başarısına göre daha yüksek olmasında içsel (psikolojik) ve dışsal (çevre kaynaklı) etmenlerin etkili olduğu söylenebilir (Doğan, 2016:25-28; Akçay, 2018:132-133; Gündüz ve Şimşek, 2014:63; Aktaş ve Gündüz, 2016:94). Öğrencilerin şiir okuma deneyimlerinin dinlemeye göre daha fazla olması ve şiir okumaya ilişkin geliştirdikleri şemaların,

şiir dinlemeye ilişkin geliştirdikleri şemalardan güçlü olması, okuduğunu anlama testinin başarısının daha yüksek olmasına sebep olmuş olabilir. Ayrıca öğrencilerin okuma ve dinlemeye karşı ilgi ve motivasyonlarının anlaşılabilirlik üzerinde etkili olduğu söylenebilir.

5.4. Araştırmanın Dördüncü Alt Problemine İlişkin Sonuçlar

Araştırmanın dördüncü alt problemi Türkçe Öğretmenliği Bölümü 1, 2, 3 ve 4. sınıflarda bilgilendirici metin türünde okuduğunu anlamada anlamlı bir fark olup olmadığını bulmaya yöneliktir.

Uygulanan test sonucunda başarı sıralamasının 1, 2, 3 ve 4. sınıflar şeklinde olduğu görülmüştür. Araştırmacıya göre, okuma eğitimi dersi alan öğrencilerin; metinleri ve soruları tam ve doğru olarak anlamaları, uygulanan testlerde daha başarılı olmaları beklenmektedir fakat test sonuçlarına göre 1. sınıf öğrencilerinin bilgilendirici metin türünde okuduğunu anlama puan ortalamaları en yüksek çıkmıştır. Buna göre okuma eğitimi dersi almış olmanın, okuma başarısı üzerinde etkisi olmadığı görülmektedir. Benzer bir sonuç olan, Topuzkanamış (2009: 65-67)'ın çalışmasında ise; 4. sınıf öğrencilerinin okuduğunu anlama becerisi bakımından yetersiz bulunmuş, 1 ve 2. sınıfların başarılarının birbirine yakın olduğu gözlenmiştir.

5.5. Araştırmanın Beşinci Alt Problemine İlişkin Sonuçlar

Araştırmanın beşinci alt problemi Türkçe Öğretmenliği Bölümü 1, 2, 3 ve 4. sınıflarda bilgilendirici metin türünde dinlediğini anlamada anlamlı bir fark olup olmadığını bulmaya yöneliktir.

Uygulanan test sonucunda başarı sıralamasının 2, 1, 3 ve 4. sınıflar şeklinde olduğu görülmüştür. Testlerdeki başarının, dinleme eğitimi dersi alan öğrencilerin lehine olacağı varsayılmıştır fakat testin sonuçları bu durumun tersini göstermektedir. 2. sınıf öğrencilerinin bilgilendirici metin türünde dinlediğini anlama puan ortalamaları en yüksektir. Dinleme eğitimi dersi alan öğrenciler başarı sıralamasında geride kalmışlardır. Buradan yapılacak çıkarım, çalışma grubundaki 1 ve 2. sınıfların, dinleme becerileri diğerlerine oranla daha gelişmiş olabilir ya da 3 ve

4. sınıflar dinleme engellerine takılarak, etkili dinleme gerçekleştirememiş olabilirler. Başarı sıralamasına göre dinleme eğitimi dersi almış olmanın, dinleme başarısı üzerinde etkisi olmadığı görülmektedir.

5.6. Araştırmanın Altıncı Alt Problemine İlişkin Sonuçlar

Araştırmanın altıncı alt problemi Türkçe Öğretmenliği Bölümü 1, 2, 3 ve 4. sınıflarda öyküleyici metin türünde okuduğunu anlamada anlamlı bir fark olup olmadığını bulmaya yöneliktir.

Uygulanan test sonucunda başarı sıralamasının 2, 1, 4 ve 3. sınıflar şeklinde olduğu görülmüştür. Araştırmacı testi uygulamadan önce, okuma eğitimi dersi alan öğrencilerin; okuma tekniklerini kullanarak metni ve soruları anlayacakları, uygulanan testte daha başarılı olacakları görüşündedir. Bu durumun tersi gerçekleşmiştir. Test sonucunda 2. sınıf öğrencilerinin öyküleyici metin türünde okuduğunu anlama puan ortalamaları en yüksek çıkmıştır. Benzer bir sonuca ulaşan Topuzkanamış (2009: 65-67)'ın çalışmasına göre 1 ve 2. sınıfların başarıları benzerlik göstermektedir. Başaran ve Akyol (2009:21-22)'un çalışmasına göre ise öğrencilerin okuduğunu anlamada; öyküleyici metinleri, bilgilendirici metinlerden daha iyi anladıkları ve bu türlere karşı olumlu tutumlarında, anlamlı bir fark olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Başarı sıralamasına göre okuma eğitimi dersi almış olmanın, okuma başarısı üzerinde etkisi olmadığı görülmektedir.

5.7. Araştırmanın Yedinci Alt Problemine İlişkin Sonuçlar

Araştırmanın yedinci alt problemi Türkçe Öğretmenliği Bölümü 1, 2, 3 ve 4. sınıflarda öyküleyici metin türünde dinlediğini anlamada anlamlı bir fark olup olmadığını bulmaya yöneliktir.

Uygulanan test sonucunda başarı sıralamasının 2, 1, 4 ve 3. sınıflar şeklinde olduğu görülmüştür. Dinleme eğitimi dersi alan sınıfların almayanlara göre test sonucunda daha yüksek puanlar alacakları düşünülürken durum bunun tam tersi olmuştur. 2. sınıf öğrencilerinin öyküleyici metin türünde dinlediğini anlama puan

ortalamaları en yüksek çıkmıştır. Bu durumda; çalışma grubundaki 1 ve 2. sınıfların, dinleme becerileri diğerlerine oranla daha gelişmiş olabilir ya da 3 ve 4. sınıflar dinleme engellerine takılarak, etkili dinleme gerçekleştirememiş olabilir çıkarımında bulunulabilir. Başarı sıralamasına göre dinleme eğitimi dersi almış olmanın, dinleme başarısı üzerinde etkisi olmadığı görülmektedir.

5.8. Araştırmanın Sekizinci Alt Problemine İlişkin Sonuçlar

Araştırmanın sekizinci alt problemi Türkçe Öğretmenliği Bölümü 1, 2, 3 ve 4. sınıflarda şiir türünde okuduğunu anlamada anlamlı bir fark olup olmadığını bulmaya yöneliktir.Uygulanan test sonucunda başarı sıralamasının 1, 4, 3 ve 2. sınıflar şeklinde olduğu görülmüştür. En yüksek puan ortalaması 1. sınıflardadır. Ardından 4. sınıflar gelmektedir. Diğer testlerdeki sonuçların aksine, şiir türünde okuma eğitimi dersi alan ve almayan sınıfların sıralaması farklılık göstermektedir.

Şiir türüne has olan çok anlamlılık, biçimsel farklılık, parça-bütün, neden-sonuç gibi anlamsal bağların olmayışı şiiri anlamayı zorlaştırmaktadır. Diğer türlerin ortalamaları şiir türünde okuduğunu anlama testinin puanlarından yüksektir. 1. sınıfların başarısında; şiirin içindeki anlamları, örtük mesajları ayırt etme güçleri öne çıkarken aynı başarıyı gösteremeyen 2. sınıflar son sıradalardır. Okuma eğitimi dersi alan 4. sınıflar ise ikinciliğe yükselmişlerdir. Şiir türünde okuduğunu anlama testi başarı sıralamasına göre okuma eğitimi dersi alan ve almayan öğrenciler arasında ayırt edici bir fark olmadığı görülmektedir.

5.9. Araştırmanın Dokuzuncu Alt Problemine İlişkin Sonuçlar

Araştırmanın dokuzuncu alt problemi, Türkçe Öğretmenliği Bölümü 1, 2, 3 ve 4. sınıflarda şiir türünde dinlediğini anlamada anlamlı bir fark olup olmadığını bulmaya yöneliktir.

Uygulanan test sonucunda başarı sıralamasının 1, 2, 4 ve 3. sınıf öğrencileri şeklinde olduğu görülmüştür. En yüksek puan ortalaması 1. Sınıf öğrencilerinde görülmektedir. Dinleme Eğitimi dersi alan sınıfların puan ortalamalarının almayan sınıflara göre daha düşük olduğu gözlenmektedir.

“Okuma ve dinleme eğitimi, okuduğunu anlama ve dinlediğini anlama testlerindeki başarıyı etkiler mi?” sorusuna çalışmada yanıt aranmıştır ve bu dersleri henüz görmemiş öğrencilerin daha başarılı oldukları gözlenmiştir. Tüm test sonuçları değerlendirildiğinde, 1 ve 2. sınıf öğrencilerinin puan ortalamalarının 3 ve 4. sınıf öğrencilerinden daha fazla olduğu gözlenmektedir. Başarı sıralamasına göre dinleme eğitimi dersi almış olmanın, dinleme başarısı üzerinde etkisi olmadığı görülmektedir.

Benzer bir sonuca ulaşan Aktan (2019:169) çalışmasında; okuma stratejileri eğitimi alan öğrencilerle, almayan öğrencileri karşılaştırmıştır ve elde ettiği sonuca göre anlamlı bir farklılık görülmemektir, gruplar birbirlerine denktir. Bulut (2013: 105-109) ise, etkili dinleme eğitimi gören ve görmeyen öğrencilerin okuduğunu ve dinlediğini anlama testlerinde başarılarında anlamlı bir farklılık olduğu sonucuna ulaşmıştır. Bu çalışmanın tam tersi olarak Bulut’a göre, eğitim gören öğrenciler testlerde daha başarılıdır.

Literatürde metin türünün, okuduğunu ya da dinlediğini anlama becerileri ile ilişkisini inceleyen benzer araştırmalar mevcuttur (Aksu, 2013; Aras,2004; Aytan,2011; Çelikbaş,2010; Ciğerci, 2015; Daşöz,2013; Fidan,2012; Karabacak,2014; Kırbaş, 2010; Zengin,2014). Fakat bu araştırmalarda sınıf/eğitim seviyesi arttıkça dinlediğini/okuduğunu anlamanın da artacağı görüşü hâkimdir. Çalışmamızda ulaşılan sonuçlar, bunun aksini söylemektedir.

Bilgilendirici ve öyküleyici metin türlerinde; dinlediğini anlama testlerinin sınıf puan ortalamaları yüksek, şiir türünde ise; okuduğunu anlama testinin puan ortalamasının yüksek oluşu, seçilen metin türlerinin okuduğunu anlamayı ve dinlediğini anlamayı etkilediğini göstermektedir. Bilgilendirici ve öyküleyici metin türünde okuduğunu anlama ve dinlediğini anlama testlerinin puan ortalamalarının, şiir türünde okuduğunu anlama ve dinlediğini anlama testlerinin puan ortalamalarından yüksek olması şiirde genel olarak olay örgüsü, neden-sonuç ilişkisi gibi anlamsal bağların olmayışından kaynaklanabilir. Benzer bir sonuca ulaşan Yıldız (2015: 125-126)’ın çalışmasının sonuçlarına göre ise, öyküleyici metinlerdeki dinlediğini anlamada başarı artış oranının bilgilendirici metin ve şiire göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Ayrıca araştırmacılar tarafından “dinleme becerisinin ihmal edilen becerimiz olduğu” (Doğan, 2016:15-17; Ünalan, 2001:71) görüşünün aksine, öğrencilerin bilgilendirici ve öyküleyici metin türünde dinlediğini anlama testleri puan ortalamaları, okuduğunu anlama testleri puan ortalamalarından daha yüksektir. Araştırmanın sonuçları literatürdeki bu görüşle çelişmektedir. Testlerin uygulandığı çalışma grubu, öyküleyici ve bilgilendirici türlerde dinlediğini anlamada her sınıf düzeyinde, okuduğunu anlamaya göre daha fazla başarı göstermiştir. İlk kazanılan becerimiz olan dinleme becerisi, sonradan kazandığımız okuma becerisinden daha etkili kullanıldığı ya da dinleme genellikle, istemsiz ve daha sık yapılmasına karşın, okuma için bireyin isteği ve gerekli hazırbulunuşluk düzeyine ulaşmış gerekmektedir.

6. Öneriler

Yapılan araştırmanın sonucunda ve diğer araştırmacıların çalışmalarından hareketle:

6.6. Uygulamaya Yönelik Öneriler

- Uygulanan testlerin sonuçlarına göre, şiir türünde dinlediğini ve okuduğunu anlama puan ortalamaları düşüktür. Lisans düzeyinde de öğretim elemanlarının şiir okuma ve dinleme etkinlikleri düzenlemesi önerilmektedir.

- Okuduğunu anlama becerisinin gelişmesi için, daha çok okuma etkinliği yapılmalıdır. Geleceğin Türkçe öğretmenlerinin okuma alışkanlığı kazanmaları ve okuduklarını anlamaları; gelecek nesillere ışık olmaları için önemlidir.

- Dinleme eğitimi etkinlikleri derslerde geçiştirilmemeli, öğretmenler tarafından önemle uygulanmalıdır. Sınıf ve üniversite kapsamında; şiir dinletisi, koro, müzikal performanslar, öykü dinletisi, söyleşi, vb. dinleme etkinlikleri gerçekleştirilmelidir. Bireylerin gönüllü katılım göstereceği ve etkili dinleme yapabilecekleri ortamlar oluşturulmalıdır.

- Okuma ve dinleme etkinlikleri dijital ortamlarda da uygulanmalıdır. Dijital kitap, ses kaydı, video, vb. kaynakları kullanarak teknolojiden yararlanılmalıdır.

6.7. Yapılacak Araştırmalara Yönelik Öneriler

- Benzer çalışmalarda farklı bölümlerdeki öğrenciler ya da farklı üniversitelerden öğrencilerin de katılımıyla daha geniş kapsamlı araştırmaların yapılması önerilmektedir.

- Okuduğunu ve dinlediğini anlamayı ölçme değerlendirme amacıyla, çoğu araştırmacı aynı metinleri kullanmış ve testleri uygulamışlardır. Araştırmacıların bunun için farklı metinlerden hareketle yeni testler (çoktan seçmeli, boşluk doldurma, cümle doğrulama, vb.) üretmeleri önerilmektedir.

- Şiir türünde okuduğunu anlama ya da dinlediğini anlamaya yönelik soru cevap, test, vb. uygulamaları az sayıda araştırmaya konu olmuştur. Bu türde ilgili becerileri ölçmeye yönelik daha fazla çalışmalar yapılması önerilmektedir.

7. KAYNAKÇA

Akçay, A.(Ed.)(2018). *Dinleme/İzleme Eğitimi*. Ankara: Anı Yayıncılık.

Aksan, D.,(2015). *Her Yönüyle Dil Ana Çizgileriyle Dilbilim*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Aksu, D. (2013). *Bütünleştirici dinleme modeli uygulamalarının ilköğretim 5. Sınıf öğrencilerinin dinleme becerilerine etkisi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Aktan, Karakuş, E.N. (2019). *Okuma Stratejisi Eğitiminin Ortaokul Öğrencilerinin Okuduğunu Anlama ve Matematik Dersindeki Problem Çözme Becerilerine Etkisi*. Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Aktaş, Ş., Gündüz, O.(2016). *Yazılı ve Sözlü Anlatım.* Ankara: Akçağ Yayınları.

Akyol, H. (2005). *Türkçe İlkokuma Yazma Öğretimi*. Ankara: PegemA Yayıncılık.

Akyol, H. (2006). *Yeni Programa Uygun Türkçe Öğretim Yöntemleri*. Ankara: Kök Yayıncılık.

Akyol, H., Yıldırım, K., Ateş, S., Çetinkaya, Ç., Rasinski, T.V.(2014). *Okumayı Değerlendirme Öğretmenler İçin Kolay ve Pratik Bir Yol*. Ankara: Pegem Akademi.

Ali, S. (2019). *Değirmen*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Ali, S. (2019). *Kağnı Ses Esirler*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Alyılmaz, S. ve Karahan, Ürün, B.(Ed.)(2018). *Okuma Eğitimi*. Ankara: Anı Yayıncılık.

Aras, B. (2004). *İlköğretimde Dinleme ve Anlama Becerisinin Geliştirilmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Arıkan, R.(2011). *Araştırma Yöntem ve Teknikleri*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.

Aslan, Ş.(Ed.).(2018). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri*. Konya: Eğitim Yayınevi.

Ateşman, E. (1997). Türkçede Okunabilirliğin Ölçülmesi. Ankara Üniversitesi *TÖMER Dil Dergisi*, 58, 171-174.

Aydın, M.,(2014). *Dilbilim El Kitabı Temel Kavramlar ve Konular*. İstanbul: Akademik Kitaplar.

Aytan, T., (2011). Aktif Öğrenme Tekniklerinin Dinleme Becerisi Üzerindeki Etkileri, *ODÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi*, 2(4): 23-43.

Aytan, T. (2011). *Aktif Öğrenme Tekniklerinin Dinleme Becerisi Üzerindeki Etkileri*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.

Bamberger, R.(1990). *Okuma Alışkanlığını Geliştirme*.(Çeviren: Bengü Çapar). Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.

Başaran, M., Akyol, H.(2009). Okuduğunu Anlama ve Metne Karşı Geliştirilen Tutum Üzerinde Metnin Bilgi Verici veya Hikaye Edici Olmasının Etkisi, *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(1): 11-23.

Baştuğ, M., Keskin, H.K.(2012). Okuma Becerilerinin Okuma Ortamı Açısından Karşılaştırılması: Ekran mı kâğıt mı?, *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 16 (3): 73-83.

Baştürk, M. (2004). *Dil Edinim Kuramları ve Türkçenin Anadili Olarak Edinimi*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.

Bay, Y.(2008). *Ses Temelli Cümle Yöntemiyle İlk Okuma Yazma Öğretiminin Değerlendirilmesi*. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Ankara.

Bozkurt, B. Ü. (2016). "Türkiye'de okuma eğitiminin karnesi: PISA ölçeğinden çıkarımlar", *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi,* 16 (4): 1673-1686.

Bulut, B. (2013). *Etkin dinleme eğitiminin dinlediğini anlama, okuduğunu anlama ve kelime hazinesi üzerine etkisi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.

Büyüköztürk, Ş. (2003). *Sosyal Bilimler için Veri Analizi El Kitabı* (3. Baskı). Ankara: PegemA Yayıncılık.

Büyüköztürk, Ş. , Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2016). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.

Creswell, J.W. (2017). *Araştırma Deseni Nitel, Nicel ve Karma Yöntem Yaklaşımları.* (Çev. Ed. Selçuk Beşir Demir). Ankara: Eğiten Kitap Yayıncılık.

Çankaya,C., Z.(2015). *Kişilerarası İletişimde Dinleme Becerisi.* Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.

Çelikbaş, A. K. (2010). *Anlama / dinleme stratejilerinin kullanımı ile dinlediğini anlama düzeyi arasındaki ilişki*. Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Van.

Ciğerci, M. F. (2015). *İlkokul Dördüncü Sınıf Türkçe Dersinde Dinleme Becerilerinin Geliştirilmesinde Dijital Hikâyelerin Kullanılması.* Yayımlanmamış Doktora Tezi, Eskişehir Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.

Coşkun, E.(2002). Okumanın Hayatımızdaki Yeri ve Okuma Sürecinin Oluşumu. *Tübar,* 6(1): 231-244.

Çiftçi, Ö. Ve Temizyürek, F. (2008). İlköğretim 5. Sınıf Öğrencilerinin Okuduğunu Anlama Becerilerinin Ölçülmesi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı 9.

Daşöz, T.(2013). *Yapılandırılmış Dinleme Etkinliklerinin Yedinci Sınıf Öğrencilerinin Dinleme Tutumlarına, Dinleme Kaygılarına ve Dinlediğini Anlama Düzeylerine Etkisinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Niğde Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Niğde.

Demirci, K.(2017). *Türkoloji için Dilbilim Konular Kavramlar Teoriler*. Ankara: Anı Yayıncılık.

Demirel,Ö.(2002). *Türkçe ve Sınıf Öğretmenleri İçin Türkçe Öğretimi*. Ankara: Pegem Yayıncılık.

Demirer, N.(Ed.)(2019). *Ortaokul ve İmamhatip Ortaokulu Türkçe Yedinci Sınıf Ders Kitabı*. İzmir: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.

De Saussure, F.(1998). *Genel Dilbilim Dersleri*.(Çeviren: Berke Vardar). İstanbul: Multilingual.

Dilaçar, A.(1968). *Dil, Diller ve Dilcilik*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.

Doğan, Y.(2016). *Dinleme Eğitimi.* Ankara: Pegem Akademi.

Doğan, Y. (2010). Dinleme Becerisi Kazandırmada Etkinliklerden Yararlanma. Başkent Üniversitesi 1. Dünya Dili Sempozyumu, *TÜBAR*. 27. 263-274.

Doğan, Y. (2008). İlköğretim Yedinci Sınıf Öğrencilerinin Dinleme Becerisini Geliştirmede Etkinlik Temelli Çalışmaların Etkililiği. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6(2):261-286.

Epçaçan, C., (2013). Temel Bir Dil Becerisi Olarak Dinleme ve Dinleme Eğitimi. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(11): 331-352.

Ergenç, İ., (2000). *Dilin Beyindeki Organizasyonu ve Konuşmanın Gerçekleşmesi, Multidisipliner Yaklaşımla Beyin ve Kongnisyon*. Ankara: Çizgi Tıp Yayınevi.

Fidan, M. (2012). *İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinin Türkçe Dersinde Kullandıkları Dinleme Stratejilerinin Değerlendirilmesi*. Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Kayseri.

Göğüş, B. (1978). *Orta Dereceli Okullarımızda Türkçe ve Yazın Eğitimi*. Ankara: Kadıoğlu Matbaası.

Günay, V.D.(2003). *Metin Bilgisi*. İstanbul: Multilingual Yayınları.

Gündüz, O., Şimşek, T.(2013). *Anlama Teknikleri1 Uygulamalı Okuma Eğitimi El Kitabı*. Ankara: Grafiker Yayınları.

Gündüz, O., Şimşek, T.(2014). *Anlama Anlatma Teknikleri 2 Dinleme Eğitimi El Kitabı.* Ankara: Grafiker Yayınları.

Güneş, F. (2007). *Türkçe Öğretimi ve Zihinsel Yapılandırma*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Gürses, R. (1996). Okuma Anlama, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Bülteni, No: 28, Cilt: 9, ss.98-103.

Harrıs, Albert J. and E. R. SIPAY. (1990). *How to Increase Reading Ability. (Ninth Edition)*. New York: Longman.

İslamoğlu, A.H., Alnıaçık, Ü.(2016).*Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri* (5. Baskı), İstanbul: Beta Basım.

Jalongo, M.R.(1995), Promoting Active Listening in the Classroom. *Childhood Education,* 72,1, pp.13-18.

Johnson, K.O.(1951), The Effect of Classroom Training upon Listening Comprehension. *The Journal of Communication*, I,58.

Karabacak, E. (2014). *Seçici Dinleme Eğitiminin 6. Sınıf Öğrencilerinin Dinleme Becerisi Üzerindeki Etkisi.* Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.

Karakuş, İ. (2005). *Türkçe, Türk Dili Edebiyatı Öğretimi*. (3.baskı). Ankara: Can.Rek.Bas.Yayın.

Karasar, N. (2003). *Bilimsel Araştırma Yöntemi (12. Baskı).* Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Karatay, H. (2011) *Okuma Eğimi Kuram ve Uygulama*. Ankara: Berikan Yayınevi.

Karatay, H. (2009). Okuma Stratejileri Bilişsel Farkındalık Ölçeği. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı 19. 58-80.

Kavcar, C., Oğuzkan, F. Ve Aksoy, Ö. (2012).*Yazılı ve Sözlü Anlatım*. Ankara: Anı Yayıncılık.

Kavcar,C.,Oğuzkan, F.ve Sever. (1998). *Türkçe Öğretimi*. Ankara: Engin Yayınevi.

Kırbaş, A. (2010). *İşbirlikli öğrenme yönteminin ilköğretim sekizinci sınıf öğrencilerinin dinleme becerilerini geliştirmesine etkisi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.

Melanlıoğlu, D. (2012). Dinleme Becerisine Yönelik Ölçme Değerlendirme Çalışmalarında Üstbiliş Stratejilerinin Kullanımı. Turkish Studies , 7(1):1583-1595.

Melanlıoğlu, D.(2012). Türkçe öğretiminde ayrıştırıcı dinlemeyi geliştirmeye yönelik etkinlik önerisi, *MEB Dergisi*, (196):56-67.

Moran, B.(1994). *Türk Romanına Eleştirel Bir Bakış 3*. İstanbul: İletişim Yayınları.

Nichols, M.P.(2016). *Dinleme Sanatı.*(Çeviren: Duygu Günkut). İstanbul: Kuraldışı Yayıncılık.

Oymak, R. (2012). *Dil Üretimine Dayalı Türkçe Eğitimi ve Öğretimi*. Kocaeli: Umuttepe Yayınları.

Öksüz, H.İ.(2019). *Okunabilirliğin Anlaşılabilirlik Üzerindeki Etkisinin Farklı Metin Türlerine Göre İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Düzce Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Düzce.

Özbay, M. (2014). *Özel Öğretim Yöntemleri II*. Ankara : Öncü Kitap.

Özbay, M.(2014). *Anlama Teknikleri: I Okuma Eğitimi*. Ankara: Öncü Kitap.

Özbay, M. ve Çetin, D. (2011). Dinleme becerisinin geliştirilmesinde prozodik farkındalığın önemi. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (26):155-175.

Özçelik, D.A.(1998). *Ölçme ve Değerlendirme*. Ankara: ÖSYM Yayınları.

Özdamar, K.(2018). *Eğitim Sağlık ve Sosyal Bilimler İçin SPSS Uygulamalı Temel İstatistik*. Eskişehir: Nisan Kitabevi.

Özdemir, E.(1991). *Okuma ve Metin İnceleme*. Anadolu Üniversitesi Eskişehir: Açıköğretim Fakültesi Ders Kitapları Yayın No:109.

Özgül, M.K.(1986). Halit Fahri Ozansoy Hayatı ve Eserleri. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları Sevinç Matbaası.

Pilav, S., Ünalan, Ş.(2012). *Eğitim Fakülteleri İçin Yazılı ve Sözlü Anlatım*. Ankara: Nobel Yayıncılık.

Saruhan, Ş.C., Özdemirci, A.(2016). *Bilim, Felsefe ve Metedoloji*. İstanbul: İnkılap Kitapevi.

Şahin, Y.(2011). *Okuma Eğitimi*. Konya: Eğitim Kitabevi Yayınları.

Sever, S.(2004). *Türkçe Öğretimi ve Tam Öğrenme*. Ankara: Anı Yayıncılık.

Sevim, O., Söylemez, Y.(Ed.)(2018). *Okuma Eğitimi*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.

Şimşek, A.(Ed.)(2012). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.

Taşpınar, M.(2017). *Sosyal Bilimlerde SPSS Uygulamalı Nicel Veri Analizi*. Ankara: Pegem Akademi.

TDK(2009). *Türkçe Sözlük*. Ankara :Türk Dil Kurumu Yayınları.

Temizkan, M.(2009). *Metin Türlerine Göre Okuma Eğitimi*. Ankara: Nobel Yayıncılık.

TINKER, Miles A. and C. M. McCULLOUGH. (1968). *Teaching Elementary Reading. (Third Edition)*. New York: Appleton-Century-Crofts.

Topuzkanamış, E., (2009). *Öğretmen Adaylarının Okuduğunu Anlama ve Okuma Stratejilerini Kullanma Düzeyleri*. Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir.

Tuna, L., (2016). *Okuma Stratejilerinin 7. Sınıf Öğrencilerinin Okuma Alışkanlığı Kazanmasına, Okuma Tutumuna ve Okuduğunu Anlama Becerisine Etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

Turgut, F.M., Baykul, Y.(2012). *Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.

Ünalan, Ş.(2001). *Türkçe Öğretimi*. İstanbul: Nobel Yayın Dağıtım.

Wolff, F.I.; Marsnik, N.C.; Tacey, W.S. and Nichols, R.G.(1983). *Perceptive Listening*. New York:CBS College Publishing.

Yetkin, S.K.(1972). *Denemeler*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

Yıldırım, K., Yıldız, M., Ateş, S., ve Rasinski T. (2010). İlköğretim Beşinci Sınıf Türk Öğrencilerin Metin Türlerine Göre Okuduğunu ve Dinlediğini Anlama Düzeyleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi*. 10(3): 5-37.

Yıldız, C., Okur, A., Arı, G. ve Yılmaz, Y. (2006). *Yeni Öğretim Programına Göre Kuramdan Uygulamaya Türkçe Öğretimi*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.

Yıldız, N. (2015). *Dinleme Stratejileri Öğretiminin Beşinci Sınıf Öğrencilerinin Dinlediğini Anlama Becerilerine Etkisi*. Doktora Tezi, Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Çanakkale.

Yılmaz, M. (2008). Türkçe Okuduğunu Anlama Becerilerini Geliştirme Yolları. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı 9.

Zengin, C. N. (2014). *Çocuk kitaplarının dinleme becerisini geliştirme aracı olarak kullanılması*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

8. Ekler

8.6. Uygulama İzin Yazısı

Evrak Tarih ve Sayısı: 27/02/2020-E.13905

T.C.
DÜZCE ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Eğitim Fakültesi

Sayı :46622718/100/
Konu :Eğitim - Öğretim İşleri (Tez Çalışması)

TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ BÖLÜM BAŞKANLIĞINA

Bölümünüz Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı yüksek lisans öğrencisi 17683752706 numaralı Gizem Nur DEMİR'in "Türkçe Öğretmeni Adaylarında Dinlediğini ve Okuduğunu Anlama Becerilerinin Karşılaştırılması" başlıklı tezi için, ana bilim dalınızın tüm sınıflarında uygulama boyutuna ilişkin çalışma yapması uygun görülmüştür.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Prof.Dr. Mustafa KOÇ
Eğitim Fakültesi Dekanı

https://ebys.duzce.edu.tr/envision-Dogrula/BelgeDogrulama.aspx
BARKOD NO: *BE6L568MB*
Konuralp Yerleşkesi 81620 Merkez DÜZCE Ayrıntılı bilgi için irtibat: Gamze Özmen
Tel: : 0 380 542 13 55 Faks: 0 380 542 13 66
E-Posta: : ef@duzce.edu.tr Elektronik ağ:www.ef.duzce.edu.tr

Bu belge 5070 sayılı Elektronik İmza Kanununun 5. Maddesi gereğince güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

8.7. Bir Gece Yarısı Metni (Bilgilendirici Metin)

Gecenin geç saatlerinde, her şeyin sustuğu, havanın durulduğu anlarda, bir köşeye çekilip şiir okurum. İçime dolan dizelerde onların atan kalbini duyarım. Bu duyuş, beni benden alır götürür. Kapalı pencereler ansızın açılır, uyuklayan perdeler uçuşmaya başlar. Odaya ilkbahar meltemiyle birlikte taze bir ışık dolar. Bu dünyadan değilmişim gibi kendimi hafiflemiş bulurum.

Şairlerim, beni en çok bu saatlerde çağırır. İşte yıllardır okuduğum şiirler! Her defasında başka görünüyorlar ve insanı alıp götürmesini biliyorlar. Ne var bu şiirlerde? Neden çevremdeki sınırlar birden böyle akıverdi? Bilmiyorum. Yalnız onlarda sessizliğin verdiği bir şey var. Belli ki bu şiirler sessizlikten doğmuşlar, onun için de bu kadar sonsuzluğa gidiyorlar.

Şairin içi de odası gibi sessizlikle dolunca uyuklayan her şey uyanır, oda, o zamana kadar bilinmeyen bir varlığı yaşamaya koyulur. İskemlede unutulan bir mektup, bir köşeye atılmış bir oyuncak, havaya savrulan bir sigara dumanı, saatin çalışı, havada perde perde sönüşü, insanlık macerasını anlatan birer şiire döner.

Gürültü, insanın kendini kaybettiği yerde başlar, bulduğu yerde biter. Bu yerde, dakikalar saat yelkovanının ötelerinde akar, görünen şeyler görünmez olur ama için için duyulur. İşte şiirin iklimi budur. Biliyorum, kendi dışlarında yaşayan bazı kişiler "Yine mi fildişinden kule!" diyecekler. Bunlar, kendi içlerinde yaşayan şairleri, insanlardan, onların alın yazısından kopmuş sanacak kadar uykudadırlar. Doğa sevgisinin, insan sevgisinin, Tanrı sevgisi gibi derinleşen bir sessizlik ve yalnızlık içinde gelişip serpildiğini görmezler.

Orta malı sözcüklere sonsuzluk veren o sessizliği, şair yaşamadıkça dışta olup bitenlerin şiir olamayacağını anlamazlar.

Şiir, yalnız dudaklardan çıkan sözcüklerle değil, onlarla birlikte dudaklarda sönüp giden ama sönmeyenleri zenginleştiren sözcüklerle yazılır. Bu bakımdan şiir de sevgi gibidir. Hangi sessizlik, sevişen iki varlığın susup birbirine bakmalarından daha canlı, daha konuşkandır? Okuyucuyu alıp götüren onu genişleten şiirler,

sessizlikle dokunmuş olanlardır. Şair yalnızlığı içinde, kendini dinleyebildiği oranda, insan onunla birlikte şiiri bulur. Bunu içindir ki Fuzuli'nin, "Ne açar kimse kapım bad-ı sabadan gayri" dizesinde sadece yalnızlığı değil şiiri de yaşıyoruz. Şu var ki biriken yalnızlığın sessizliğinden doğan ve insanı içinden kavrayan böyle dizeler her zaman yazılamıyor. Şairin bir yandan böyle bir yalnızlığı her zaman yaşayamaması, bir yandan kendini çevreleyen bayağı gerçekleri de paylaşmak zorunda kalması yüzünden olsa gerek böylesine şiir yüklü dizeler ancak zaman zaman, yer yer parlıyor, içimizi garip bir ışıkla kamaştırarak bizi bilinmeyen iklimlere götürüyor. Şiirin bütününe havasını veren bunlardır.

Karanlığı, düşü, sessizliği sevmeyen bir çağda yaşıyoruz. Şiirde de Rembrandt'ın resimlerinde olduğu gibi ışığın daima karanlıklar içinden, bir rahmet gibi doğabileceğini hiç düşünmüyoruz.

Uzun yıllar var ki, insanı gürültüden, sokaktan koparıp kendi derinliklerine götüren şiirler pek görülmüyor. Neden? Sessizlikler mi çekildi? Neredesiniz içimize birer ateş damlası gibi düşerek bizi düşle gerçeğin birleştiği, acının bile lezzet olduğu yerlere götüren şiirler! Elimi rastgele kitaplığa götürdüm. Yunus, bakışlarının bütün tatlılığı ile yanıma yaklaştı, bana derinden gelen sesiyle şiirlerini okumaya başladı.

Yalnızlığın ve şiirin dostu! Kaç şair senin kadar insanı ve alın yazısını okumaya çalışmış, kuşku ve tereddüt karanlığını yaşamış, uçurumun kenarından aydınlığa doğru atılmıştır? Senin şiirlerinde ışık varsa karanlıklar içinde insana eğildiğin içindir. Senin ışığın karanlıktan doğuyor.

Gecenin bu geç saatlerinden havanın uçup giden şeylerle titrediği bir anda, bir köşeye çekilip Yunus'u okumaktan daha büyük bir mutluluk olur mu?

İçime birer ateş gibi damlayan, beni benden alıp uzaklara götüren şiirlerini okuyarak gecemi kapıyorum.

Suut Kemal Yetkin

8.8. Bilgilendirici Metin Türünde Okuduğunu Anlama Testi

Adı Soyadı:

Sınıfı:

1. **Yazar ne zaman bir köşeye çekilip şiir okur?**
   - **a.** Akşam ışıklarıyla
   - **b.** Gecenin geç saatlerinde
   - **c.** Sabahın ilk ışıklarıyla
   - **d.** Öğle molasında
   - **e.** İlkbahar gelince

2. **"Karanlığı, düşü, sessizliği sevmeyen bir çağda yaşıyoruz." sözleriyle yazarın çağdaşı insanlar hakkındaki görüşü aşağıdakilerden hangisi olabilir?**
   - **a.** Düşünmeyen bireyler
   - **b.** Özgürce düşünebilen bireyler
   - **c.** Kısıtlı haklara sahip bireyler
   - **d.** Gündüzleri seven bireyler
   - **e.** Hayal güçleri dar bireyler

3. **Yazara göre hangi ressamın resimlerinde karanlıklar içinden, bir rahmet gibi doğar?**
   - **a.** Rembrandt
   - **b.** Salvador Dali
   - **c.** Amedeo Modigliani
   - **d.** Johannes Vermeer
   - **e.** Picasso

4. **Metnin yazarı, şiir ve şair arasında nasıl bir ilişki kuruyor?**
   - **a.** Şair her koşulda şiirini yazabilmelidir.
   - **b.** Şairler, en güzel şiirleri gece ve sessizlikte yazar.
   - **c.** Şiirde duyguyu yakalamak için şairlerin acı çekmeleri gerekir.
   - **d.** Şairin duyguları gürültülü ortamlarda haykırarak ortaya çıkar.
   - **e.** Şair ve şiir birbirinden bağımsızdır.

5. **Metinde "Ne açar kimse kapım bad-ı sabadan gayri" dizesinin kime ait olduğu söyleniyor?**
   - **a.** Baki
   - **b.** Nedim
   - **c.** Fuzuli
   - **d.** Nefi
   - **e.** Nabi

6. **“Neredesiniz içimize birer ateş damlası gibi düşerek bizi düşle gerçeğin birleştiği, acının bile lezzet olduğu yerlere götüren şiirler!” derken yazarın neye sitem ettiği söylenebilir?**
   - **a.** Etkileyici şiirlerin az olmasına
   - **b.** Niteliksiz şiirlerin etrafında dolanmasına
   - **c.** Şairlerin günümüzde kötü şiirler kaleme almasına
   - **d.** Duygu yüklü şiirleri ağır ve bayağı bulmasına
   - **e.** Etkileyici şiirlerin modern dünyada anlaşılmamasına

7. **Metinde geçen “fildişinden kule” sözü neyi simgeler?**
   - **a.** Toplumdan uzaklaşıp kendi köşesine çekilme
   - **b.** Toplumu kucaklayıp bir bütün olma
   - **c.** Sağlam bir toplum yapısı
   - **d.** Beyaza yakın renkli bir kule
   - **e.** Tertemiz bir çevre

8. **Metinde geçen "Bakışlarının bütün tatlılığı ile yanıma yaklaştı" cümlesinde hangi söz sanatı vardır?**
   a. Kişileştirme
   b. Benzetme
   c. Ad aktarması
   d. İntak
   e. Tariz

9. **"Bu duyuş, beni benden alır götürür. Kapalı pencereler ansızın açılır, uyuklayan perdeler uçuşmaya başlar." ifadesinden yazarın ruhsal durumuyla ilgili aşağıdakilerden hangisi çıkarılabilir?**
   a. Huzursuz olduğu
   b. Mutlu olduğu
   c. Gerçeklerle yüzleştiği
   d. Aşık olduğu
   e. Hayal alemine daldığı

10. **Metinde gecenin bu geç saatlerinden havanın uçup giden şeylerle titrediği bir anda, bir köşeye çekilip kimi okumak büyük mutluluktur?**
    a. Mevlana'yı
    b. Yunus'u
    c. R. N. Gültekin'i
    d. Hacı Bektaş Veli'yi
    e. Pir Sultan Abdal'ı

8.9. Canım Kitap Metni (Bilgilendirici Metin)

"Issız bir adada yapayalnız yaşamak zorunda kalsanız hangi romanları yanınıza alıp götürürsünüz?" sorusu, bir zamanlar Fransa'da, anketçilerin pek hoşlandığı bir konuydu. Bu romanlar, anketçisine göre, ya Fransız ya da dünya edebiyatından alınırdı. Böylece hem bazı yazarların beğenileri belirmiş, hem de unutulmaya yüz tutmuş bazı sağlam eserler yeniden değerlendirilmiş oluyordu. Ama bu sorunun ortaya koyduğu asıl gerçek, edebiyatın insan hayatındaki vazgeçilmez varlığıdır. Bana öyle geliyor ki, ıssız bir adada yaşamak zorunda kalan bir insana, "Yanınıza neler alıp götürürsünüz?" deseler, yaşamak için gerekli bir iki şeyden sonra, gerisini gene kitaplara ayırırdı.

Nedir insanların kitaplara olan bu düşkünlüğü? Kitaplar, hele romanlar, şiir kitapları, neden insanların hayatında bu derece büyük bir yer alıyor? Bence bunu cevaplandırmak için, "İnsan niçin okur?" sorusunu ilkin cevaplandırmak gerekir. İnsanlar toplu olarak yaşadıkları halde, gene de yaratıkların en yalnızıdırlar. Dıştan birbirlerine yakındırlar, ama aralarında ne uzaklıklar vardır!

Dünyada hiçbir dost, insana kitaptan daha yakın değildir. Sıkıntımızı unutmak, donuk hayatımıza biraz renk katmak, biraz ışık vermek, daracık dünyamızda bulamadığımız şeyleri yaşamak için tek çaremiz kitaplara sarılmaktır. Bırakınız ıssız bir adaya gitmeyi, herhangi bir yolculuğa çıkarken bile hangi okuryazar, yanına bir iki roman, bir iki şiir kitabı almayı düşünmez? Yolculukta, çoğu zaman olduğu gibi çevremize bakıp dalmaktan, yanımıza aldığımız kitapları okuyamasak bile, onları gene de elimizin altında bulundurmak isteriz. Çünkü onların can yoldaşı olduğunu biliriz. Düşünüyorum da, şu dünyadan kitaplar yok oluverse yaşamak ne kadar güçleşir, çekilmez bir ağırlık olur.

Romancı veya şair için yazmak nasıl dayanılmaz bir ihtiyaçsa okuyucu için de yazılanları okumak öyledir. En kötümser zamanlarımızda yardıma onlar koşar. Ataç, ölüm döşeğinde, kendisini görmeye gelen Sebahattin Teoman'a, "Hastalıkta ağrıları dindirici en iyi ilaç şiirmiş. Boyuna şiir okuyorum." dememiş miydi?

Kitap, bizi avuttuğu gibi, yükseltir de. Kısa hayatında insanın edindiği tecrübeler ne kadar azdır. Oysaki, şiirler ve romanlar, yaratıcılarının iç tecrübeleriyle kaynaşır. Onlarla zenginleşir, onlarla eksikliklerimizi gideririz.

Dünyamızı nasıl insansız düşünemezsek insanı da kitapsız düşünemeyiz, diyeceğim. Beyninde düşünce kıvılcımının parladığı andan beri, insan, düşündüğünü ve duyduğunu farklı şekillerle, eline ne geçirdi ise ona aktarmaktan kendini alamamıştır. O gün bugün, insan yazıyor, yazdığını okutuyor. Yıllar, yüzyıllar geçiyor; bu arada kimi kitap unutuluyor kimi kitap hatırlanıyor. Doğanlardan çok ölenler var. Ama yaşayanlar arasında her zevkten, her düşünceden okuyucuya arkadaşlık edecek kadar tükenmek nedir bilmeyenler de çok… Bana öyle geliyor ki yaratıcısı söylemiyor ama Robinson Cruose'nun en büyük acısı, adada kitapsız kalması olmuştur.

Suut Kemal Yetkin

8.10. Bilgilendirici Metin Türünde Dinlediğini Anlama Testi

Adı Soyadı:

Sınıfı:

1. **"Issız bir adada yapayalnız yaşamak zorunda kalsanız hangi romanları yanınıza alıp götürürsünüz?" sorusu bir zamanlar hangi ülkedeki anketçilerin pek hoşlandığı bir konuydu?**
   - **a.** İngiltere
   - **b.** Fransa
   - **c.** Türkiye
   - **d.** Rusya
   - **e.** ABD

2. **"Yıllar, yüzyıllar geçiyor; bu arada kimi kitap unutuluyor kimi kitap hatırlanıyor." ifadesinden hareketle aşağıdaki hangi yargıya ulaşabilir?**
   - **a.** Kitapların yaşamdaki kalıcı etkisi
   - **b.** Zamana göre kitapların değer kazanıp kaybetmesi
   - **c.** Zaman ilerledikçe kitap okuma oranının düşmesi
   - **d.** Her kitabın bir gün değerini yitirmesi
   - **e.** Kitap okumanın gereksiz ve zaman alan bir uğraş olması

3. **Ataç'ın deyimiyle "hastalıkta ağrıları dindirici en iyi ilaç" nedir?**
   - **a.** Kitap
   - **b.** Roman
   - **c.** Şiir
   - **d.** Öykü
   - **e.** Fıkra

4. **“Düşünüyorum da, şu dünyadan kitaplar yok oluverse yaşamak ne kadar güçleşir, çekilmez bir ağırlık olur.” ifadesinden hareketle yazarla ilgili aşağıdaki görüşlerden hangisine ulaşılabilir?**
   a. Kitap okumaktan bıktığı
   b. Kitap okumaktan keyif aldığı
   c. Kitapları sevdiği
   d. Kitapsız bir dünya düşünemediği
   e. Kitapların ağır olduğu

5. **Yazara göre Robinson Cruose’nun adadaki en büyük acısı aşağıdakilerden hangisidir?**
   a. Aç kalması
   b. Konuşacak kimsenin olmaması
   c. Ailesini özlemesi
   d. Kitapsız kalması
   e. Sağlık sorunları olması

6. **Yazarın “donuk hayatımıza biraz renk katmak” ifadesiyle anlatmak istediği düşünce aşağıdakilerden hangisi olabilir?**
   a. Hayatın sıkıcı olduğu ve değişmediği
   b. İnsan yaşamının hareketli olduğu
   c. Huzurlu bir hayatı olduğu
   d. Durgun yaşantımızı hareketlendirmek istediği
   e. Mutlu ve renkli yarınların yakın olduğu

7. **Metne göre Ataç’ı hasta yatağında ziyarete giden kimdir?**
   a. Suut Kemal Yetkin
   b. Sebahattin Teoman
   c. Süleyman Nazif
   d. Sebahattin Ali
   e. Sevim Ak

8. **İnsanlar ne zamandan beri duygu ve düşüncelerini farklı şekillerle, birbirlerine aktarırlar?**
   - **a.** Beyinlerinde düşünce kıvılcımları parladığı andan beri
   - **b.** Kitapla tanıştıkları günden beri
   - **c.** Okuryazar olduklarından beri
   - **d.** Konuşmaya başladıklarından beri
   - **e.** Yalnız kalmaktan korktuklarından beri

9. **Yazarın kitaplara düşkünlüğünün sebebi aşağıdakilerden hangisi olabilir?**
   - **a.** Okumayı sevmesi
   - **b.** Sanatı sevmesi
   - **c.** Kitapları dostu olarak görmesi
   - **d.** Kitap okurken keyifli zaman geçirmesi
   - **e.** Yalnızlık korkusu

10. **Yazarın can yoldaşı olarak tanımladığı nedir/kimdir?**
    - **a.** Kitaplar
    - **b.** Dostlar
    - **c.** Şiirler
    - **d.** Aile
    - **e.** Arkadaşlar

8.11. Kafakağıdı Metni (Öyküleyici Metin)

Akşamüzeri hapishaneye bir sürü adam getirdiler. Hepsi elli kadar vardı. Bu kadar kalabalığı süngü takmamış iki candarmanın arasında görünce yol parası borcundan buraya geldiklerini anladık. Nizamiye kapısından girince avluda sıra oldular. Bir gardiyan elindeki kağıda bakarak yoklama yaptı. Ondan sonra duvar kenarına dizilerek çömeldiler, konuşmadan bekleşmeye başladılar. Kılıkları pek perişandı. Poturları parça parça sarkıyordu ve çoğunun ayağında kunduraya benzer bir şey bile yoktu. Sırtlarında devetüyü çuldan kısa ve gene parça parça cepkenler, bunun altında solmuş, lime lime yıpranmış ve yamadan görünmez olmuş mintanlar vardı. Siperini sağ veya sol yanaklarının üstüne getirdikleri kasketleri yağ içindeydi ve yırtık siperden koyu sarı mukavvalar fırlıyordu. Yanlarına koydukları çul heybelerin yan yatan ağızlarından birkaç somun kara ekmek, birkaç dürüm yufka ve bazılarınınkinden birkaç taze soğan yaprağı görünüyordu. Hangi koğuşa gideceklerini ve ne yapacaklarını söyleyen olmadığı için uzun zaman beklediler. Aralarında ara sıra bir şeyler fısıldaşıyorlardı. Kendi köylerinden birkaç mahpus yanlarına sokulunca isteksiz ve çekingen tavırlarla onun suallerine cevap veriyorlar, ara sıra başlarını başka tarafa çevirip uzaklara bakarak bu konuşmaya devam etmekten pek hoşlanmadıklarını anlatıyorlardı. Hakikaten, tanımadıkları mahpuslardan ziyade hemşerilerinden utanıyor gibiydiler.

Katilden veya başka ağır cürümlerden yatan kendi köylülerinin karşısında, yol parası veremedikleri için hapse düşmüş olmak onlara pek ağır geliyordu. İçlerinde bir de ihtiyar vardı. Görünüşte altmışı çoktan aşmış olan bu adamın artık yol parası vesaire ile alakası olmasa gerekti. Mavi damarları fırlamış ve kütükleşmiş ellerinde tuttuğu eğri ve kalın bir sopaya dayanarak kalkabiliyor ve iki kat olmuş belini hemen bir yere yaslamak için duvarın yanına gidiyordu. Kupkuru ve uzun çenesinde birkaç tel sallanmakta, dökülerek adamakıllı seyrekleşen ak saçlarının altında lekeli ve pul pul olmuş bir deri parlamaktaydı. Üstü başı ötekiler kadar, hatta daha fazla perişandı. Belindeki meşin silahlık, belki altmış senenin kahrını çekmiş olduğu için, tüylenmiş, çatlamış, taban astarı gibi incelmişti. Yanına yaklaştım. İhtiyarlıktan ufalmış gözlerle bana baktı. Geçeceğimi sanarak başını gene başka tarafa çevirdi. Yanına diz çöktüm:

-Merhaba, dede!- dedim.

Dönüp baktı. Gözlerinde ufak bir hayret parladı ve döndü.

-Eyvallah!-

Her yeni gelene söylenen beylik cümleyi söyledim: -Geçmiş olsun!-

-Sağ ol!-

Tekrar önüne baktı. Bir cıgara çıkarıp verdim. Titrek elleriyle aldı, sonra silahlığından teneke bir tabaka çıkararak açtı. İçinde bir tutamdan az tütün tozu ve bir fitilli çakmak vardı. Bunun seferberlikten kalma olduğu besbelliydi. Avcunun içi ile hızlı hızlı çaktı, sonra fitili düzeltip birkaç kere daha denedi. Bir türlü yanmıyordu. Bu sırada benim yakıp uzattığım kibritle cıgarasını ateşledi ve ağır ağır, derin derin çekti.

Ben gene sordum: -Vukuatın ne, dede?-

-Ne vukuatı oğul, susa yolu parası veremedik!-

-Kaç yaşındasın?-

-Ne bileyim? Seksen olmalı!..-

-Nasıl olur? Altmışını geçenlerden yol parası istemezler...-

-Benden istiyorlar...-

-Bir yanlışlık olacak.-

-Yanlışlık değil oğul!- dedi ve anlattı:

-Dört oğlum vardı, birisi katilden hapse düştü, sekiz sene yattıktan sonra öldü; ikisi seferberlikte gitti; biri de candarma idi, eşkıya takibinde vuruldu, topal kaldı, şimdi köyde oturur, benim elime bakar. Öbür oğullarımın çocukları yoktu. Bunun da bir tek oğlu oldu, o da sekiz yaşında sıtmadan öldü. Öleli yirmi yılı aşkındır. O zamandan beri topal oğlumla otururuz. Benim kocakarı ile topalın karısı tarlayı sürer, ekerler, ben de harmana yardım ederim, topal da çardakta oturup bostanı bekler, kıt kanaat geçiniriz. Üç sene evvel bizim ağa dere boyundaki ufak tarlamıza sahip çıkar oldu. Bağırdık çağırdık, fayda etmedi. Oğlan sakat, bende de derman yok, hakkımızı kendimiz arayamadık. Mecbur olduk hükümet kapısına düşmeye. İki sene mahkememiz sürdü. Bizim tapumuz filan yoktu ama, bütün köylü o tarlanın bize dededen kaldığını bilirdi. Bunu soran olmadı, ağa yalancı şahit dinletti, mahkemeyi kazandı. Mahkeme sürerken benden kafakağıdımı istediler, nereden bulayım? Askerden döneli devlet kapısına işim düşmemişti; aradım aradım yok... Sonra mushafın arasında bizim topalın ölen oğlunun kafakağıdını buldum. Onun da adı

Mehmet'ti. Kafakağıdı değil mi, hep bir, dedim, vilayete kaydını gördürdüm, yeniden adres verdim. Mahkemede bir şey çıkmadı. Vilayete gelip giderken öbür tarlayı yüzüstü koyduğumuzla kaldık. Altı ay sonraydı, köye tahsildarlar geldi. Yol parası vereceklerin arasında muhtar beni de okudu. Yanlış olacak diye kulak asmadım. Birkaç kere gelip gittiler, aldırmadım. Yirmi senedir yol parasından muaftım. Bu sefer tahsildarlar candarmayla beraber geldiler. Yol parası vermeyenlerle beraber beni de aldılar; ben seksen yaşındayım dedim ama, dinleyen olmadı. Nüfusa geldik, defteri açıp baktılar, daha yirmi dokuz yaşındasın dediler. Amanın etmeyin, halime bakın dedim, olmaz, tevellüdün işte burada, adresin de belli, diye dayattılar. Cebimdeki nüfusu çıkarıp verdim, orada da 29 gösteriyormuş, o zaman aklım erdi ama neyleyim? Daha çok kurcalarsan başına iş açılır, dediler. Ben de sesimi çıkarmadım. Altı lirayı bir denkleştirebilsem verir kurtulurdum ama, bu zamanda altı liranın yolu nerde? Kaderde yazılıymış dedik, geldik buraya...-

Gülmeye başlamıştım: -Ama babacığım, hiç insan torununun nüfus kağıdını alır mı?- dedim. Bıkkın bir tavırla elini salladı ve: -Ne olurmuş sanki?- diye mırıldandı, -Hepsi devletin kağıdı değil mi?-

Sabahattin Ali

8.12. Öyküleyici Metin Türünde Okuduğunu Anlama Testi

Adı Soyadı:

Sınıfı:

1. **Metinde, hapishaneye yeni getirilen mahkûmların işlediği suç aşağıdakilerden hangisidir?**
   - **a.** Adam yaralama
   - **b.** Hırsızlık
   - **c.** Dolandırıcılık
   - **d.** Yol vergisini ödememe
   - **e.** Araç vergisini ödememe

2. **Jandarmanın suçluları hapishaneye getirirken süngü takmama nedeni ne olabilir?**
   - **a.** Suçluları önemsememeleri
   - **b.** Suçluların kaçmalarına izin vermeleri
   - **c.** Süngünün ellerinde kalmaması
   - **d.** Suçluların kaçacaklarını düşünmemeleri
   - **e.** Çoğu jandarmanın süngüsünün olmaması

3. **Yaşlı dede kimin kafakağıdını almıştır?**
   - **a.** Ölen oğlunun
   - **b.** Ölen torununun
   - **c.** Karısının
   - **d.** Topal oğlunun
   - **e.** Gelinin

4. **Suçluların hapishanedeki tanıdıklarıyla konuşmak istememe sebebi ne olabilir?**
   - **a.** Borçlarını ödeyemedikleri için utanmaları

b. Katillerin arasında kalmaları
c. Tanıdıklarıyla geçmiş husumetlerinin bulunması
d. Tanıdıklarının ağır suçları bulunması
e. Tanıdıkları borç istemesin diye

5. Yaşlı dedenin devlete borcu kaç liradır?

a. 3 lira
b. 4 lira
c. 5 lira
d. 6 lira
e. 7 lira

6. Yaşlı dedenin adı nedir?

a. Ahmet
b. Hasan
c. Ali
d. Mehmet
e. Rıza

7. "Biri de candarma idi, eşkıya takibinde vuruldu, topal kaldı, şimdi köyde oturur, benim elime bakar." cümlesinde geçen deyimin zıt anlamlısı aşağıdakilerden hangisi olabilir?

a. Kendi kanatlarıyla uçmak
b. Bel bağlamak
c. Eli ayağı olmak
d. İşi düşmek
e. Yardımına koşmak

8. Metne göre resmi kurumların işleyişi hakkında neler söylenebilir?

a. İşler usulüne uygun olarak yapılır.
b. Kurumlarda ast üst çatışmaları görülür.
c. Kurumlarda işler planlı olarak gerçekleştirilir.

d. Kurumlarda rüşvet ve adam kayırma gibi uygunsuz durumlar mevcuttur.

e. Kurumlarda sorunlar şiddete başvurarak çözülür.

9. "Mavi damarları fırlamış ve kütükleşmiş ellerinde tuttuğu eğri ve kalın bir sopaya dayanarak kalkabiliyor…" cümlesinde hangi söz sanatı vardır?

a. Tariz

b. Kişileştirme

c. Benzetme

d. Abartma

e. İntak

10. Kafakağıdına göre yaşlı dede kaç yaşındadır?

a. 18

b. 35

c. 29

d. 41

e. 55

8.13. Bir Firar Metni (Öyküleyici Metin)

İki candarma İdris'i aralarına almış götürüyorlardı. İdris ayaklarına basamayacak haldeydi. Candarmalar çok dövmüşlerdi, fakat seke seke yürümeye çalışıyordu. Bayram namazında İmamköy Camii'ni bastığını ve orada namaz kılanları soyduğunu en nihayet itiraf etmişti. Halbuki böyle bir şeyden haberi bile yoktu…

Ne çare?.. Dayak bu… Her şeyi söyletir. En aşağı yedi sene yiyecekti. Seke seke yürüyor, ara sıra ayağı bir taşa takılıp sendeledikçe candarmaların birisi koluna yapışıyordu. Biraz yürüdükten sonra kendisine bir de sigara verdiler… Bunlar da aslında fena adamlar değildi… Fakat ne yapsınlar, vazife… Takibe çıkarken, -faili bulmadan gelirseniz gözüme görünmeyin!- diye yüzbaşı sıkı sıkı emirler vermişti. Köyü soyan çoktan kirişi kırmış olacağı için, ne yapıp yapıp fail bulmak lazımdı.

İdris de zaten kaç senedir buralarda serseri serseri dolaşıyor, binbir türlü dalaverelere girip çıkıyordu. Birkaç kere de sigara kağıdı ve çakmaktaşı satarken yakalanmıştı. Asıl mühimi, köylü kendisinden şikayetçiydi. İlk zamanlarda rahmetli babasının -babası köyün imamıydı- hatırını sayanlar bile onun bu hallerini görünce kaybolmasını istemeye başladılar.

İdris köyde kaldıkça candarmanın ayağı kesilmeyecekti. Bunun için candarmalar İdris'i yakalayınca, muhtarla köy bakkalı, İdris'i vakadan bir gün evvel İmamköy tarafına giderken gördüklerini söylediler… Bu kadarı yeterdi. Üst tarafını candarmalar söylettiler…

İdris İmamköy Camii'ni bayram namazında nasıl soyduğunu anlattı… Şimdi İmamköy'üne gidiyorlardı. İdris düşünüyordu; adamakıllı dalmıştı. Bu dakikada aklında, ne yediği dayak ne de yiyeceği yedi sene vardı. Onun zihnini büsbütün başka bir şey, başka bir düşünce dolduruyordu. Bu düşünce ona dayaktan ve hapisten daha acı geliyordu. Fazla işlemeye alışmamış olan kafası bir çare arıyor, bulamıyor, sıkıntısını, dışarıya fırlayan gözlerinde, yüzünün birbirine karışan sinirlerinde gösteriyordu. Düşündüğü şey şuydu:

İdris dayak yerken, köyü soyduğunu söylemişti. İş bu kadarla bitmiyordu. Deliller de lazımdı. Bunun için paraları ve gümüş saatleri nereye koyduğunu söylemek icap ediyordu. Ne parası? Ne gümüş saati… Hatta ne soygunu?.. Fakat söylemek lazımdı… Sopa, dipçik ve tekme dayanılır gibi değildi. Beyni kafasından fırlayacak gibi oluyordu: Ne söylesin?

-İmamköyü'nü ben soydum!- demek kolay… Fakat paralarla gümüş saatleri meydana çıkarmak zor… Hem çok zor…

Değnekler, tekmeler, dipçikler kalkıp iniyordu. Bayılacak gibi oldu. Gözleri karardı. Elini hafifçe kaldırdı:

-Diyivereceğim!- dedi.

Candarmalar bıraktılar. Yüzüne su serptiler. Bir sigara verdiler. O zaman İdris ilk aklına gelen ismi söyledi:

-Paralar İmamköyü'nde kahveci Süleyman Ağa'da!- dedi.

Dayak kesilmişti. İdris'in de o zaman düşündüğü yalnız buydu. Fakat İmamköyü'ne doğru yola çıkınca büsbütün başka şeyler düşünmeye başladı.

-Yandı garip Süleyman Ağa!- dedi

Süleyman Ağa, kendi köyünde olsun, İmamköyü'nde olsun, ona hala yardım eden bir tek kişiydi. Kahvesinde yatacak yer verir, ona nasihat falan ederdi. Nereden aklına evvela bu zavallının ismi gelmişti?.. Şimdi candarmalar, hiçbir şeyden haberi olmayan ihtiyarı yatıracaklar ve döveceklerdi. Gebertinceye kadar döveceklerdi.

Süleyman Ağa: -Bilmiyorum!- diyecek, binbir türlü yemin edecek, fakat dayağı yiyecekti. Titrek sesiyle yalvaracak, anlatmak isteyecek, kıvrım kıvrım kıvranacak, fakat dayağı yiyecekti.

Ak sakallı ihtiyarın, sakallarından yaşlar akarak ağladığını görür gibi oldu. İhtiyarın iki kat olmuş beline tekmelerin, dipçiklerin indiğini görür gibi oldu. Beyaz,

gür kaşların altında, feri kaçıp dışarı fırlayan iki gözün kendisine dikildiğini, -beğendin mi ettiğini, İdris!- demek isteyerek baktığını görür gibi oldu.

Beline tekrar bir dipçik yemiş gibi inledi. Candarmaların biri ona yandan bir göz attı… Sonra bir sigara daha çıkarıp verdi… İdris sigarayı göbeğinin üzerinde sallanan kelepçeli elleriyle yakalayarak ağzına götürdü. Sıkı sıkı bir iki nefes çekti. Beş on adım daha gittiler… Sigara İdris'in ağzından düştü…

A-ah… Bunu yapamayacaktı… Karşıdan İmamköy görünmüştü… Evvela bir iki uyuz ağaç, sonra birkaç kerpiç ev… Beş on çıplak çocuk… Yüz adım daha… Sonra köye geleceklerdi… Ve Süleyman Ağa.

İdris etrafına bir bakındı… Şosenin sağ tarafı fundalıktı. Candarmalara baktı: Silahları ellerinde gidiyorlardı. Bir sıçradı, hendeğin öbür tarafına atladı, düştü, tekrar kalkarak fundalıkta koşmaya başladı. Candarmalar -şırrak- diye mekanizmaları açıp kapadılar, ondan sonra iki tok ses… Havada kısa ve keskin bir vınlama oldu, İdris olduğu yere yıkıldı.

Candarmalar yanına koştular. Ağzından ince bir çizgi halinde kan geliyordu. Gözlerini açtı: -Süleyman Ağa'nın bir şeyden haberi yok…- dedi: Başı yana düştü. Ağzından tekrar ve çok kan geldi. Tekrar gözlerini açarak: -Benim de…- dedi.

Gözlerini bir daha kapayamadan hafifçe gerildi. Olduğu yerde dimdik kaldı.

(Sabahattin Ali, 1933)

8.14. Öyküleyici Metin Türünde Dinlediğini Anlama Testi

Adı Soyadı:

Sınıfı:

1. **Jandarmaya göre İdris'in suçu nedir?**
   - **a.** Banka soymak
   - **b.** Cami basıp insanları soymak
   - **c.** Hırsızlık yapmak
   - **d.** Köyü basıp adam yaralamak
   - **e.** Kız kaçırmak

2. **Metne göre İdris'in karakteri hakkında aşağıdakilerden hangileri söylenebilir?**
   - **a.** Kahraman ve dürüst
   - **b.** Kaba ve kavgacı
   - **c.** Yalancı ve hırslı
   - **d.** Korkak ve çekingen
   - **e.** Kibar ve naif

3. **İdris jandarmaya paraların kimde olduğunu söylemiştir?**
   - **a.** Bakkal Mehmet Ağa
   - **b.** Kasap Ali Efe
   - **c.** Kahveci Süleyman Ağa
   - **d.** İmam Ahmet Bey
   - **e.** Seyfi Baba

4. **Metinden çıkarılabilecek ders aşağıdakilerden hangisidir?**
   - **a.** Sevdiklerimizi korumalıyız.
   - **b.** Haksızlıklara karşı koymalıyız.
   - **c.** Her zaman merhametli olmalıyız.

d. Her koşulda dürüst olmalıyız.

e. Çıkarlarımızı gözetmeliyiz.

5. Metne göre İdris neden suçu üstleniyor?

a. Oğlunu korumak için

b. Kahraman olmak için

c. Dayak yememek için

d. Jandarmaların görüntüsünden korktuğu için

e. Yalnızlıktan bıktığı için

6. "Her edebi eser çağına ışık tutar. Onlardan dönemine ilişkin sosyal, siyasal, kültürel ve psikolojik bir takım sonuçlar çıkarılır."
Bu yargıya göre İdris'in jandarma karşısındaki ruhsal durumundan hareketle o dönemin insanlarının jandarmaya bakış açısıyla ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?

a. Jandarmadan korkuyorlar.

b. Jandarmaya güveniyorlar.

c. İşlerini düzgün yapmadıklarını düşünüyorlar.

d. Rüşvet aldıklarına inanıyorlar.

e. Jandarmanın baskı kurduğu görüşündeler.

7. İdris, jandarmaya gerçekleri ne zaman açıklar?

a. Güzelköy'e varınca

b. İmamköy'e gidince

c. Hapishaneye atılınca

d. Sorgu odasına girince

e. Karşıköy'e varınca

8. "Gözlerini bir daha kapayamadan hafifçe gerildi. Olduğu yerde dimdik kaldı." İfadesinden hareketle İdris ile ilgili ne çıkarımda bulunabiliriz?

a. Heyecanlandı.

b. Mutlu.

c. Öldü.

d. Gerginleşti.

e. Bayıldı.

9. "Şimdi candarmalar, hiçbir şeyden haberi olmayan ihtiyarı yatıracaklar ve döveceklerdi. Gebertinceye kadar döveceklerdi." cümlesinden jandarmalar ile ilgili hangi yorumda bulunulabilir?

a. Yaşlıları dövmekten zevk alırlar.

b. İşkence etmekten hoşlanırlar.

c. Şiddet uygularlar.

d. Acıma duyguları ağır basar.

e. Halkın güvenliğinden sorumludurlar.

10. İdris'in eski suçaları nelerdir?

a. Sigara kağıdı ve çakmaktaşı satmak

b. Kaçak mal satmak

c. Para çalmak

d. Sigara ve alkol satmak

e. Sahte para basmak

8.15. Vatan Destanı Şiiri

O kadar dolu ki toprağın şanla,
Bir değil, sanki bin vatan gibisin.
Yüce dağlarına çöken dumanla
Göklerde yazılı destan gibisin.
Hep böyle bulutlar içinde başın,
Hilâli kucaklar her vatandaşın.
Geçse de asırlar, tazedir yaşın,
O kadar leventsin, fidan gibisin.
Çiçeksin, bayılır kuşlar kokundan,
Her dalın bir yay ki zümrüt okundan
Müjdeler fısıldar Ergenekon'dan:
Bu sese gönülden hayran gibisin.
Ey bütün cihana bedel Türkeli,
Açtığın cenklerin yoktur evveli.
Tarih bir nehir ki coşkundur seli.
Sen ona nisbetle, umman gibisin.
Bir yandan hep böyle taştın, köpürdün,
Bir yandan cefalı bir ömür sürdün,
Fakat ne derece ezildinse dün.
Şimdi gene tunçtan kalkan gibisin.
Bir insan nihayet kemikle ettir,
Bu et, bu kemiğe can hürriyettir.
En büyük hürriyet Cumhuriyettir,
Demek şimdi sen bir cihan gibisin.
Ey ana toprağı, ey Anadolu,
Açıldı önünde terakki yolu.
Hamdolsun her yanın bereket dolu,
Cennette bir yeşil meydan gibisin.
Yeni bir ay ördün al bayrağına,

Girdin en sonunda irfan bağına,
Medeni hayatın nur ırmağına
Ezelden susamış ceylan gibisin.

Halit Fahri Ozansoy

8.16. Şiir Türünde Okuduğunu Anlama Testi

Adı Soyadı:

Sınıfı:

1. **Şiirde müjdelerin fısıldayan yer neresidir?**
   - **a.** Türkeli
   - **b.** Anadolu
   - **c.** Ergenekon
   - **d.** Umman
   - **e.** Rumeli

2. **"Bir insan nihayet kemikle ettir,**
   Bu et, bu kemiğe can hürriyettir."
   dizeleriyle şairin anlatmak istediği düşünce aşağıdakilerden hangisidir?
   - **a.** İnsanların ham maddesinin et ve kemik olduğu
   - **b.** İnsanların canları istediği gibi davranmamaları gerektiğini
   - **c.** İnsanlar için yaşamanın anlamının hürriyet olduğu
   - **d.** İnsanların hürriyet ve barış içerisinde yaşadığını
   - **e.** İnsanların mutlu ve huzurlu olduğu

3. **"Tarih bir nehir ki coşkundur seli.**
   Sen ona nisbetle, umman gibisin."
   dizeleriyle şair vatanı neye benzetiyor?
   - **a.** Engin çöllere
   - **b.** Güneş'e
   - **c.** Büyük Okyanus'a
   - **d.** Durgun suya
   - **e.** Ay'a

4. **Şiirde, "Ey ana toprağı!" diye seslenilen ve her yeri bereket dolu olan yer neresidir?**
   - **a.** Anadolu
   - **b.** Yüce dağlar
   - **c.** Cennet
   - **d.** Cihan
   - **e.** Yeşil kırlar

5. **"Geçse de asırlar, tazedir yaşın" dizesinin şiire kattığı anlam aşağıdakilerden hangisidir?**
   - **a.** Akan zamanla birlikte toprağın eskimesi
   - **b.** Geçen yılların onu yorup yıprattığı
   - **c.** Vatanın, zamana karşı dayanıklı olup dinç kaldığı
   - **d.** Seneler içinde vatanın gücünün çöküşe geçtiği
   - **e.** Vatanın; yeni, güzel ve taze olduğu

6. **Şiirde şairin bütün cihana bedel gördüğü nedir?**
   - **a.** Türkeli
   - **b.** Terakki yolu
   - **c.** Terakki cemiyeti
   - **d.** Türk yolu
   - **e.** Türk destanı

7. **Şiirde en büyük hürriyetin ne olduğu söyleniyor?**
   - **a.** Vatan sevgisi
   - **b.** Cumhuriyet
   - **c.** Nur ırmağına ulaşmak
   - **d.** Al bayrağa sarılmak
   - **e.** Toprak sahibi olmak

8. “Hep böyle bulutlar içinde başın” dizesiyle şairin anlatmak istediği durum aşağıdakilerden hangisidir?

a. Dik başlılık
b. Uzun boyluluk
c. Hayal dünyasının genişliği
d. Karamsarlık
e. Ağır başlılık

9. Şair bu şiiri hangi duyguyla yazmış olabilir?

a. Özgürlük arzusu
b. Vatan hasreti
c. Toprak sevgisi
d. Vatan sevgisi
e. Millet sevgisi

10. Şiirde vatan için “Yeni bir ay ördün al bayrağına” derken hangi söz sanatı vardır?

a. İntak
b. Kişileştirme
c. Benzetme
d. Seci
e. Tariz

8.17. Anadolu Akşamı Şiiri

Bir mektup parçası

Sevgilim, ne kadar hüzünlü bilsen

Bu ölgün akşamın ölgün bestesi,

Uzak tepelerden, dağlardan esen

Aşina olduğum rüzgârın sesi.

Gölgeler içinde ağaçlar yorgun,

Her tarafta yetim bir tevekkül var.

Sanki fısıldıyor Anadolu'nun

Uyuyan ruhuna ninniler rüzgâr.

Sürüler iniyor karşı bayırdan,

Günün son ışığı vurmuş dereye.

Bir Muğla türküsü yükseldi kırdan:

"Ayşem, aygın baygın Ayşem, nereye? "

Halit Fahri Ozansoy

8.18. Şiir Türünde Dinlediğini Anlama Testi

Adı Soyadı:

Sınıfı:

1. **Şiirde ninniler fısıldayan nedir/kimdir?**
   - **a.** Ayşe
   - **b.** Anadolu
   - **c.** Rüzgâr
   - **d.** Sevgili
   - **e.** Anne

2. **Şairin "Anadolu'nun uyuyan ruhu" benzetmesiyle neyi ifade etmek istediği söylenebilir?**
   - **a.** Her günün aynı geçtiği
   - **b.** Kışın gelmesi
   - **c.** Gecenin gelmesi
   - **d.** İnsanların iletişimsizliği
   - **e.** Uyku vaktinin gelmesi

3. **Şairin kırlarda duyduğu türkü hangi yöreye aittir?**
   - **a.** Ankara
   - **b.** Muğla
   - **c.** Manisa
   - **d.** Antalya
   - **e.** Çanakkale

4. **"Uzak tepelerden, dağlardan esen**
   Aşina olduğum rüzgârın sesi."
   dizelerinden hareketle şair hakkında hangi çıkarımda bulunabiliriz?
   - **a.** Rüzgârın sesini sevdiği

b. Rüzgârlı havaları sevdiği

c. Oraya ilk defa geldiği

d. Rüzgârın sesinin artık tanıdık geldiği

e. Tepelerden esen rüzgârlar hakkında bilgi sahibi olduğu

5. "Gölgeler içinde ağaçlar yorgun,
Her tarafta yetim bir tevekkül var."
dizelerinde anlatılan durum aşağıdakilerden hangisi olabilir?

a. Her şeyi Tanrıdan bekleme

b. Çaresizlik

c. Havanın karanlık olması

d. Bitkinlik

e. Umut etme

6. Şiirin ana duygusu nedir?

a. Doğa sevgisi

b. Hasret

c. Yorgunluk

d. Umut

e. Mutsuzluk

7. "Bu ölgün akşamın ölgün bestesi" dizesinde hangi söz sanatı bulunmaktadır?

a. İntak

b. Benzetme

c. Tezat

d. Tariz

e. Kişileştirme

8. Şair, şiirde kim/ne ile konuşuyor?

a. Anadolu halkı

b. Sevgili

c. Yaylalar

d. Anadolu akşamları

e. Arkadaşı

9. Şiire göre, günün son ışığı nereye vuruyor?

a. Dereye

b. Bayıra

c. Dağa

d. Tepeye

e. Ovaya

10. Aşağıdaki seçeneklerden hangisi bu şiire yeni bir başlık olabilir?

a. Anadolu'yu Tanıyalım

b. Yeni Doğan Güne Merhaba

c. Akşamın Karanlığı Üzerimize Çökerken

d. Gürültülü Bir Gece

e. Anadolu Özlemi